

Regeringens proposition

1981/82: 126

om vissa ändringar i reglerna om stöd för individuell handikappanpassning av bostäder m. m.

beslutad den 24 februari 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

BIRGIT FRIGGEBÖ

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas statens anslag i form av bostadsanpassningsbidrag och förbättringslån.

I propositionen föreslås att möjligheten att bevilja bidrag för individuell handikappanpassning av bostäder utvidgas i några avseenden. Även åtgärder av större omfattning som har samband med rehabilitering, funktions träning samt sjukvård blir bidragsberättigande. Likaså skall avlastningsfamiljer och icke sammanboende föräldrar som har gemensam vårdnad om ett handikappat barn kunna beviljas bidrag i vissa fall. Även åtgärder som har samband med handikappade barns och ungdomars utveckling mot ett självständigt liv och åtgärder som har samband med hobbyverksamhet blir i vissa fall bidragsberättigande. Stödet till handikappbetingade åtgärder som är allmänt standardhöjande skall beviljas som ett bidrag för åtgärder som inte kostar mer än 20 000 kr. För standardhöjande åtgärder som är dyrare skall bostadslån med räntebidrag kunna lämnas för den överskjutande kostnaden.

Enligt propositionen skall vidare beslutanderätten i ärenden i vilka det sökta bidraget inte överstiger 20 000 kr. decentraliseras från länsbostadsnämnderna till kommunerna.

Ändringarna i stödssystemet skall träda i kraft den 1 januari 1983. Decentraliseringen av beslutanderätten skall ske den 1 januari 1984.

Inkomstgränsen för rätt till förbättringslån höjs från 33 000 kr. till 35 000 kr. för ogifta och från 49 000 kr. till 53 000 kr. för gifta. Ändringen skall träda i kraft den 1 juli 1982.

BOSTADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-02-24

Närvarande: statsminister Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Friggebo

Proposition om vissa ändringar i reglerna om stöd för individuell handikappanpassning av bostäder m. m.

---

1 Inledning

Reglerna om bostadsanpassningsbidrag infördes år 1973 (prop. 1973: 1 bil. 13 p. E 5, CU 1973: 19, rskr 1973: 208). Bidrag kan beviljas för att anpassa bostäder för handikappade. Reglerna för bidragsgivningen, som finns i kungörelsen (1973: 327) om bostadsanpassningsbidrag, har varit i stort sett oförändrade sedan år 1973.

Vid 1979/80 års riksmöte begärde riksdagen att regeringen på lämpligt sätt skulle föranstalta om en utvärdering av systemet med bostadsanpassningsbidrag (CU 1979/80: 22, rskr 1979/80: 240). En översyn har nu gjorts i två etapper. I den första har handikappinstitutet kartlagt bristerna i bidragsgivningen. Kartläggningen redovisades till bostadsdepartementet den 27 april 1981. I den andra etappen av översynen har resultatet av kartläggningen utvärderats och förslag till förbättringar lagts fram.

Bidragsreglerna har setts över inom bostadsdepartementet. Resultatet av detta arbete har redovisats i departementspromemorian (Ds Bo 1981: 5) Översyn av reglerna om stöd för individuell anpassning av bostäder. Promemorian – som också innehåller en sammanfattning av resultatet av kartläggningen och en redogörelse för gällande regler – bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

I den andra etappen fick handikappinstitutet i huvudsak till uppgift att ta fram underlag för beslut om dels den grundläggande ansvarsfördelningen i handläggningen av bidragsärenden, dels informations- och utbildningsfrågor. Resultatet av institutets arbete har redovisats i promemorian Roll- och ansvarsfördelning m. m. vid handläggning av bostadsanpassningsbidrag, som bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Regeringen uppdrog den 1 juni 1978 åt bostadsstyrelsen att belysa möjligheterna till och kostnaderna för en decentralisering av beslutanderätten till kommunerna i sådana låne- och bidragsärenden i vilka länsbostadsnämnderna beslutar som första instans. Uppdraget redovisades till bostadsdepartementet den 29 juni 1981. En sammanfattning av utredningsmaterialet i den del som avser bostadsanpassningsbidragen samt bostadsstyrelsens överväganden och förslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

Departementspromemorian, handikappinstitutets promemoria och bostadsstyrelsens utredning i den del som avser bostadsanpassningsbidraget har remissbehandlats. Yttranden har avgetts av bostadsstyrelsen, statens planverk, socialstyrelsen, statens handikappråd, statens råd för byggnadsforskning, Stockholms kommun, Malmö kommun, Göteborgs kommun, Borås kommun, Luleå kommun, Eskilstuna kommun, Linköpings kommun, Emmaboda kommun, Simrishamns kommun, Skövde kommun, Karlskoga kommun, Svenska kommunförbundet, landstingsförbundet, handikappinstitutet, De handikappades riksförbund (DHR), Handikappförbundens centralkommitté (HCK), Hyresgästernas riksförbund, Sveriges fastighetsägareförbund, Svenska riksbyggen, HSB:s riksförbund, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO) och Svenska byggnadsentreprenörföreningen (SBEF). HCK har i sitt yttrande hänvisat till yttrande från Riksförbundet mot astma-allergi. Vidare har yttrande kommit in från Synskadades riksförbund. En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

I prop. 1981/82: 100 bil. 16 har regeringen föreslagit att riksdagen i avvaktan på en särskild proposition i ämnet under trettonde huvudtiteln till anslaget B 8. *Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 120 milj. kr.

Jag anhåller att nu få ta upp frågan om stöd för individuell handikappanpassning av bostäder m. m. och den nyssnämnda anslagsfrågan.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Allmänt

Målet för samhällets insatser för personer med funktionsnedsättningar är att de skall leva ett i möjligaste mån normalt liv. Om de skall kunna bo som andra, förutsätter det i många fall att den fysiska miljön görs tillgänglig. Krav på hänsynstagande till handikappades behov vid utformningen av den fysiska miljön i och nära bostaden finns i 42 a och 48 a §§ byggnadsstadgan (1959: 612). Där finns regler om den generella anpassning som skall göras vid ny- och ombyggnader. En redogörelse för dessa regler finns i avsnitt 6 i bilaga 1. Som jag inledningsvis nämnde lämnar staten stöd i form av bostadsanpassningsbidrag för individuell anpassning av bostäder. Bi-

draget kan under vissa förutsättningar kombineras med förbättringslån eller bostadslån.

En ändamålsenlig individuell anpassning av bostäder medför ökade möjligheter för handikappade att leva ett självständigt liv. Samtidigt kan det bespara samhället betydande kostnader inom andra områden. Stödet bör vara utformat så att det möjliggör för så många handikappade som möjligt att bo i en egen bostad. Bostadsanpassningsbidragen har på senare år blivit allt betydelsefullare, bl. a. med hänsyn till den allmänna strävan att undvika institutionsboende.

För att resultatet av en anpassning skall bli bra måste bl. a. beslutande myndigheter ha god kunskap i anpassningsfrågor. Det är dessutom viktigt att handläggningen av ansökningar om bidrag är snabb, så att den enskilde kan genomföra den planerade anpassningen utan en påfrestande väntetid. Snabba beslut förutsätter både enkla rutiner och en smidig samverkan mellan alla som är inblandade i handläggningen.

Kommunen har ansvar för planering och genomförande av bostadsförsörjningen på den lokala nivån. Bestämmelser om kommunens befogenheter och skyldigheter i fråga om bostadsförsörjningen finns i lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m. Enligt lagen åligger det bl. a. kommunen att förmedla statliga lån och bidrag. Kommunens särskilda ansvar för handikappades boende regleras i socialtjänstlagen (1980:620) som föreskriver (21 §) att socialnämnden skall medverka till att handikappade får bo på ett sätt som är anpassat efter deras behov av särskilt stöd.

I avsnitt 8 i bilaga 1 redovisas resultatet av handikappinstitutets kartläggning av bristerna i bidragsgivningen. Kartläggningen visar att berättigade anspråk i huvudsak tillgodoses men att det finns vissa brister både i själva bidragsreglerna och i myndigheternas handläggning. Med anledning av de redovisade bristerna kommer jag att förorda förbättringar vad gäller både stödet och handläggningen.

Innan jag redovisar dessa förslag vill jag emellertid ta upp frågan om bidrag för anpassning av bostäder för personer med svåra handikapp. Riksdagens begäran om en utvärdering av systemet med bostadsanpassningsbidrag föranleddes av en motion (1979/80:1514) i vilken motionären bl. a. framhöll att det råder stor osäkerhet vid tillämpningen av reglerna om bostadsanpassningsbidrag när det är fråga om att anpassa bostäder för personer med svåra handikapp och att detta leder till att sådana lägenheter inte byggs eller inte får erforderlig utrustning. Som jag tidigare nämnde finns det krav på generell handikappanpassning vid ny- och ombyggnad i 42 a och 48 a §§ byggnadsstadgan. Kostnaden för denna anpassning beaktas vid bostadslån och förbättringslån. Enligt kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag kan bidrag beviljas för sådana åtgärder inom och i anslutning till bostaden som behövs för att en handikappad person skall kunna utnyttja lägenheten på ett ändamålsenligt sätt. På grundval av denna be-

stämmelse kan bidrag beviljas vid ny- och ombyggnad för handikappbetingade åtgärder som inte krävs enligt 42 a och 48 a §§ byggnadsstadgan. I praxis har regeringen medgett bidrag för en långtgående anpassning av bostäder för gravt handikappade personer. För handikapplägenheter, dvs. lägenheter som är avsedda att upplåtas till personer med vanligtvis grava handikapp, kan det vara nödvändigt med en mera långtgående generell anpassning än vad som krävs enligt bestämmelserna i byggnadsstadgan. Bostadsstyrelsens föreskrifter till kungörelsen är ett uttryck för detta. För generell anpassning av handikapplägenheter gäller sålunda inte kravet att frågan om en åtgärd är bidragsberättigande skall bedömas utifrån en enskild handikappads behov. Enligt min mening tillgodoser de nuvarande bidragsreglerna med de förslag till förbättringar som jag kommer att förorda i det följande berättigade anspråk när det gäller bostäder för personer med svårt handikapp. Den osäkerhet som kan råda beträffande tillämpningen av bidragsreglerna bör kunna avhjälpas genom information och utbildning. Jag återkommer senare till informations- och utbildningsfrågor.

2.2 Stötagare och stödberättigande åtgärder

Jag vill först ta upp frågan om vilka som kan beviljas stöd och för vilka åtgärder som stöd kan beviljas. Jag kommer att föreslå vissa ändringar i de nuvarande reglerna.

Enligt gällande bestämmelser kan stöd beviljas endast för anpassning av permanentbostäder. Följande två undantag föreslås i departementspromemorian Översyn av reglerna om stöd för individuell anpassning av bostäder:

1. *Avlastningsfamiljer* som tar emot ett gravt handikappat barn skall kunna beviljas stöd om åtagandet bedöms vara av långsiktig karaktär. Med avlastningsfamilj avses en familj eller en person som i sin bostad regelbundet under kortare perioder vårdar ett gravt handikappat barn, antingen för att bereda de biologiska föräldrarna tillfälle till vila och rekreation eller för att ge ett institutionsplacerat barn möjligheter att vistas i normal miljö.

2. Om handikappade barn bor växelvis hos icke sammanboende föräldrar som har *gemensam vårdnad* om barnet skall stöd kunna beviljas för individuell anpassning av båda föräldrarnas bostäder.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inte någon erinran mot förslagen. Även jag finner förslagen angelägna och förordar att de genomförs.

När det gäller de bidragsberättigande åtgärderna kan bostadsanpassningsbidrag f. n. beviljas för åtgärder som har samband med *rehabilitering, funktionsträning och sjukvård* endast under förutsättning att åtgärderna är av mindre omfattning. I departementspromemorian föreslås att stöd skall kunna lämnas även för åtgärder av större omfattning. Förslaget motiveras med att efterfrågan på resurser inom institutionernas ram därmed minskar och att den handikappade slipper resan till en institution och därigenom kan ägna mer tid åt träning och behandling hemma.

Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. Bostadsstyrelsen framhåller emellertid bl. a. att behovet av utrymmen för träningsredskap och sjukgymnastik i många fall måste tillgodoses genom tillbyggnad av bostaden. Förslaget medför således enligt styrelsen ofta kostnadskrävande åtgärder som ställer höga krav på att behovet styrks.

För egen del förordar jag att förslaget i promemorian genomförs. Med anledning av vad bostadsstyrelsen anför vill jag – i likhet med civilutskottet (CU 1976/77: 18 s. 48) – framhålla att en särskild prövning av behovets tyngd krävs när det är fråga om mer kostnadskrävande åtgärder. I en sådan prövning bör enligt min mening också ingå en bedömning av kostnaderna för andra sätt att tillgodose den handikappades behov. Jag vill redan i detta sammanhang anmäla att jag senare (avsnitt 2.4) kommer att föreslå att stödet för omfattande åtgärder som är standardhöjande skall utformas som ett bidrag i kombination med ett bostadslån.

När det gäller den närmare bestämningen av de åtgärder som skall vara stödberättigande vill jag särskilt behandla simbassänger, som kan behövas för funktionsträning men som idag inte berättigar till stöd. Enligt departementspromemorian bör stöd i vissa undantagsfall kunna beviljas även för simbassänger. Därvid skall dock åtgärden vara oundgängligen nödvändig med hänsyn till handikappet, och samhällets kostnader skall vara klart lägre än för andra lösningar. Bostadsstyrelsen konstaterar att det här alltid måste bli fråga om inomhusbassänger, som ofta medför kostnadskrävande tillbyggnader, och är mycket tveksam till hur en prövning av behovet och en bedömning av samhällets kostnader för olika alternativ skall kunna göras. Styrelsen avstyrker därför stödmöjligheten för simbassänger.

För egen del anser jag att stöd bör kunna beviljas för simbassänger, dock endast i de fall då träning i vatten är enda sättet för en handikappad att motverka allvarliga funktionsnedsättningar. Behovet skall således vara synnerligen angeläget och bör styrkas genom intyg av läkare. I likhet med vad som föreslås i promemorian anser jag vidare att det måste krävas att samhällets kostnader för en sådan lösning skall vara klart lägre än för andra lösningar. Som underlag för prövningen av ansökningar om stöd i dessa fall bör yttranden inhämtas från landstinget och kommunen om kostnaderna för alternativa lösningar.

I departementspromemorian föreslås stödmöjligheten vidgad även i följande två avseenden:

1. Åtgärder som behövs för att *underlätta utvecklingen mot ett självständigt liv i en egen bostad*. Som exempel nämns åtgärder som behöver vidtas för att ADL-träning skall kunna ges utvecklingsstörda barn på ett pedagogiskt riktigt sätt. Med ADL-träning avses utveckling och träning av praktiska färdigheter som behövs för den dagliga livsföringen, t. ex. att lära sig äta själv, att ta på sig sina kläder och att sköta sin hygien. Vidare nämns att det kan vara fråga om att avskilja en del av bostaden för en handikappad ung människa som en mjuk övergång till en egen bostad på annat håll.

2. Anpassning av bostaden för en *hobbyverksamhet*. Förslaget omfattar handikappade som av någon anledning inte kan delta i aktiviteter utom bostaden och för vilka bostaden utgör den fysiska ramen för praktiskt taget alla aktiviteter.

Remissinstanserna tillstyrker förslagen eller lämnar dem utan erinran. Vad gäller förslaget om åtgärder för att underlätta utvecklingen mot ett självständigt liv i en egen bostad förutsätter bostadsstyrelsen att förslaget syftar till att skapa en viss avskildhet inom den befintliga bostaden och att det således inte är fråga om att genom tillbyggnad iordningställa en komplett bostad för den handikappade. Beträffande förslaget om anpassning för hobbyverksamhet utgår styrelsen ifrån att förslaget begränsas till anpassningsåtgärder inom befintlig byggnad inkl. eventuella biutrymmen i en särskild byggnad på fastigheten.

För egen del vill jag anföra följande. Det är en självklarhet att också den som har ett handikapp, även ett svårt sådant, skall ges möjligheter till ett vuxenliv i självständighet. Frigörelsen från föräldrarna är emellertid en svårare process att gå igenom för en ung människa som är beroende av hjälp för sin dagliga livsföring än för andra ungdomar. Också många vuxna handikappade bor kvar i föräldrahemmet på grund av sitt hjälpbehov. Ett sätt att underlätta frigörelsen kan vara att avgränsa någon del av bostaden på ett sådant sätt att en viss självständighet kan beredas den handikappade. Jag förordar därför att bostadsanpassningsbidrag skall kunna lämnas för sådana åtgärder som syftar till att underlätta en handikappad persons utveckling mot ett självständigt liv. Åtgärder med detta syfte tillgodoser ett behov som normalt inte är långvarigt eller bestående. Jag förordar därför att endast sådana åtgärder som kan vidtas inom befintlig byggnad bör kunna komma ifråga. En mindre tillbyggnad bör dock undantagsvis anses stödberättigande, om det är motiverat av planlösningsskäl. Självfallet bör ombyggnad av en större lägenhet till flera mindre inte komma i fråga för stöd.

Förslaget om stöd för att anpassa bostaden till en hobbyverksamhet tar sikte på en liten grupp personer som av någon anledning inte kan delta i aktiviteter utanför bostaden och som därför riskerar att bli mycket isolerade. Behovet av en meningsfull sysselsättning i bostaden är naturligtvis särskilt stort för dessa människor. Det kan vara fråga om vävning, modellsnickeri och liknande verksamheter.

De flesta hobbyverksamheter kräver inte någon särskild anpassning av bostaden. En sådan kan därför bli aktuell bara i några enstaka fall, t. ex. om ett befintligt utrymme i huset behöver göras tillgängligt för en rörelsehindrad. Det är knappast troligt att en tillbyggnad kan vara nödvändig annat än undantagsvis. Om en tillbyggnad behöver göras för detta ändamål anser jag dock att stöd skall kunna beviljas för en sådan. Jag vill även här stryka under att man vid kostnadskrävande åtgärder bör undersöka om den handikappades behov kan tillgodoses på ett billigare sätt. Jag förordar

således att möjligheten att bevilja stöd för hobbyverksamhet införs i enlighet med förslaget. Jag vill även i detta sammanhang framhålla att jag senare (avsnitt 2.4) kommer att föreslå att stödet för omfattande åtgärder som är allmänt standardhöjande kommer att utformas som ett bidrag i kombination med bostadslån.

Enligt kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag kan bidrag för *standardhöjande åtgärder* beviljas endast om dessa är av väsentlig betydelse för den handikappade och om de är av mindre omfattning och inte är ett led i en större upprustning. Som regel torde åtgärderna anses vara av mindre omfattning om kostnaden för dem understiger 10 000 kr. Enligt handikappinstitutet medför begränsningen av stödmöjligheten till endast åtgärder av mindre omfattning de största problemen för handikappade. Man anser att begränsningen drabbar främst äldre och handikappade personer som bor i bostäder med låg standard. I dessa bostäder är behovet av anpassning ofta mycket stort, och nästan alla åtgärder innebär en standardhöjning. Enligt handikappinstitutet avslås bidragsansökan ofta av den anledningen. I departementspromemorian konstateras att samhällets stöd för upprustning av bostäder till lägsta godtagbara standard beviljas i form av bostadslån och förbättringslån. Handikappade kan emellertid behöva anpassa en bostad som uppfyller kraven på lägsta godtagbara standard på ett sätt som innebär en standardhöjning av större omfattning. I promemorian föreslås att stödet för individuell anpassning skall vidgas så att det omfattar också standardhöjande åtgärder av större omfattning under förutsättning att bostaden redan uppfyller kravet på lägsta godtagbara standard.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen erinran mot det. SABO anser dock att frågan behöver belysas ytterligare.

För upprustning till lägsta godtagbara standard i bostadsanpassningslagens (1973:531) mening anser jag att endast bostadslån eller förbättringslån bör kunna komma i fråga. För handikappbetingade standardhöjande åtgärder över denna nivå bör stöd för individuell anpassning kunna beviljas. Handikappade bör så långt det är möjligt inte drabbas av kostnader för anpassningsåtgärder i en redan modern bostad. Jag förordar därför att stödet för individuell anpassning får beviljas för standardhöjande åtgärder i bostäder som uppfyller lägsta godtagbara standard om åtgärden är av väsentlig betydelse för den handikappade och inte är ett led i en större upprustning. Jag återkommer senare (avsnitt 2.4) till den närmare utformningen av stödet till standardhöjande åtgärder.

Enligt gällande regler kan bidrag beviljas för *allergisanering*, dvs. att byta ut eller avlägsna sådant som innehåller allergiframkallande ämnen. I departementspromemorian redovisas dels svårigheter att bedöma vilka åtgärder som bör vidtas med bostaden p. g. a. allergin, dels att även åtgärder beträffande bostadens inredning kan behöva vidtas, t. ex. utbyte av gardiner och möbler. Förslag förs fram om hur behovet av åtgärder bör styrkas. Jag vill för sammanhangets skull anmäla att bostadsstyrelsen,

enligt vad jag har erfarit, kommer att meddela föreskrifter om detta. Samråd kommer därvid att ske med Riksförbundet mot astma-allergi.

Kretsen av stödberättigade personer utgörs enligt 1 § kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag av ägare av bostadshus och dem som innehar en lägenhet med bostadsrätt eller hyresrätt. Syftet med bestämmelsen är att stödet skall förbehållas sådana personer som har en tryggad rätt att bo kvar i lägenheten och därigenom få nytta av anpassningen. I promemorian föreslås att stöd skall kunna beviljas till en hyresgäst som hyr en lägenhet i andra hand under förutsättning att rätten att utnyttja lägenheten är säkrad. Det ankommer på regeringen att besluta i denna fråga. Jag vill för sammanhangets skull meddela följande.

Förslaget har lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Bostadsstyrelsen och Sveriges fastighetsägareförbund avstyrker dock förslaget. Styrelsen motiverar sitt avstyrkande med att andrahandshyresgäster som regel inte har ett fullgott besittningsskydd, och fastighetsägareförbundet framhåller att andrahandskontrakt främst är avsedda för kortare boendetider. SABO anser att frågan om möjligheten att bevilja stöd till en andrahandshyresgäst inte bör behandlas förrän beslut med anledning av hyresrättsutredningens arbete föreligger. För egen del anser jag i likhet med bostadsstyrelsen att ett krav bör upprätthållas på att upplåtelsen av lägenheten till den handikappade måste vara säkrad för så lång tid att han eller hon kan dra nytta av de anpassningsåtgärder som görs med statligt stöd. Det kan dock förekomma att detta krav är uppfyllt även vid en andrahandsupplåtelse. Jag tänker bl. a. på de fall, då kommunen står som första andrahandshyresgäst eller innehar en lägenhet med bostadsrätt. Det torde finnas också andra fall. Jag anser därför att en möjlighet bör öppnas att medge stöd för individuell anpassning av bostäder i dessa fall. Jag kommer därför att i annat sammanhang föreslå regeringen att en bestämmelse härom införs i den författning som reglerar statens stöd för individuell anpassning av bostäder för handikappade.

2.3 20 000-kronorsgränsen

Enligt 4 § kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag kan bidrag beviljas med belopp som motsvarar skäligen kostnad för åtgärderna, dock högst med 20 000 kr. Om det finns särskilda skäl för det, kan bidrag beviljas med högre belopp. Enligt handikappinstitutets kartläggning råder det osäkerhet hos vissa kommuner och länsbostadsnämnder om hur 20 000-kronorsgränsen skall tillämpas.

När bostadsanpassningsbidraget infördes uttalade föredragande statsrådet att den då föreslagna 15 000-kronorsgränsen skulle kunna överskridas om den medicinska och sociala prövningen visade att åtgärderna var nödvändiga med hänsyn till handikappet. Frågan behandlades av civilutskottet senast år 1977 med anledning av att ett slopande av gränsen hade

föreslagits i en motion (1976/77: 921). Utskottet anförde (CU 1976/77: 18 s. 48) då att beloppsgränsen får anses vara att uppfatta som ett krav på en särskild prövning av behovets tyngd vid mer kostnadskrävande åtgärder. En sådan prövning är enligt utskottet betingad inte endast av rent ekonomiska skäl utan också av att dessa ansökningar kan kräva särskilda insatser från bl. a. förmedlingsorganets sida när det gäller att skapa den bästa möjliga lösningen i det enskilda fallet.

Flera remissinstanser, däribland DHR och HCK, föreslår att 20 000-kronorsgränsen skall slopas. DHR och HCK motiverar sitt förslag med att den enskildes behov skall vara avgörande. Handikappinstitutet föreslår att författningstexten omformuleras så att det klart framgår hur gränsen skall tolkas. Bostadsstyrelsen föreslår att gränsen skall höjas till 25 000 kr. med hänsyn till kostnadsutvecklingen.

För egen del vill jag anförda följande. Den enskildes behov skall naturligtvis vara avgörande för vilka åtgärder som skall berättiga till stöd. Detta framgår också klart av tidigare uttalanden av statsmakterna. 20 000-kronorsgränsen utgör således inte något tak för hur stort bidrag som f. n. kan medges i det enskilda fallet. Gränsen fyller däremot en annan funktion, nämligen att ange när ett krav på en särskild prövning av behovets tyngd bör göras. HCK har i sitt yttrande understrukit vikten av att varje ansökan om stöd till bostadsanpassning, vare sig den gäller ett litet eller ett stort belopp, ägnas omtanke vid handläggningen. Jag kan självfallet instämma i denna uppfattning. Enligt min mening är det dock, när det är fråga om särskilt kostnadskrävande åtgärder, nödvändigt att de handläggande organen vid prövningen av behovets tyngd i större utsträckning än eljest beaktar alternativa möjligheter att tillgodose detta behov. Jag anser att en sådan, mer allsidig prövning är angelägen både av hänsyn till den handikappade och av samhällsekonomiska skäl. T. v. kan enligt min bedömning en beloppsgräns på 20 000 kr. vara ett lämpligt riktmärke för när en sådan mer allsidig prövning bör föregå beslutet om stöd. Jag förordar därför att bostadsanpassningsbidrag i regel skall medges med högst 20 000 kr. men att ett högre belopp skall kunna medges efter särskild prövning.

2.4 Stödets utformning för standardhöjande åtgärder

Jag förordade nyss att stödet för individuell anpassning skall omfatta även standardhöjande åtgärder av större omfattning i bostäder som uppfyller lägsta godtagbara standard. I departementspromemorian föreslås att stödet för dessa åtgärder skall utformas som ett räntefritt och stående lån. Förslaget motiveras med att den handikappade inte skall behöva belastas ekonomiskt, om en modern bostad behöver anpassas. Enligt förslaget skall lånet förräntas och amorteras när den handikappade inte längre har nytta av anpassningen, under förutsättning att fastigheten har ett marknadsvärde som motiverar detta.

Av de remissinstanser som har yttrat sig i denna fråga är flertalet tveksamma till det föreslagna lånet. Några remissinstanser efterlyser bättre samordning mellan stödet för individuell anpassning samt bostadslån och förbättringslån. DHR tillstyrker förslaget men anser att lånet bör avskrivas omedelbart. Enligt Stockholms kommun innebär förslaget väsentliga förbättringar för de handikappade.

Bostadsstyrelsen anser att förslaget kommer att medföra avsevärda svårigheter med avseende på såväl administration som tillämpning. Bl. a. framhåller styrelsen att det är omöjligt att bedöma en fastighets marknadsvärde utan omfattande utredningsinsatser annat än vid en försäljning. En möjlighet att lösa de problem som finns i dag är enligt styrelsen att bidrag beviljas för standardhöjande åtgärder som inte kostar mer än 10 000 kr. och att bidraget får kompletteras med ett sedvanligt bostadslån om kostnaden överstiger detta belopp.

För egen del vill jag anföra följande. Utgångspunkten för förslaget är att den handikappade inte skall belastas ekonomiskt som en följd av anpassningen, samtidigt som stödet inte bör kunna kapitaliseras i överlåtelsevärden som enskilda kan tillgodogöra sig vid en försäljning. Jag anser att det fordras starka skäl för att frångå dessa två önskemål. Enligt bostadsstyrelsen skulle förslaget i promemorian emellertid leda till avsevärda svårigheter både vad gäller tillämpningen av reglerna och ur handläggningssynpunkt. Mot bakgrund av de skäl som bl. a. bostadsstyrelsen framför kan jag därför inte biträda förslaget. Jag förordar i stället en lösning med utgångspunkt i vad bostadsstyrelsen har anfört. För handikappbetingade standardhöjande åtgärder som inte kostar mer än 20 000 kr. förordar jag att enbart bidrag beviljas. För dyrare åtgärder förordar jag att stödet skall lämnas dels som ett bidrag på 20 000 kr., dels som ett bostadslån för den överskjutande kostnaden. Lånet bör motsvara den godkända kostnaden minskat med bidraget. För bostadslån till ombyggnad av egnahem gäller numera att räntebidrag inte lämnas för de första 25 000 kr. av låneunderlaget. För att i möjligaste mån tillgodose önskemålet att den handikappade inte skall belastas ekonomiskt av en nödvändig anpassning förordar jag att räntebidrag beviljas för hela lånet när det är fråga om sådana ombyggnadsåtgärder i ett eget-hem som är betingade av ett handikapp.

2.5 Styrkande av skälighetskostnad

Enligt kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag beviljas bidrag med belopp som motsvarar skälighetskostnad för åtgärderna. I bostadsstyrelsens föreskrifter till kungörelsen anges att skäliga kostnader kan styrkas t. ex. genom ett anbudsförfarande. Handikappinstitutet anser att formerna för styrkande av skälighetskostnad är ett av de stora problemen i handläggningen. Enligt institutet är det vanligt att länsbostadsnämnden inte godtar den i ansökan redovisade kostnaden, vilket får till följd att sökanden själv måste

finansiera en del av denna.

Handikappinstitutet menar att en kommuntekniker eller en av kommunen anlitad konsult bör göra en kostnadsberäkning som grund för bedömningen av det sökta beloppets skälighet. Bostadsstyrelsen anser sig inte kunna tillstyrka att nuvarande system med anbudsförfarande som huvudregel frångås, i vart fall inte för mera kostnadskrävande åtgärder. Styrelsen finner det angeläget att kommunen bistår sökanden när anbud infordras. SBEF anser att anbudsförfarande bör krävas vid mer omfattande och kostnadskrävande åtgärder.

För sammanhangets skull vill jag redovisa hur jag ser på vissa frågor om styrkande av skälig kostnad. I likhet med bostadsstyrelsen och SBEF anser jag att ett anbudsförfarande bör tillämpas vid mera kostnadskrävande åtgärder. Kommunen bör om möjligt bistå sökanden vid infordrande av anbud. För mindre kostnadskrävande åtgärder är det däremot enligt min mening inte rimligt att ställa krav på anbudsupphandling. Kommunens erfarenhet av entreprenörer som är intresserade av och kunniga i att göra anpassningsåtgärder bör leda till att det går att få åtgärderna utförda till en kostnad som bedöms vara skälig. Jag anser att det är angeläget att enskilda normalt inte blir nödsakade att tillskjuta medel för anpassningen. Enligt vad jag har erfart kommer även kostnadsbedömningar att ingå som en viktig del i bostadsstyrelsens planerade informations- och utbildnings-satsning.

2.6 Förskott

F. n. prövas frågan om förskottsutbetalning av bidrag efter särskild ansökan därom. I promemorian föreslås att stödet automatiskt skall betalas ut i förskott till kommunen, som därefter på lämpligt sätt skall betala ut stödet allt eftersom arbetena blir färdiga. Ett sådant förslag har förts fram även av bostadsstyrelsen. Flertalet remissinstanser som har yttrat sig över förslaget tillstyrker det. Stockholms och Eskilstuna kommuner avstyrker däremot förslaget. De anser att det medför merarbete för kommunen. Eskilstuna kommun framhåller att nuvarande ordning fungerar bra och uppger att bidraget utan förskott normalt är bidragstagaren tillhanda två veckor efter det att kommunen har besiktat den utförda anpassningen.

För egen del vill jag anföra följande. Förskott innebär ett visst merarbete för de administrativa organen. Eftersom inte alla bidragstagare behöver förskott, anser jag att man inte bör lägga på myndigheterna den ytterligare belastning som förslaget innebär. Jag kan därför inte biträda förslaget. Jag vill dock erinra om att det är viktigt att kommunen informerar de sökande om möjligheten till förskott för att undvika de problem som i vissa fall uppstår för personer som inte av egna medel kan lägga ut pengar i avvaktan på att stödet betalas ut.

2.7 Handläggningen av stödet

Roll- och arbetsfördelningen vid handläggningen av stödet har behandlats av handikappinstitutet (avsnitt 2 i bilaga 2), som redovisar vissa generella krav på handläggningen och en principskiss för hur handläggningen bör gå till. Enligt institutet bör man sträva efter att få en så enkel och snabb handläggning som möjligt utan att därmed göra avkall på resultatet för de sökande. Kommunen bör ha huvudansvaret för den förberedande handläggningen och för att enskilda sökande får den hjälp och det stöd som de behöver vid ansökan. Principskissen är enligt institutet tillämplig både med nuvarande arbetsfördelning mellan staten och kommunerna och vid en decentralisering av beslutanderätten till kommunerna.

Remissinstanserna har i huvudsak uttalat sig positivt om handikappinstitutets generella krav på handläggningen och om principskissen. Enligt bostadsstyrelsens mening kan de framförda önskemålen om kommunens ansvar och engagemang få bättre genomslagskraft i samtliga kommuner endast om beslutanderätten till viss del decentraliseras. DHR poängterar att det bör vara en och samma handläggare som har ansvaret för ett ärende genom hela handlägningsprocessen och som fungerar som kontaktperson gentemot sökanden. HCK stöder handikappinstitutets förslag.

Svenska kommunförbundet konstaterar att kommunernas förutsättningar är olika och att det därför måste bli varierande lösningar beroende på lokala förhållanden. Förbundet anser i likhet med handikappinstitutet att kommunen bör ha huvudansvaret för handläggningen och svara för att nödvändig kompetens kopplas in där den behövs.

För egen del anser jag att den handläggning som institutet föreslår i sin principskiss bör kunna leda till en snabb och smidig handläggning och till att den enskilde sökanden får den hjälp och det stöd som han behöver. Bl. a. beroende på olika lokala förhållanden kan dock givetvis olika lösningar bli aktuella. Principskissen är enligt min mening ett värdefullt underlag när handlägningsrutiner arbetas fram. Bostadsstyrelsen bör genom utbildning och information verka för att den redovisade modellen blir känd hos de handläggande myndigheterna. Jag återkommer till frågan om information och utbildning.

2.8 Frågan om decentralisering av beslutanderätten

I byggadministrationsutredningens betänkande (SOU 1976: 26) Bostadsverket, samordning – decentralisering föreslogs att bl. a. beslut om bostadsanpassningsbidrag skulle decentraliseras från länsbostadsnämnderna till kommunerna. Förslaget motiverades bl. a. med att ett kommunalt beslutsfattande ger bättre möjligheter att anpassa besluten till lokala förhållanden och bättre möjligheter för medborgarna att utöva inflytande på de bostadspolitiska frågorna. I propositionen (1977/78: 93) om riktlinjer för ansvarsfördelning inom bostadsförsörjningen m. m. förordade jag dock

inte utredningens förslag om en decentralisering. Jag motiverade detta med att det var alltför osäkert om de merkostnader som en sådan reform skulle medföra skulle ge motsvarande vinster för den kommunala självstyrelsen och den enskilde medborgaren. Samtidigt framhöll jag emellertid att det fanns anledning att ytterligare pröva möjligheten till decentralisering av beslutanderätten till kommunerna. Jag har också gett bostadsstyrelsen i uppdrag att lämna underlag för överväganden härom. En sammanfattning av styrelsens redovisning av uppdraget i den del som avser bostadsanpassningsbidrag finns i bilaga 3.

Bostadsstyrelsens förslag innebär att beslut i vissa ärenden om bostadsanpassningsbidrag skall decentraliseras till kommunerna. Förslaget avser samtliga ärenden med undantag för sådana där bidrag söks med belopp som överstiger 20 000 kr. och s. k. kombinationsärenden, dvs. ärenden i vilka bostadsanpassningsbidrag söks samtidigt som bostadslån eller förbättringslån. Huvudmotivet för en decentralisering är en önskan dels att påskynda och underlätta handläggningen för att lösa den handikappades bostadsproblem så snabbt som möjligt, dels att samordna prövningen på den kommunala nivån av den handikappades behov av olika åtgärder. Styrelsen anser dock att kommunens egna ansökningar om stöd bör överlämnas till länsbostadsnämnden för beslut.

Också handikappinstitutet har i sitt översynsarbete berört frågan om en decentralisering av bidragsbeslut till kommunerna (avsnitt 3 i bilaga 2). Institutet bedömer att det i ungefär hälften av landets kommuner finns brister som gör att kommunen inte på kort sikt kan ta över den handläggning som i dag görs av länsbostadsnämnden. Institutet föreslår därför att beslut om bostadsanpassningsbidrag decentraliseras till kommunerna om 2–3 år och att tiden fram till dess används till informations- och utbildningsinsatser. Handikappinstitutets förslag om decentralisering omfattar i motsats till bostadsstyrelsens även ärenden i vilka bidrag söks med högre belopp än 20 000 kr. men inte s. k. kombinationsärenden. Enligt institutet är ärendenas svårighetsgrad inte direkt beroende av bidragsbeloppets storlek utan av andra faktorer t. ex. ovanliga funktionsnedsättningar, komplicerade byggnadstekniska problem m. m. Institutet anser att regeringen bör kvarstå som sista besvärsinstans eftersom en del bostadsanpassningsärenden kan kräva bedömningar som inte kan förutses i regler eller föreskrifter. Dessutom sker hela tiden en utveckling som enligt institutet kräver att ställning måste tas till bl. a. nya typer av åtgärder.

Med hänsyn till vad som redovisas i handikappinstitutets promemoria angående bristerna i den nuvarande handläggningen förordar bostadsstyrelsen numera att en decentralisering sker först ett år efter ikraftträdandet av de nya stödreglerna. Styrelsen anser att det i de ärenden som kommer att decentraliseras till kommunerna bör vara tillräckligt med bostadsstyrelsen som sista besvärsinstans för att tillgodose rättssäkerhetskraven.

Förslaget om decentralisering av besluten om bostadsanpassningsbidrag till kommunerna tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Många av de remissinstanser som tillstyrker, däribland Svenska kommunförbundet och flera kommuner, ifrågasätter bostadsstyrelsens förslag att beslut i ärenden i vilka bidrag söks med högre belopp än 20 000 kr. även i fortsättningen skall fattas av länsbostadsnämnderna. Några remissinstanser är tveksamma till en decentralisering och uttrycker bl. a. farhågor för att det blir en olikartad bedömning av bidragen. HCK avstyrker en decentralisering av beslutanderätten till kommunerna på det sätt som handikappinstitutet föreslår och menar att det finns stor risk för att de informations- och utbildningsinsatser som föreslås inte når ut till de kommuner där det skulle behövas. DHR avstyrker med hänsyn till risken för olika bedömningar mellan kommunerna. Flera remissinstanser understryker behovet av utbildnings- och informationsinsatser.

I likhet med bl. a. bostadsstyrelsen anser jag att en decentralisering dels kan påskynda och underlätta handläggningen och därmed lösa den handikappades bostadsproblem snabbare, dels kan medföra en samordnad prövning på den kommunala nivån av den handikappades behov av olika åtgärder. Även jag anser att fördelarna med en decentralisering är så stora att den bör genomföras. Vissa undantag bör dock göras t. v. Jag anser således inte att det är möjligt att decentralisera s. k. kombinationsärenden med hänsyn till att bidragsbeslutet och lånebeslutet måste samordnas. Länsbostadsnämnden bör därutöver t. v. även besluta i ärenden i vilka det sökta beloppet överstiger 20 000 kr. För detta talar enligt min mening att det i dessa ärenden ofta är särskilt svårt att bedöma den skäligena kostnaden för åtgärderna. Länsbostadsnämnderna har normalt större erfarenheter än kommunerna vad gäller kostnadsbedömningar. Även ansökningar från kommunen själv bör överlämnas till länsbostadsnämnden för beslut.

Att besluta i ärenden om bostadsanpassningsbidrag får anses ingå i de skyldigheter som kommunerna har enligt 2 § lagen (1947: 523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m. Där föreskrivs att kommunerna är skyldiga att genom lämpligt kommunalt organ förmedla lån och bidrag som beviljas av statsmedel i syfte att främja bostadsförsörjningen. Med stöd av denna bestämmelse ankommer det t. ex. på kommunerna att pröva frågor om statliga bostadsbidrag. Jag förordar således att kommunerna ges beslutanderätten i fråga om bostadsanpassningsbidrag med undantag för s. k. kombinationsärenden, ärenden i vilka det sökta bidragsbeloppet överstiger 20 000 kr. och i fråga om ärenden där kommunen själv är sökande.

Innan en decentralisering är möjlig måste dock informations- och utbildningsinsatser sättas in för att ge erforderlig enhetlighet i bedömningarna. Jag återkommer strax till frågan om information och utbildning och till frågan om när en decentralisering bör ske.

När det gäller besvärfrågan måste huvudkravet vara att förfarandet

skall vara ordnat på ett både för den enskilde och för det allmänna betryggande sätt. Jag anser att detta krav är uppfyllt med bostadsstyrelsen som sista besvärinstans. I s. k. kombinationsärenden, där ansökan gäller såväl bostadsanpassningsbidrag som förbättringslån eller bostadslån bör man dock även kunna besvara sig till regeringen med hänsyn till att regeringen är sista besvärinstans i ärenden om lån. Jag kommer senare att föreslå regeringen en ändring i enlighet med vad jag har anfört.

Effekten av de ändrade stödreglerna och av decentraliseringen bör enligt min mening utvärderas. Bl. a. bör en sådan utvärdering ge underlag för en bedömning av om decentraliseringen kan utvidgas även till ärenden i vilka bidrag söks med större belopp än 20000 kr. och om kommuner och lands- ting bör svara för en viss del av kostnaderna för stödet. Jag avser att senare lägga fram förslag för regeringen angående formerna för en sådan utvärdering.

2.9 Information och utbildning

Handikappinstitutet framhåller att det i dag finns ett stort behov av information och utbildning till handläggare och till andra yrkeskategorier som kommer i kontakt med personer som kan behöva få bostaden anpassad. Enligt institutet är behovet av information och utbildning lika stort oberoende av om man behåller den nuvarande arbetsfördelningen mellan staten och kommunerna eller om vissa beslut decentraliseras till kommunerna. Institutet har lämnat förslag på hur informationen och utbildningen bör utformas och vilka ämnesområden som bör ingå (avsnitt 4 i bilaga 2). Institutet kommer att arbeta vidare med att ta fram ett förslag till en mer detaljerad plan för informations- och utbildningsinsatser.

Bostadsstyrelsen biträder institutets förslag. Även övriga remissinstanser som har uttalat sig i frågan har tillstyrkt förslaget. Svenska kommunförbundet anser att det är lämpligt att utbildningen genomförs i samverkan med förbundets länsavdelningar.

Enligt vad jag har erfarit har bostadsstyrelsen möjlighet att påbörja informations- och utbildningsinsatser under hösten 1982. Jag anser att sådana insatser är mycket angelägna. Jag kommer i ett annat sammanhang att föreslå regeringen att styrelsen anvisas medel för information och utbildning om bostadsanpassning för handikappade.

2.10 Ikraftträdande

I departementspromemorian föreslås att ändringarna i stödreglerna skall träda i kraft den 1 juli 1982. Enligt bostadsstyrelsen bör ändringarna träda i kraft först den 1 januari 1983 för att erforderlig tid skall finnas för information och utbildning. Jag delar bostadsstyrelsens bedömning och förordar således att ändringarna i stödreglerna träder i kraft den 1 januari 1983. Med

hänsyn bl.a. till behovet av erfarenheter av de nya reglerna föreslår styrelsen att decentraliseringen genomförs ett år efter ikraftträdandet av de nya reglerna, dvs. den 1 januari 1984. Jag delar även i denna fråga styrelsens uppfattning och förordar att beslutanderätten i den utsträckning som jag tidigare har angett decentraliseras från länsbostadsnämnderna till kommunerna den 1 januari 1984.

3 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade ändringarna i riktlinjerna för stödet till handikappanpassning av bostäder,
2. godkänna vad jag har förordat om bostadslån med räntebidrag för standardhöjande åtgärder i vissa fall,
3. godkänna vad jag har förordat beträffande att decentralisera vissa beslut om bostadanpassningsbidrag från länsbostadsnämnderna till kommunerna.

4 Anslagsberäkning för budgetåret 1982/83

TRETTONDE HUVUDTITELN

B. Bostadsförsörjning m. m.

B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.

1980/81 Utgift	83 486 138
1981/82 Anslag	120 000 000
1982/83 Förslag	120 000 000

Från anslaget bekostas utgifter för förbättringslån i den mån de är ränte- och amorteringsfria, bostadsanpassningsbidrag, bidrag till ombyggnad av flerbostadshus samt – övergångsvis – vinterbidrag och bidrag till ombyggnad av bostadslägenheter, det s. k. initialstödet.

Bestämmelserna om *förbättringslån* finns i förbättringslåneförordningen (1980:261, ändrad 1981:587) som har ersatt kungörelsen (1962:538) om förbättringslån. Lånen är behovsprövade och lämnas för förbättringar av sådana småhus som bebos av personer som har folkpension, som har fyllt 60 år eller som är handikappade. Lånen får vara räntefria och stående intill ett belopp av 20 000 kr. per lägenhet. För vissa kategorier av sökande gäller äldre bestämmelser under en övergångstid.

Bostadsanpassningsbidrag beviljas som jag tidigare nämnde enligt bestämmelserna i kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag. En redogörelse för gällande regler finns i avsnitt 5 i bilaga 1.

Bestämmelser om *bidrag till ombyggnad av flerfamiljshus* finns bl. a. i förordningen (1981:474) om statsbidrag i vissa fall till ombyggnad av bostadshus (ändrad 1981:1049). Bidraget lämnas under förutsättning att preliminärt beslut om bostadslån har meddelats efter utgången av juni 1981, att ombyggnaden medför en väsentlig ökning av bostadsvärdet och att ombyggnaden påbörjas under tiden den 1 augusti 1981—den 31 januari 1982 och i huvudsak avslutas senast den 30 juni 1982. Vidare krävs att ombyggnaden utförs av arbetstagare som anvisas eller godkänns av den offentliga arbetsförmedlingen. Bidragsbeloppet utgör 20% av den godkända ombyggnadskostnaden, dock högst 15 000 kr. för varje lägenhet.

Vinterbidrag beviljades enligt bestämmelserna i bostadsfinansieringsförordningen (1974:946, omtryckt 1980:329, ändrad senast 1982:30) i samband med bostadslån i de fall beslut om lån hade meddelats före den 1 juli 1977. Bidraget var avsett för den särskilda kostnad som beräknades uppstå genom att byggnadsföretaget utfördes vintertid.

Initialstöd beviljades i samband med bostadslån enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973:538) om bidrag i vissa fall till ombyggnad av bostadslägenhet (ändrad senast 1975:484). Stödet lämnades för sådana ombyggnader av hus med mer än två lägenheter som hade påbörjats under tiden den 1 juli 1973—den 31 december 1975, dock under förutsättning att ansökan hade kommit in till förmedlingsorganet senast den 30 juni 1975.

För beslut om *räntefria förbättringslån* fastställer riksdagen årligen en ram för det löpande kalenderåret och en preliminär ram för det närmast följande. Riksdagen har medgett att sådana lån får beviljas med högst 40 milj. kr. under vart och ett av åren 1981 och 1982 (prop 1980/81: 100 bil. 16, CU 1980/81: 29, rskr 1980/81: 244).

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen lämnar i sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 inledningsvis en redovisning av lån- och bidragsgivningens omfattning.

Förbättringslångivningen har under flera år minskat. Så har även skett under budgetåret 1980/81. Det genomsnittliga lånebeloppet per lägenhet har dock ökat. Till en mindre del beror minskningen under budgetåret 1980/81 på att tillämpningsområdet för långivningen har begränsats.

Förbättringslångivningen budgetåren 1978/79–1980/81

Budget- år	Antal inkomna beslut ansök- ningar	Antal beslut	Antal lägen- heter i besluten	Beviljat belopp, milj. kr.		Genomsnittligt låne- belopp per lägenhet, kr.	
				Totalt	varav räntefritt lån	Totalt	varav räntefritt lån
1978/79	2 364	2 087	2 303	61,6	26,8	26 760	11 632
1979/80	2 094	1 926	2 194	63,8	28,8	29 078	13 140
1980/81	1 705	1 443	1 467	46,7	18,4	31 809	12 538

Under budgetåret 1980/81 beviljades *bostadsanpassningsbidrag* i unge-
fär samma omfattning som under närmast föregående budgetår.

Beslut om bostadsanpassningsbidrag budgetåren 1978/79–1980/81

Budget- år	Antal lägenheter med bidrag	Beviljat belopp, milj.kr.	Genomsnittligt bidragsbelopp per lägenhet, kr.
1978/79	8 007	62,3	7 781
1979/80	8 945	75,6	8 452
1980/81	8 745	76,9	8 791

Bostadsstyrelsen föreslår att inkomstgränserna för förbättringslån höjs i
samma takt som folkpensionen med hänsyn till den anknytning som finns
mellan inkomstgränserna för förbättringslån och folkpensionens storlek.

Beträffande ramen för beslut om räntefria förbättringslån anför bostads-
styrelsen att länsbostadsnämnderna har beräknat antalet beslut om förbätt-
ringslån till 1 700 under år 1981 och 1 650 under år 1982. Detta innebär en
något högre nivå än under budgetåret 1980/81. Besluten beräknas avse
belopp för räntefria lån på 23 milj. kr. resp. 24 milj. kr. För år 1982 gäller
redan en av riksdagen fastställd ram på 40 milj. kr. För år 1983 torde ramen
enligt styrelsen kunna minskas till 30 milj. kr.

Utbetalningen av räntefria förbättringslån beräknas till ca 23 milj. kr. för
budgetåret 1981/82 och ca 27 milj. kr. för budgetåret 1982/83.

Utbetalningen av bostadsanpassningsbidrag kommer enligt länsbostads-
nämndernas beräkningar under budgetåret 1981/82 att avse ca 9 000 lägen-
heter och ett belopp av ca 80 milj. kr. samt under budgetåret 1982/83 ca
9 600 lägenheter och ett belopp av ca 90 milj. kr.

Bidrag till ombyggnad av flerbostadshus torde endast i begränsad om-
fattning komma att utbetalas under budgetåret 1981/82. För budgetåret
1982/83 antar bostadsstyrelsen att det i proposition 1980/81: 202 beräknade
beloppet av 45 milj. kr. kommer att bli utbetalt.

Totalt har ett belopp av 162 milj. kr. beviljats i initialstöd. I stort sett hela
detta belopp hade utbetalats vid utgången av budgetåret 1980/81. För
budgetåret 1981/82 beräknar styrelsen att endast något enstaka bidrag kan
komma att utbetalas.

Styrelsen beräknar att i huvudsak alla beviljade vinterbidrag har utbetalats.

Bostadsstyrelsens bedömningar innebär att anslagsbelastningen skulle komma att uppgå till 103 milj. kr. för budgetåret 1981/82 och till 162 milj. kr. för budgetåret 1982/83.

Föredraganden

Jag tar först upp *förbättringslångivningen*.

Inkomstgränserna för förbättringslån, som anges i taxerad inkomst, höjdes den 1 juli 1981. För ogifta höjdes gränsen från 30 000 kr. till 33 000 kr. och för gifta från 43 000 kr. till 49 000 kr.

Bostadsstyrelsen föreslår i sin anslagsframställning att inkomstgränserna höjs i samma takt som folkpensionen.

Med hänsyn till de höjningar som har skett sedan frågan om inkomstgränserna senast prövades förordar jag att gränsen för ogifta fastställs till 35 000 kr. och för gifta till 53 000 kr. Ändringen bör ske den 1 juli 1982.

Den för år 1982 preliminärt fastställda ramen för förbättringslån är 40 milj. kr. Bostadsstyrelsen föreslår att ramen för år 1983 fastställs till 30 milj. kr. Långivningen under budgetåret 1980/81 uppgick till endast 18,4 milj. kr. För åren 1981 och 1982 beräknar bostadsstyrelsen att beslutet om lån skall avse belopp på 23 milj. kr. resp. 24 milj. kr. Med hänsyn härtill anser jag att ramen för år 1982 kan fastställas till ett lägre belopp än det som har fastställts preliminärt. Jag förordar därför att ramen för år 1982 fastställs till 30 milj. kr. Ramen för år 1983 bör fastställas till preliminärt 25 milj. kr. Liksom tidigare bör regeringen utverka riksdagens bemyndigande att vidga ramen för det första av de två åren om det behövs av sysselsättnings skull.

Jag övergår nu till frågan om *bostadsanpassningsbidrag*.

Jag har tidigare förordat vissa ändringar i reglerna om stöd för individuell anpassning av bostäder. Jag beräknar att ändringarna kommer att medföra en årlig ökning av bidragsgivningen med ca 4,5 milj. kr. och en ökning av den statliga långivningen, inkl. räntebidrag under det första året av lånetiden, med ca 2,5 milj. kr. om året. Med hänsyn till att ändringarna föreslås träda i kraft först den 1 januari 1983 påverkar de endast i begränsad omfattning utbetalningen av bidrag för nästa budgetår. Bostadsstyrelsen har beräknat utbetalningen av bidrag till ca 90 milj. kr.

I anslagsframställningen för budgetåret 1982/83 har bostadsstyrelsen bedömt att en decentralisering av beslut om bostadsanpassningsbidrag i den utsträckning som jag har förordat kommer att medföra att resurser hos länsbostadsnämnderna motsvarande sex tjänster kommer att frigöras för andra arbetsuppgifter. Med hänsyn till att decentraliseringen kommer att genomföras först den 1 januari 1984 återkommer jag till denna fråga i 1983 års budgetproposition.

Medel för de tillfälliga ombyggnadsbidragen har tidigare beräknats under tolfte huvudtiteln anslaget B 4. Sysselsättningsskapande åtgärder.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 120 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar i fråga om inkomstgränserna för förbättringslån som jag har förordat,
2. medge att räntefria förbättringslån beviljas inom en ram av högst 30 000 000 kr. under år 1982 och preliminärt inom en ram av högst 25 000 000 kr. år 1983,
3. bemyndiga regeringen att besluta om ändringar av den under 2 upptagna ramen för långivningen under år 1982, om det behövs av sysselsättningsskäl,
4. till *Viss bostadsförbättringsverksamhet m.m.* för budgetåret 1982/83 anvisa ett förslagsanslag av 120 000 000 kr.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Departementspromemorian (Ds Bo 1981: 5) Översyn av reglerna om stöd för individuell anpassning av bostäder

Innehållsförteckning

- 1 Inledning
- 2 Tillkomst
- 3 Bidragsgivningens omfattning och inriktning
  - 3.1 Omfattning
  - 3.2 Bidragsbeloppet
  - 3.3 Handikappets art
  - 3.4 Ålder
  - 3.5 Anpassningsåtgärder
  - 3.6 Samordning med låneformer
- 4 Samhällets mål för handikappolitiken
- 5 Bostadsanpassningsbidrag – gällande bestämmelser
  - 5.1 Bidragsberättigade
  - 5.2 Handhavande myndigheter och kommunens inflytande
  - 5.3 Bidragsberättigande åtgärder
  - 5.4 Bidragsbeloppet
  - 5.5 Ansökan och beslut om bidrag
  - 5.6 Utbetalning
  - 5.7 Förskott
  - 5.8 Besvär
- 6 Samordning med låneformer
  - 6.1 Nybyggnad
  - 6.2 Ombyggnad
- 7ⁿ Översyn av bostadsanpassningsbidraget
  - 7.1 Etapp I
  - 7.2 Etapp II
- 8 Resultatet av kartläggningen
  - 8.1 Organisation, samordning, information m.m.
    - 8.1.1 Organisation
    - 8.1.2 Samordning
    - 8.1.3 Information
    - 8.1.4 Skäligen kostnad
    - 8.1.5 Besiktning och uppföljning
  - 8.2 Bidragsreglerna
    - 8.2.1 Bidragstagare
    - 8.2.2 Stödberättigande åtgärder
    - 8.2.3 Bidragsbeloppet
    - 8.2.4 Förskott
  - 8.3 Övrigt

- 9 Behov av ändringar i regelsystemet
  - 9.1 Allmänt
  - 9.2 Stödtagare
  - 9.3 Handhavande myndigheter och kommunens inflytande
  - 9.4 Stödberättigande åtgärder
    - 9.4.1 Utemiljö, gemensamma utrymmen
    - 9.4.2 Rehabilitering och funktionsträning m.m.
    - 9.4.3 Allergisanering
    - 9.4.4 Standardhöjande åtgärder av större omfattning
    - 9.4.5 Styrkande av behov av anpassning
    - 9.4.6 Återanvändning av vissa anordningar
    - 9.4.7 Anpassning av fritidsbostäder
  - 9.5 Bidragsbeloppet
- 10 Stödets utformning
- 11 Förskott
- 12 Ikraftträdande

1 Inledning

Reglerna om bostadsanpassningsbidrag finns i kungörelsen (1973:327) om bostadsanpassningsbidrag (BAB) och i bostadsstyrelsens föreskrifter till kungörelsen. Bidrag kan beviljas för att anpassa bostäder för handikappade. Reglerna för bidragsgivningen har varit i stort sett oförändrade sedan 1973.

Vid 1979/80 års riksmöte begärde riksdagen att regeringen på lämpligt sätt skulle föranstalta om en utvärdering av systemet med bostadsanpassningsbidrag (CU 1979/80: 22 s. 49, rskr 1979/80: 240). Översynen görs i två etapper. I den första har handikappinstitutet kartlagt bristerna i bidragsgivningen. Kartläggningen redovisades till bostadsdepartementet den 27 april 1981.

I den andra etappen skall resultatet av kartläggningen utvärderas och förslag till förbättringar läggas fram. I denna etapp svarar handikappinstitutet i huvudsak för att ta fram underlag för överväganden om den lämpliga ansvarsfördelningen mellan kommun och länsbostadsnämnd vad avser administrationen samt informations- och utbildningsfrågor. Inom bostadsdepartementet ses själva bidragsreglerna över. Resultatet av översynen av bidragsreglerna redovisas i denna PM.

2 Tillkomst

Den 1 januari 1959 infördes på försök ett särskilt bidrag för specialinredning av bostäder för rörelsehindrade personer. Bidraget var maximerat till 7 000 kr. Verksamheten permanentades efter fyra år. Maximibeloppet höjdes år 1963 till 10 000 kr. och år 1965 till 15 000 kr. Tre år senare blev det även möjligt att i vissa fall bevilja högre bidrag än 15 000 kr. År 1969 utvidgades tillämpningsområdet till synskadade.

År 1972 föreslog handikapputredningen i betänkandet (SOU 1972:30) Bostadsanpassningsbidrag att tillämpningsområdet för bidragsgivningen skulle vidgas till även andra handikappade än rörelsehindrade och synskadade. Den 1 juli 1973 utvidgades tillämpningsområdet i huvudsak på det sätt som utredningen hade föreslagit och omfattar nu i princip alla personer som har långvariga eller bestående handikapp, som kräver särskilda åtgärder i bostaden. Benämningen på bidragsformen ändrades samtidigt i enlighet med utredningens förslag från invalidbostadsbidrag till bostadsanpassningsbidrag.

3 Bidragsgivningens omfattning och inriktning

Bostadsstyrelsen har vid tre tillfällen undersökt i vilken omfattning och för vilka ändamål bostadsanpassningsbidraget har utnyttjats. Undersökningarna gäller beslut som har fattats under budgetåret 1969/70, kalenderåret 1975 och första halvåret 1980¹. I detta avsnitt återges uppgifter från den senaste undersökningen.

3.1 Omfattning

Fr. o. m. år 1959 t. o. m. år 1980 har 65 000 lägenheter anpassats till en kostnad av 510 milj. kr.

Under de första fem åren anpassades mindre än 200 lägenheter per år. Under perioden 1965/66–1976/77 ökade antalet anpassade lägenheter årligen med ca 30%. Därefter har den årliga ökningen fram t. o. m. 1979/80 gått ner till mellan 5 och 10%. F.n. anpassas ungefär 9 000 lägenheter per år.

Mellan det första och det senaste undersökningstillfället har andelen nybyggnadslägenheter minskat från 43 till 5%. Den mest markanta nedgången har inträffat för flerbostadshusen vars nybyggnadsandel har sjunkit från 69% till endast 5%. Bidragsgivningen avser sålunda i dag till 95% lägenheter i det befintliga beståndet.

Nedgången av andelen bostadsanpassningsbidrag i samband med nybyggnad beror sannolikt främst på att bostadsbyggandet har minskat och på det under senare år tillkomna kravet i 42 a § byggnadsstadgan (1959:612) (BS) på förbättrad tillgänglighet för bl. a. rörelsehindrade i samband med nybyggnad (se avsnitt 6).

3.2 Bidragsbeloppet

Genomsnittsbidraget första halvåret 1980 för nybyggda lägenheter i både småhus och flerbostadshus uppgick till 13 100 kr./lägenhet. För befintliga lägenheter var genomsnittsbidraget 8 600 kr.

Nära hälften av alla bidrag som har beviljats under första halvåret 1980 uppgick till högst 5 000 kr. Bidrag med 20 000 kr. har beviljats för 5% (225) av lägenheterna. Större bidrag än 20 000 kr. har beviljats för 7% (300).

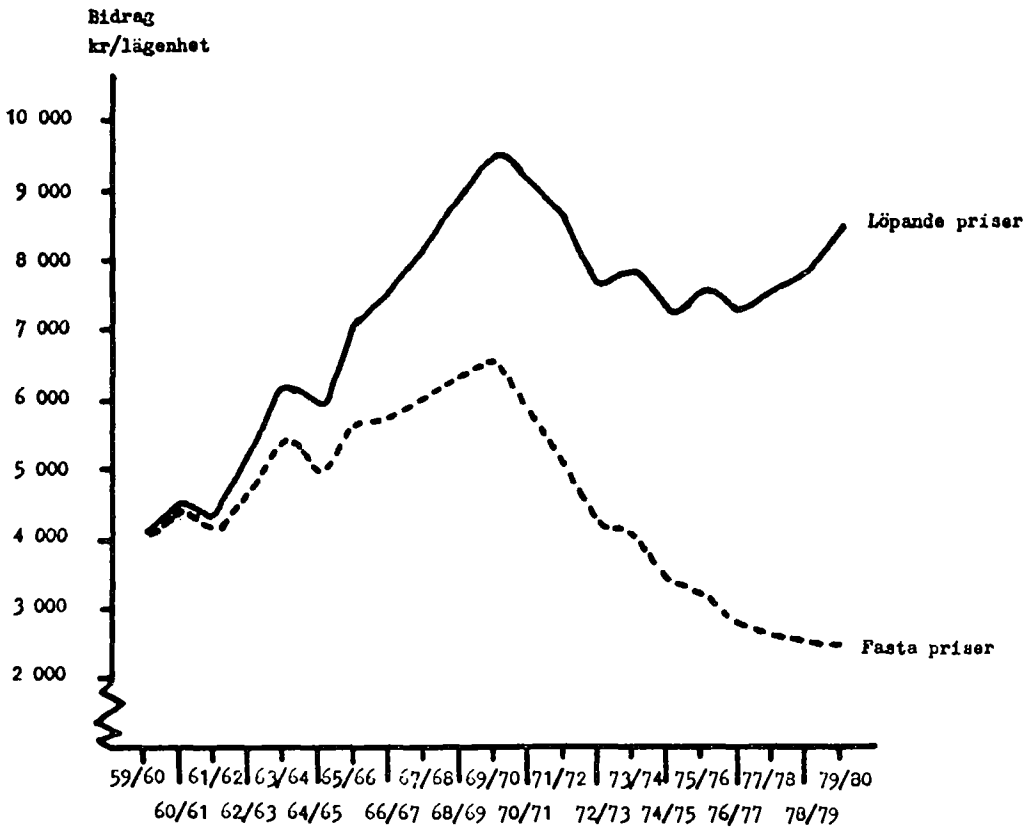
Av beloppen över 20 000 kr. låg 85% mellan 20 000 och 50 000 kr. Endast för tre lägenheter beviljades större bidrag än 100 000 kr. Det högsta beloppet uppgick till 117 000 kr.

I gruppen handikappade med bidrag över 20 000 kr. finns en högre andel reumatiker än i hela undersökningsgruppen. Även personer med förlamning, utvecklingsstörning och muskel- och nervskador är relativt sett vanligare i denna grupp. Att det rör sig om personer med svåra handikapp visas av att andelen som är helt eller delvis rullstolsbundna uppgår till 55%.

För alla trappliftinstallationer och 4/5 av lyftplattestationerna har bidrag beviljats med mer än 20 000 kr. När större bidrag än 20 000 kr. har beviljats beror det oftast på att fler åtgärder behövs på grund av dels handikappets svårighetsgrad, dels bostadens planlösning.

¹ Bostadsstyrelsen: Statistik/Utredningar/Information 1971:11, 1976:44 och 1981:9.

I diagrammet nedan visas utvecklingen av de genomsnittliga bidragsbeloppens storlek dels i löpande priser, dels i 1959 års priser.

Vid omräkning av bidragsbeloppen med konsumentprisindex till jämförbara prisnivåer, dvs. med hänsyn till penningvärdedförsämringen, visar kurvan en klar nedgång under hela 1970-talet. Detta kan förklaras dels av den minskade nybyggnadsandelen, dels av utvidgningen av bidragets tillämpningsområde år 1973 med därav följande anpassningsåtgärder som inte innebär så höga kostnader.

3.3 Handikappets art

I den senaste undersökningen har bostadsstyrelsen även redovisat hur ansökningarna om bostadsanpassningsbidrag fördelar sig på olika handikapp.

Handikappets art	Antal personer	%
Rörelsehinder:		
Reumatism	547	16,1
Rygg- och ledförslitning	438	12,9
Förlamning/polio	357	10,5
Enbart uppgivit rörelsehinder	317	9,3
Amputering	119	3,5
Rörelsehinder p.g.a. ålder eller ofullständig rehabilitering	110	3,3
MS	101	3,0
Muskelförsvagning	72	2,1
Frakturer	59	1,7
CP	59	1,7
Parkinsons sjukdom	44	1,3
Andra organiska nervsjukdomar	57	1,7
Ryggmärgsbräck	18	0,5
Benskörhet	7	0,2
Kortväxt	5	0,1
Skelettförändring	5	0,1
	2 321	68,2
Allergi/astma	373	11,0
Flera handikapp ¹	284	8,3
Nedsatt syn	142	4,2
Stomiopererad	91	2,7
Psoriasis	32	0,9
Njursjukdom (hemdialys)	17	0,5
Övriga handikapp	104	3,0
Uppgift saknas	41	1,2
	3 405	100,0

¹ De personer som återopat mer än ett handikapp inräknas i denna grupp, även om endast ett av handikappen varit anledning nog till anpassningen.

De flesta flerhandikappade personer har någon funktionsnedsättning kombinerad med rörelsehinder. Om dessa inräknas bland de rörelsehindrade uppgår andelen rörelsehindrade till 74% av alla handikappade. År 1975 var motsvarande andel 90%. Minskningen förklaras bl. a. av att allergiker/astmatiker har ökat från 2% till 11%. Av dessa var 2/3 ungdomar under 20 år. Stomiopererade har ökat från 0,6% till 2,7%.

3.4 Ålder

Av bostadsstyrelsens senaste undersökning framgår att drygt hälften av alla handikappade som beviljas bostadsanpassningsbidrag är 60 år eller äldre medan motsvarande åldersgrupps andel av hela befolkningen endast uppgår till 21%. Sedan undersökningen år 1975 har andelen under 20 år ökat från 10% till 14%.

3.5 Anpassningsåtgärder

Under första halvåret 1980 anpassades ungefär 4500 lägenheter med stöd av bidrag. I 2/3 av lägenheterna anpassades hygienutrymmet och i 1/4 köket. Hälften av alla lägenheter anpassades i övriga utrymmen inomhus (hall, sovrum och vardagsrum). I 1/4 av ärendena vidtogs åtgärder utomhus.

3.6 Samordning med låneformer

Bostadsstyrelsen har sammanställt en tabell över i vilken omfattning bostadsanpassningsbidrag kombineras med bostadslån eller förbättringslån.

Undersökning	Förbättrings- lån		Bostadslån		Utan stat- liga lån		Totalt	
	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%
1969/70	289	30	49	5	640	65	978	100
1975	266	7	98	3	2 262	90	2 626	100
1980 jan-juni	55	1	93	2	3 834	97	3 982	100

Anpassningsåtgärder i befintliga lägenheter utförs numera mycket sällan i samband med åtgärder till vilka statligt lån samtidigt utgår. Enligt undersökningen som avser budgetåret 1969/70 var dock en kombination av bidrag och förbättringslån relativt vanlig.

4 Samhällets mål för handikappolitiken

Målet för samhällets insatser för personer med funktionsnedsättningar av olika slag är att de skall få möjligheter att leva ett i möjligaste mån normalt liv. Detta kommer till uttryck bl. a. i 21 § socialtjänstlagen (1980: 620) som handlar om omsorger om människor med handikapp. I paragrafen anges bl. a. att socialnämnden skall medverka till att den handikappade får bo på ett sätt som är anpassat efter hans behov av särskilt stöd.

I prop. 1979/80: 1 om socialtjänsten uttalade föredragande statsrådet att institution som livsform för handikappade numera är en klart föråldrad företeelse och att det senaste årtiondets strävan att överge institutionsboende bör fortsätta. Kategoribostäder och andra speciallösningar bör således undvikas så långt som möjligt.

Om handikappade personer skall kunna bo som andra förutsätter det i många fall att den fysiska miljön görs tillgänglig. Krav på hänsynstagande till handikappades behov vid utformningen av den fysiska miljön i och nära bostäder anges i 42 a och 48 a §§ byggnadsstadgan (1959: 612). Där finns regler om den generella anpassning som skall göras vid ny- och ombyggnad (se avsnitt 6).

Bostadsanpassningsbidraget är ett uttryck för samhällets mål att handikappade människor skall kunna bo som andra i en egen bostad. Det ger möjligheter för den enskilde att göra de individuella anpassningar av bostaden och närmiljön som han behöver. Bidragsformen har blivit allt betydelsefullare, bl. a. med hänsyn till den allmänna strävan att undvika institutionsboende.

5 Bostadsanpassningsbidrag — gällande bestämmelser

I detta avsnitt lämnas en översiktlig redogörelse för reglerna i kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag och för bostadsstyrelsens föreskrifter till den.

5.1 Bidragsberättigade

Enligt 1 § kan bidrag beviljas till ägare av bostadshus och till den som har sin bostad med hyres- eller bostadsrätt. För den som hyr bostaden krävs enligt bostadsstyrelsens föreskrifter till paragrafen att ett hyresavtal skall vara tecknat direkt med husets ägare. Detta krav gäller inte om sökanden hyr bostaden i andra hand av kommunen.

Som en förutsättning för bidrag gäller vidare enligt föreskrifterna att en hyres- eller bostadsrättshavare måste ha fastighetsägarens medgivande till att anpassningen får utföras och till att lägenheten inte behöver återställas i ursprungligt skick vid avflyttning eller om behovet av anpassningen upphör av någon annan anledning.

Enligt styrelsens föreskrifter kan en kommun under vissa förutsättningar beviljas bidrag för s.k. handikapplägenheter som den har med hyres- eller bostadsrätt. I dessa fall krävs att kommunen får disponera lägenheterna under minst tio år och att kommunen får upplåta dem i andra hand. Med handikapplägenheter avses generellt anpassade lägenheter som är avsedda att upplåtas till personer med vanligtvis grava handikapp.

5.2 Handhavande myndigheter och kommunens inflytande

I 2 § första stycket anges att bidragsverksamheten handhas av bostadsstyrelsen, länsbostadsnämnderna och kommunerna samt att ansökan om bidrag prövas i första instans av länsbostadsnämnden. Kommunens organ för verksamheten kallas förmedlingsorgan. Enligt 2 § andra stycket är kommunstyrelsen förmedlingsorgan, om inte kommunen har beslutat att verksamheten skall handhas av ett annat kommunalt organ. Riksdagen beslutade år 1978 om ett förstärkt inflytande för kommunerna i bl. a. ärenden om bostadsanpassningsbidrag (prop. 1977/78: 93, CU 1977/78: 28, rskr 1977/78: 265). En bestämmelse om detta finns i 2 § tredje stycket som anger att länsbostadsnämnden får avvika från förmedlingsorganets yttrande i ett ärende endast om det finns särskilda skäl. I föreskrifterna till 2 § har styrelsen återgivit följande delar av vad föredragande statsrådet anförde om det kommunala inflytandet i prop. 1977/78: 93 (s. 170):

”Enligt min mening bör länsbostadsnämnden i fortsättningen, — — — som regel följa det kommunala yttrandet. Undantag från detta bör komma i fråga endast i sådana fall där det finns särskilda skäl att frångå förmedlingsorganets bedömning. — — —

Lämplighetsprövningen bör således i första hand ankomma på kommunen. I vissa avseenden bör dock länsbostadsnämndernas bedömning ha företräde. Jag tänker bl. a. på tolkningsfrågor som gäller tillämpningsområdet för statliga stödformer. Det gäller också länsbostadsnämndernas uppgift att som statliga företrädare se till att statliga medel ges en så effektiv användning som möjligt. I det senare sammanhanget kommer produktionskostnadsprövningen i blickpunkten. Vid denna prövning kan nämndens bedömningar anses vara grundade på ett bättre erfarenhetsunderlag än kommunens, något som också motiverar ett visst företräde för nämndens bedömning. Avsteg från kommunens bedömning skall självfallet göras i de fall denna strider mot reglerna för lån- och bidragsgivningen.”

5.3 Bidragsberättigande åtgärder

Enligt 3 § första stycket kan bidrag beviljas för åtgärder inom och i anslutning till en bostadslägenhet som behövs för att en handikappad skall kunna utnyttja bostaden på ett ändamålsenligt sätt. Enligt styrelsens föreskrifter är det i första hand den handikappades behov i bostaden av att kunna sova, vila, sköta sin hygien och laga mat samt förflytta sig för att göra detta som skall tillgodoses. Vidare anges att bidrag kan beviljas för åtgärder som gör det möjligt för den handikappade att komma in i och ut ur bostaden. Om det finns särskilda skäl kan bidrag också beviljas för åtgärder som underlättar förflyttning till och från garage eller andra nyttigheter i ett bostadshus eller i anslutning till detta.

I 3 § första stycket anges också att bidrag kan beviljas endast om lägenheten fyller skäliga krav på god bostadsstandard. Beträffande kravet på god grundstandard har styrelsen föreskrivit att undantag från kravet får göras om det finns särskilda skäl.

I 3 § andra stycket behandlas möjligheten att bevilja bidrag för en åtgärd som har samband med den handikappades behov av sjukvård. Bidrag får beviljas för en sådan åtgärd om den är av mindre omfattning och det finns särskilda skäl att stödja den med bidrag. Enligt styrelsens föreskrifter kan bidrag beviljas för åtgärder som gör det möjligt för den handikappade att utnyttja tekniska hjälpmedel som sjukvårdshuvudmannen har bekostat. Som exempel på bidragsberättigande åtgärder nämns att om den handikappade behöver hemdialys eller har cystisk fibros så kan bidrag beviljas till extra bostadsyta i samband med ny- eller ombyggnad och till åtgärder som behövs för att hjälpmedlen skall kunna utnyttjas.

Om en anpassningsåtgärd är standardhöjande får enligt 3 § tredje stycket bidrag beviljas endast om åtgärden är av väsentlig betydelse för den handikappade och av mindre omfattning och inte är ett led i en större upprustning. Enligt bostadsstyrelsens föreskrifter gäller dessutom att åtgärden måste vara mindre kostnadskrävande.

Fr. o. m. den 1 juli 1979 kan bidrag beviljas för reparation av utrustning som har anskaffats med stöd av bostadsanpassningsbidrag eller enligt motsvarande äldre bestämmelser (prop. 1978/79:100 bil. 16, CU 1978/79:26, rskr 1978/79:250). Som förutsättningar gäller vidare att åtgärden inte kan anses vara normalt bostadsunderhåll och att kostnaden är högre än 400 kr. En bestämmelse om detta har införts i 3 § fjärde stycket. Exempel på utrustning som kan repareras med stöd av bidrag är lyftanordningar, automatiska dörröppnare och s. k. clos-o-mater.

Bostadsstyrelsen föreslog år 1977 att en möjlighet borde öppnas att bevilja bostadsanpassningsbidrag för sådana åtgärder som har samband med rehabilitering och funktionsträning och som är av mindre omfattning men av väsentlig betydelse för den handikappade. Föredragande statsrådet anförde i prop. 1977/78:100 bil. 16 att enligt hennes bedömning de riktlinjer som statsmakterna har dragit upp för verksamheten med bostadsanpassningsbidrag ger goda möjligheter att ta de hänsyn som krävs i individuella fall. Föredraganden konstaterade därefter att bostadsstyrelsens förslag inte krävde någon särskild åtgärd.

Bostadsstyrelsen har därefter föreskrivit att bidrag kan beviljas för åtgärder som har samband med rehabilitering och funktionsträning om åtgärderna är av mindre omfattning men av väsentlig betydelse för den handikappade.

Enligt styrelsens föreskrifter till 3 § skall handikappet och de funktions-

inskränkningar som det medför samt behovet av anpassningsåtgärder – alltefter handikappets art – styrkas genom intyg av läkare, sjukgymnast, arbetsterapeut eller distriktssköterska eller vara utrett på annat sätt. Handikapplägenheter är undantagna från detta krav. Vid mindre omfattande åtgärder eller då behovet av åtgärder är uppenbart räcker det enligt föreskrifterna med förmedlingsorganets yttrande.

I föreskrifterna till 3 § finns också bestämmelser om vad som skall gälla när det är fråga om särskilt kostnadskrävande åtgärder. Vid ansökan om bidrag till mer omfattande och kostnadskrävande anpassningsåtgärder skall övervägas om inte den handikappades bostadsproblem kan lösas på något annat sätt. Vid bedömningen skall den handikappades egna önskemål beaktas så långt det är möjligt. Föreskrifterna anger också i vilka fall bidrag kan beviljas till hiss i flerbostadshus med handikapplägenheter. Föreskrifterna beträffande kostnadskrävande åtgärder anger slutligen att bidrag inte kan beviljas för lyftanordning i småhus i samband med nybyggnad eller förvärv. Enligt föreskrifterna bör bostaden i dessa fall vara planerad så att lyftanordningar inte behövs.

Enligt styrelsens föreskrifter kan extra yta tillföras bostaden med stöd av bidrag vid nybyggnad eller tillbyggnad. Vid tillbyggnad skall det vara utrett att den handikappades behov inte kan tillgodoses lika bra på ett billigare sätt.

5.4 Bidragsbeloppet

Enligt 4 § kan bidrag beviljas med belopp som motsvarar skälig kostnad för åtgärderna, dock högst 20 000 kr. Om det finns särskilda skäl för det kan bidrag beviljas med högre belopp.

Bidragsgränsen höjdes den 1 juli 1979 från 15 000 kr. till nuvarande 20 000 kr. Högre bidrag än 20 000 kr. kan enligt styrelsens föreskrifter beviljas om den sociala och medicinska prövningen visar att åtgärden är nödvändig med hänsyn till den handikappades behov.

I föreskrifterna har styrelsen vidare angivit att ett sätt att styrka skälig kostnad kan vara anbudsförfarande.

5.5 Ansökan och beslut om bidrag

Enligt 5 § ges ansökan om bidrag in till förmedlingsorganet som skall yttra sig över ansökan och därefter skicka handlingarna i ärendet till länsbostadsnämnden.

Beslut om bidrag skall enligt 6 § innehålla uppgift om bidragsbeloppet och behövliga föreskrifter om åtgärdens utförande.

5.6 Utbetalning

Enligt 7 § betalas bidraget ut sedan de åtgärder som bidraget avser har vidtagits. Enligt 9 § lämnas ansökan om utbetalning in till förmedlingsorganet som skickar den vidare till länsbostadsnämnden. Vid ansökan skall fogas intyg om att åtgärderna har vidtagits och att föreskrift enligt 6 § har iakttagits. Enligt 10 § beslutar länsbostadsnämnden om utbetalning av bidraget och bostadsstyrelsen sköter utbetalningen.

5.7 Förskott

Bidraget får enligt 8 § betalas ut i förskott. Förskottet lämnas till förmedlingsorganet som bestämmer hur det skall betalas ut. Nuvarande regler om förskott gäller sedan den 1 juli 1979. Av styrelsens föreskrifter framgår att förskott får beviljas utan att sökandens behov av förskottet prövas. Vidare föreskrivs att kommunen får betala ut förskott allteftersom arbetena färdigställs.

5.8 Besvär

Enligt 11 § förs talan mot länsbostadsnämndens beslut hos bostadsstyrelsen genom besvär och talan mot bostadsstyrelsens beslut hos regeringen genom besvär.

6 Samordning med låneformer

Bostadsanpassningsbidrag kan beviljas både vid nybyggnad som finansieras med bostadslån och vid ombyggnad som finansieras med bostads- eller förbättringslån.

6.1 Nybyggnad

Nybyggnad av bostadslägenheter kan finansieras med statligt bostadslån. Som villkor för lån gäller bl. a. att byggnadslagstiftningens krav skall vara uppfyllda.

Vid nybyggnad av permanentbostäder krävs enligt 42 a § byggnadsstadgan (1959: 612) (BS) att bostaden skall bli tillgänglig för och kunna utnyttjas av personer vilkas rörelseförmåga eller orienteringsförmåga är nedsatt till följd av ålder, handikapp eller sjukdom. Bostadsbyggnad i två våningar och bostadsbyggnad med högst två bostadslägenheter får dock uppföras utan hiss eller motsvarande anordning. Dessutom kan byggnadsnämnden medge undantag från kravet på tillgänglighet till bostadsbyggnad i högst två våningar och bostadsbyggnad med högst två bostadslägenheter, där så påkallas med hänsyn till terrängförhållandena. Tillämpningsföreskrifter till byggnadsstadgan finns i Svensk byggnorm (SBN).

SBN utgår från minimikravet att bostaden skall vara tillgänglig för rullstolsanvändare oberoende av assistans. Användaren skall ha god manövreringsförmåga och kunna använda manuell eller liten elektrisk rullstol. Detta krav tillgodoser relativt väl de flesta rörelsehindrades behov.

För bostadslägenhet i flera plan ställs i SBN vissa krav på vilka utrymmen som skall finnas i entréplanet. Tanken är att den som är rullstolsbunden skall kunna använda bostaden trots att entréplanet är tillgängligt.

Kravet på tillgänglighet i 42 a § BS omfattar även förflyttningsvägar från gata eller liknande till byggnadens entré.

Enligt 5 § förordningen (1978: 394) om beräkning av låneunderlag och pantvärde för bostadslån (BLP) får tillägg i låneunderlaget göras för anordningar som avses i 42 a § BS. Enligt bostadsstyrelsens föreskrifter till 5 § BLP bör kostnader för anordningar enligt 42 a § BS i huvudsak kunna beaktas med gällande belopp för primär bruksarea, yttervägg m. m. Tillägg till låneunderlaget får dock göras i vissa fall för extra utrustning som inte

krävs enligt 42 a § BS och som saknar fastställda belopp, t. ex. anordningar för automatisk öppning och stängning av dörrar i entréer, korridorer och hissar och installation av s. k. trygghetslarm. Förutsättningen är att det kan visas att denna utrustning leder till ökade kostnader som inte kan beaktas med schablonbeloppen för areor m.m. Tilläggsbeloppet fastställs på grundval av kostnadsredovisning och efter skälighetsprövning.

I samband med nybyggnad är möjligheten att bevilja bidrag för individuell anpassning begränsad till sådana åtgärder och till sådan yta som inte krävs enligt 42 a § BS. Bidraget för extra yta medför enligt styrelsens föreskrifter till 24 § bostadsfinansieringsförordningen (1974:946) att låneunderlaget skall reduceras för motsvarande yta. Bidrag bör inte heller beviljas för lyftanordningar. I de fall lyftanordning inte krävs enligt 42 a § BS förutsätter man vid nybyggnad således att den rörelsehindrades bostad utformas så att en lyftanordning inte behövs.

Under vissa förutsättningar kan bidrag beviljas för generell anpassning av s. k. handikapplägenheter (se avsnitt 5.1). Bostadsanpassningsbidrag kan i dessa fall beviljas för extra yta och för övriga handikappbetingade åtgärder som inte krävs enligt 42 a § BS. Därutöver kan bidrag beviljas för de individuella anpassningar som behöver göras i varje särskilt fall. För gemensamma bostadsfunktioner gäller på motsvarande sätt att bidrag kan beviljas för extra yta liksom för övriga handikappbetingade åtgärder som inte krävs enligt 42 a § BS. Personalutrymmen betraktas som lokaler och för dessa kan således bidrag inte beviljas.

Installation av trygghetslarm är inte en bidragsberättigande åtgärd. I budgetpropositionen år 1980 (prop. 1979/80: 100 bil. 16 s. 106) anförde föredraganden att det är en kommunal uppgift att tillhandahålla sådana anordningar liksom självfallet också den centrala utrustning och den personal som är en nödvändig förutsättning för att en larmanordning i den enskilda lägenheten skall fylla någon funktion.

För åtgärder som har samband med rehabilitering, funktionsträning och sjukvård gäller den begränsning i fråga om bidragsmöjligheter som har redovisats i avsnitt 5.3, dvs. bidrag kan beviljas endast för åtgärder av mindre omfattning. För mer omfattande åtgärder av detta slag, t. ex. att iordningställa ett utrymme för träningsredskap, kan bostadslån beviljas om förutsättningarna i bostadsfinansieringsförordningen är uppfyllda, vilket normalt också är fallet.

Enligt 17 § bostadsfinansieringsförordningen kan bostadslån för nybyggnad inte beviljas för småhus över en viss storlek. Storleksgränsen får överskridas bl. a. om lånesökanden behöver särskilt stor bostadsyta på grund av att en medlem av hushållet är handikappad eller av någon annan orsak behöver särskild vård.

6.2 Ombyggnad

Också för ombyggnad av bostadshus kan statligt bostadslån beviljas. I vissa fall lämnas s. k. förbättringslån. För att statligt bostadslån eller förbättringslån skall lämnas måste byggnadslagstiftningens krav vara uppfyllda.

För ombyggnader anges kraven på handikappanpassning i 48 a § BS. Enligt denna bestämmelse gäller att 42 a § BS skall tillämpas i den omfattning som erfordras för att de delar av byggnaden som berörs av ändringen skall uppfylla skäligen anspråk på handikappanpassning.

Vid ombyggnad är möjligheten att bevilja bostadsanpassningsbidrag be-

gränsad till andra åtgärder än sådana som krävs med stöd av 48 a § BS. Handikappanpassning som vidtas med stöd av denna bestämmelse kan finansieras med bostadslån. I praktiken begränsas möjligheten att installera hiss i flerbostadshus dock ofta av att kostnaden inte klaras inom lånetaket och inte kan finansieras genom möjligt hyresuttag.

För extra yta vid tillbyggnad och för iordningställande av s. k. handikapplägenheter kan bidrag beviljas under samma förutsättningar som vid nybyggnad.

Vid tillbyggnad av småhus gäller enligt bostadsstyrelsens föreskrifter samma storleksgräns som vid nybyggnad av småhus. Vid tillbyggnad anger föreskrifterna att storleksgränsen får överskridas om det är påkallat av planlösningsskäl eller det befintliga husets storlek.

Även om det inte anges uttryckligen i styrelsens föreskrifter kan man ändå utgå ifrån att storleksgränsen får överskridas också om lånesökanden behöver särskilt stor bostadsyta på grund av att en medlem av hushållet är handikappad eller av annan orsak behöver särskild vård.

Förbättringslån enligt förbättringslåneförordningen (1980:261) kan beviljas för ombyggnad eller annan förbättring av en- eller tvåfamiljshus. Lånet är avsett för folkpensionärer, personer som har fyllt 60 år och handikappade som med hänsyn till inkomstförhållanden, betalningsförmåga och till kostnaderna för åtgärderna behöver ett sådant lån. F. n. är inkomstgränsen för ogifta 33 000 kr. i taxerad inkomst vid senaste taxering till statlig inkomstskatt och 49 000 kr. för gifta. Om nettoförmögenheten överstiger 125 000 kr. kan förbättringslån enligt styrelsens föreskrifter som regel inte beviljas. En handikappad kan således beviljas förbättringslån om han uppfyller kraven beträffande inkomst m. m. Något krav på att åtgärderna skall vara betingade av ett handikapp finns inte.

Enligt nuvarande regler kan bidrag inte beviljas för standardhöjande åtgärder av större omfattning eller för omfattande åtgärder som har samband med rehabilitering, funktionsträning och sjukvård. I stället kan bostadslån eller förbättringslån beviljas om förutsättningarna i resp. låneförfattning är uppfyllda.

7 Översyn av bostadsanpassningsbidraget

Vid 1979/80 års riksmöte begärde riksdagen (CU 1979/80: 22 s. 49, rskr 1979/80: 240) att regeringen på lämpligt sätt skulle föranstalta om en utvärdering av systemet med bostadsanpassningsbidrag. Uttalandet föranleddes av en motion (1979/80: 1514) av Börje Nilsson (s) med förslag om att riksdagen skulle begära en översyn av de statliga bidragen för produktion och drift av lägenheter med boendeservice för personer med svårt handikapp.

Den av riksdagen begärda översynen pågår f. n. Målet för översynen är att effektivera bidragssystemet så att samhällets stöd till individuell handikappanpassning av bostäder kan utnyttjas på ett smidigt och ändamålsenligt sätt. Översynen genomförs i två etapper.

7.1 Etapp I

Den första etappen av översynen har, som inledningsvis nämnts, utförts av handikappinstitutet och omfattar en allsidig kartläggning av hur bidragsgivningen fungerar och vilka brister som finns.

Institutet har genom en intervjuundersökning sökt belysa följande två huvudfrågor:

- Har bidraget avsedd effekt för de enskilda?
- Görs handläggningen på ett smidigt sätt och med en rimlig handläggningsinsats i förhållande till vad som behövs för att få ett bra resultat?

Intervjuundersökningen har genomförts i sju län och i varje län har tre kommuner studerats närmare. Totalt har ca 190 personer intervjuats. Av dessa var 67 enskilda personer som erhållit bidrag, 15 enskilda personer som fått avslag på sin bidragsansökan samt 99 handläggare eller motsvarande. Av handläggarna eller motsvarande var 42 kommunala tjänstemän, 34 anställda på hjälpmedelscentraler, hemsjukvårdsbyråer, kliniker eller motsvarande, 10 tjänstemän på länsbostadsnämnder samt 13 representanter för lokala handikapporganisationer.

Syftet med intervjuundersökningen har enligt institutet varit att ge en bild av hur bidragsgivningen fungerar och en uppfattning om vilka problem som finns, hur vanliga dessa problem är och hur allvarliga de upplevs vara. Detta sätt att undersöka innebär enligt institutet att kvantifieringar och statistiska bearbetningar inte generellt kan göras med kartläggningen som underlag. För statistiska fakta hänvisas till avsnitt 3.

7.2 Etapp II

I den andra etappen av översynen skall resultatet av kartläggningen utvärderas och förslag till förbättringar läggas fram. I denna etapp skall handikappinstitutet ta fram ett underlag för beslut om dels den grundläggande ansvarsfördelningen i handläggningen av bidraget, dels informations- och utbildningsfrågor med utgångspunkt i regler och föreskrifter samt intentionerna med dessa.

Handikappinstitutet kommer även att redovisa exempel på hur och av vilka anpassningsarbetet lämpligen kan utföras samt hur skäligen kostnad för de stödberättigande åtgärderna kan styrkas. Institutet kommer slutligen att behandla frågan om hur utförda bostadsanpassningar bör följas upp och hur erfarenheter av verksamheten bör tas till vara.

I den andra etappen ingår också en genomgång av själva bidragsreglerna och förslag till förbättringar av dessa. Översynen i denna del görs inom bostadsdepartementet och resultatet redovisas i denna PM.

8 Resultatet av kartläggningen

I detta avsnitt redovisas resultatet av handikappinstitutets kartläggning. Den del av kartläggningen som gäller frågor som behandlas av handikappinstitutet i den andra etappen av översynen redovisas i avsnitt 8.1 och frågor som rör bidragsreglerna i avsnitt 8.2. Frågor som inte direkt faller inom något av dessa områden redovisas i avsnitt 8.3.

8.1 Organisation, samordning, information m. m.

Enligt institutet sköts huvuddelen av handläggningen av bidraget i allmänhet av handläggare på kommunens förmedlingsorgan, ofta byggnadsingenjörer, samt av arbetsterapeuter knutna till landstingens hjälpmedelscentraler, hemsjukvårdsbyråer, kliniker m. m. Länsbostadsnämndens handläggning innebär i de flesta fall en genomgång av ärendet och ett beslut. Det är dock vanligt att länsbostadsnämnden blir inblandad under tidigare skeden genom att lämna råd och synpunkter men ibland också i en mer ingående handläggning.

8.1.1 Organisation

Enligt institutet har det nuvarande systemet med förmedlingsorgan och länsbostadsnämnd fler fördelar än om ansvaret för handläggningen hade legat hos sjukvårdshuvudmännen.

De skäl som har framförts vid kartläggningen för att kommunerna skall ha kvar handläggningen i nuvarande omfattning är bl. a. det kommunala huvudansvaret för boendet och för sociala frågor, kommunernas byggtekniska kompetens, kopplingen till andra lån och bidrag inom bostadssektorn och möjligheterna till besvär i högre instans över länsbostadsnämndens beslut.

De skäl som har framförts för att huvudansvaret för bidragsgivningen skall övergå till sjukvårdshuvudmännen är bl. a. deras kunskap om olika funktionsnedsättningar och därmed sammanhängande behov av åtgärder och kopplingen till tekniska hjälpmedel och till rehabilitering.

Mot bakgrund av förslaget från bostadsverkets förenklingsutredning att vissa beslut om bostadsanpassningsbidrag skall läggas på kommunerna har handläggarna tillfrågats om hur man ställer sig till en sådan utveckling och om man tror att den skulle innebära några problem. Även om det enligt institutet är svårt att dra några generella slutsatser verkar tendensen vara att de kommuner som fungerar bra och de handläggare som arbetar tillsammans med dessa kommuner anser att en sådan decentralisering inte skulle innebära några större problem. Detta gäller både större och mindre kommuner.

Däremot finns det enligt institutet många kommuner som inte fungerar lika bra och där inblandade handläggare är tveksamma till om en decentralisering skulle vara positiv.

De skäl som har förts fram mot en decentralisering är främst att alla kommuner i dag inte har tillräcklig kompetens eller erfarenhet liksom att tolkningen av bidragsreglerna skulle bli mycket olika i olika kommuner och att det skulle bli stora skillnader mellan kommunerna i deras engagemang för frågorna. Man menar vidare att om länsbostadsnämnderna beslutar borgar det för en likartad behandling i en region samt att det är lättare för länsbostadsnämnden att fatta "obekväma" beslut.

De skäl som har förts fram för en decentralisering är främst att det avsevärt skulle förenkla och påskynda ärendegången samt att man i vissa fall anser att länsbostadsnämnderna inte tillför ärendena något och därför är överflödiga vid handläggningen.

8.1.2 Samordning

I kartläggningen har inte framkommit någon allvarlig kritik mot det nuvarande systemet med förmedlingsorgan och länsbostadsnämnder och arbetsfördelningen dem emellan.

Problemen med handläggningen rör enligt institutet snarare kommunernas olika sätt att handlägga ärendena liksom brister i engagemang, vilja och resurser hos vissa kommuner. Alla kommuner tar inte sitt ansvar för handläggningen utan det blir i stället arbetsterapeuter eller andra som får stå för huvuddelen av handläggningen. På detta sätt blir det ingen som tar det övergripande ansvaret för att kontinuerligt följa ett ärende. Det blir då svårt för enskilda att veta vem de ska vända sig till med frågor m. m.

Problemen rör enligt institutet också samarbetet och samordningen mellan främst dem som skall svara för den funktionella bedömningen och dem som skall svara för den byggnadstekniska lösningen samt deras accepterade av varandras olika kompetenser. Även länsbostadsnämndernas roll är ibland oklar, speciellt när nämnden i efterhand "gör om" handläggningen och bedömer behov av åtgärder, tekniska lösningar m. m. på ett annat sätt än tidigare inblandade arbetsterapeuter och byggnadstekniker.

Samordningen mellan arbetsterapeuter, förmedlingsorganens handläggare och länsbostadsnämndernas handläggare brister ofta, vilket enligt institutet leder till långa handläggningstider, en handläggning som ter sig förvirrande för den enskilde samt ibland ett sämre anpassningsresultat. En avgörande faktor för en smidig och snabb handläggning är enligt institutet det samarbete och förtroende som finns mellan inblandade handläggare.

8.1.3 Information

I kartläggningen har institutet tagit kontakt med sådana som beviljats bidrag och sådana som fått avslag på bidragsansökan. Enligt institutet finns det troligtvis också en ganska stor grupp människor som behöver få bostaden anpassad men som inte känner till att bidraget finns eller vilka möjligheter bidragsformen ger. Det gäller främst äldre personer och familjer med handikappade barn samt personer med andra funktionsnedsättningar än rörelsehinder.

Ett annat problem i anslutning till informationsfrågan är att många enskilda personer är felaktigt informerade och därför har förväntningar på bidraget som ofta inte kan uppfyllas.

8.1.4 Skälig kostnad

Enligt 4 § BAB beviljas bidrag med belopp som motsvarar skälig kostnad för åtgärderna. Enligt styrelsens föreskrifter kan ett sätt att styrka skälig kostnad vara anbudsförfarande.

Enligt kartläggningen styrks skälig kostnad för anpassningen mestadels genom ett eller flera anbud. Ett problem i sammanhanget är att det är svårt att hitta byggfirmor som vill lämna anbud på de ofta begränsade arbeten som anpassningar innebär. Ett annat problem är att anbuden ofta anses för höga. Det medför i sin tur att det är vanligt att bidragsbeloppet reduceras vilket i många fall ställer till problem för den enskilde sökanden. Ytterligare ett problem är att anbuden endast gäller en viss tid. På några håll i landet har man prövat en lösning som innebär att en kommuntekniker bedömer kostnaden och att arbetet sedan utförs på löpande räkning gentemot kommunen. Om länsbostadsnämnden inte godtar den gjorda kostnadsbedömningen svarar kommunen för mellanskillnaden.

Det är enligt institutet vanligt att sökanden får finansiera en del av anpassningen själv eftersom bidraget ofta inte täcker hela kostnaden. Ofta sker det genom banklån. I många fall har man inte från kommunens sida aktivt gått in för att söka lösa sökandes situation och inte informerat om eller hjälpt till med att utnyttja andra stödformer än bostadsanpassningsbidraget.

8.1.5 Besiktning och uppföljning

En noggrannare besiktning av utförda åtgärder vore önskvärd enligt kartläggningen. Dels kan åtgärderna vara felaktigt utförda, dels kan det saknas detaljer. Vidare borde besiktningen omfatta en bedömning av hur åtgärderna fungerar.

Utförda bostadsanpassningar följs mycket sällan upp. Handläggarna, framför allt arbetsterapeuterna, anser att en uppföljning behövs men att de i dag inte har resurser till det.

8.2 Bidragsreglerna

Handläggningen av bostadsanpassningsbidraget skiljer sig enligt institutet från handläggningen av andra lån och bidrag genom att bidragsgivningen ofta måste ses i ett större sammanhang där bl. a. den handikappades sociala situation är en viktig del. Många har efterlyst en helhetssyn vid tillämpningen av bidragsreglerna. I en sådan helhetssyn måste också ligga en vilja att verkligen lösa de enskildas problem i boendet med hjälp av förbättrings- eller bostadslån när det inte är möjligt att bevilja bidrag för åtgärden.

Av kartläggningen framgår att tyngdpunkten i handläggningen ofta anses ligga för mycket på kontrollen av att reglerna uppfylls och att alltför liten hänsyn tas till de behov som finns i de enskilda fallen. En generösare och mjukare tolkning av reglerna efterlyses ofta.

Bidragsreglerna tolkas enligt institutet olika på skilda håll i landet. De mest uppenbara skillnaderna gäller tolkningen av i vilka fall 20000 kr.-gränsen får överskridas och vilka åtgärder som skall bedömas som standardhöjande.

8.2.1 Bidragstagare

I 1 § BAB och i styrelsens föreskrifter till paragrafen anges vilka som kan beviljas bidrag.

Enligt styrelsens föreskrifter till 1 § kan en person som har sin bostad med hyres- eller bostadsrätt beviljas bidrag endast om ägaren till huset lämnar medgivande till att åtgärderna får utföras och till att sökanden inte behöver återställa lägenheten vid avflyttning eller när behovet av anpassning upphör av något annat skäl.

Frågan om medgivande från husets ägare innebär enligt institutet sällan några problem. Några fall av vägran har förekommit i två (Stockholm och Göteborg) av de 21 undersökta kommunerna. Även om vägrat medgivande inte är vanligt innebär det ett allvarligt problem för den som drabbas eftersom bidrag inte kan beviljas i dessa fall. Ett annat problem i detta sammanhang är att det kan ta lång tid att få värdintyg.

Enligt föreskrifterna till 1 § skall hyresavtal vara tecknat direkt med husets ägare. Enligt kartläggningen har detta inte upplevts som något större problem.

8.2.2 Stödberättigade åtgärder

I 3 § första–tredje styckena BAB anges vilka anpassningsåtgärder som kan stödjas med bidrag. Enligt fjärde stycket kan bidrag också beviljas för reparation av viss utrustning som har anskaffats med stöd av bidrag.

Enligt 3 § första stycket kan bidrag beviljas för sådana åtgärder inom och i anslutning till en bostadslägenhet som behövs för att handikappade skall kunna utnyttja lägenheten på ett ändamålsenligt sätt. Enligt styrelsens

föreskrifter skall i första hand den handikappades grundläggande behov i bostaden tillgodoses, dvs. den handikappade skall kunna sova, vila, sköta sin hygien och laga mat i bostaden samt förflytta sig för att göra detta. Vidare kan enligt föreskrifterna bidrag beviljas för åtgärder som underlättar förflyttning in i och ut ur bostaden. Vissa andra bidragsberättigade åtgärder finns också angivna. Till de funktioner som är angivna i föreskrifterna vill många foga samvaro, utevistelse samt möjligheter att använda gemensamhetslokaler som tvättstuga, samlingslokaler m. m. Vidare anses att bidragsgivningen borde vara generösare när det gäller åtgärder för rehabilitering och funktionsträning, speciellt för barn. Likaså har många framfört att bidraget borde gå att utnyttja till anpassningar hos anhöriga eller andra personer där den handikappade vistas längre tider, t. ex. avlastningsfamiljer eller fosterföräldrar.

Enligt 3 § tredje stycket kan bidrag beviljas för standardhöjande åtgärder om de är av väsentlig betydelse för den handikappade, är av mindre omfattning och inte är ett led i en större upprustning.

Enligt kartläggningen utgör begränsningarna av möjligheten att bevilja bidrag för standardhöjande åtgärder det största problemet för de handikappade.

Begreppet standardhöjande åtgärder innebär problem för handläggare både hos kommuner och länsbostadsnämnder därför att de anser att begreppet är oklart. De flesta åtgärder kan nämligen enligt institutet betraktas som standardhöjande ur någon synpunkt.

Att åtgärder bedöms som standardhöjande drabbar främst äldre och handikappade personer som bor i bostäder med låg standard. I dessa bostäder är behovet av anpassning ofta mycket stort men samtidigt innebär nästan alla åtgärder som vidtas en standardhöjning varför ansökan om bidrag ofta avslås. Många handläggare anser enligt institutet att det finns en stor grupp människor som skulle behöva förbättringslån för standardhöjande anpassningsåtgärder men som i dag inte är berättigade till det samtidigt som man bedömer att de inte skulle klara ett bostadslån. Detta innebär problem både för den enskilde som ofta inte får bostaden anpassad till sina grundläggande behov och för handläggarna som inte anser att de kan hjälpa till att tillgodose berättigade krav från enskilda. Ett problem i detta sammanhang är enligt institutet att bidraget i vissa fall måste användas för en begränsad upprustning när fastighetsägare i annat fall underlåter att rusta upp bostäderna till en acceptabel grundstandard.

Enligt föreskrifterna till 1 § kan bidrag beviljas för generell anpassning av s. k. handikapplägenheter. Regeln tillämpas dock inte överallt i dag. På en del håll beviljar man enligt kartläggningen inte bidrag till generell anpassning utan endast till individuell anpassning. Man anser att merkostnader för generell anpassning av speciallägenheter i stället bör finansieras med bostadslån.

För allergiker har framförts att berättigade krav inte tillgodoses. Enligt institutet beror detta på att det i många fall är svårt att klarlägga vad som orsakar allergin.

Frågan om vilka åtgärder som kan berättiga till bidrag vid nybyggnad av småhus har också tagits upp som ett problem i kartläggningen. I detta sammanhang har nämnts både vanliga anpassningsåtgärder och åtgärder som har samband med rehabilitering och funktionsträning samt den handikappades behov av sjukvård.

I kartläggningen har framförts att läkarintygen bör skrivas på ett sådant sätt att de kan förstås av handläggare på förmedlingsorgan och länsbostadsnämnder.

Bidrag för anpassning av fritidsbostäder har förts fram som ett önskemål från handikapporganisationerna.

8.2.3 Bidragsbeloppet

I 4 § BAB anges att bidrag beviljas med skäligen kostnad för åtgärderna, dock med högst 20 000 kr. Om det föreligger särskilda skäl kan bidrag beviljas med högre belopp.

Enligt kartläggningen tillämpas 20 000 kr.-gränsen mycket olika. Det gäller främst i vilka fall särskilda skäl föreligger för att bevilja bidrag med mer än 20 000 kr. På vissa håll anser alla inblandade handläggare att endast lyftanordningar och liknande kostnadskrävande åtgärder kan motivera att högre bidrag än 20 000 kr. beviljas. På andra håll görs en betydligt generösare tillämpning av de särskilda skälen och utgångspunkten är då sökandens behov.

Meningarna är delade när det gäller frågan om en gräns skall finnas eller inte. En del och då framför allt handläggare på länsbostadsnämnder och i en del kommuner anser att det är bra med en gräns för att den har en preventiv effekt och håller bidragen nere och för att den ger ett stöd för att begränsa bidraget vid t. ex. nybyggnad av småhus. Andra anser att en gräns inte skulle behövas eftersom det är behoven hos de enskilda som skall vara avgörande. Flertalet anser dock att bidragsgränsen nu är för låg och att den skulle kunna indexregleras för att bättre följa med kostnadsutvecklingen inom byggsektorn.

8.2.4 Förskott

Förskott på bostadsanpassningsbidrag behandlas i 8 § BAB. Enligt kartläggningen kan behandlingen av ansökan om utbetalning samt själva utbetalningen av bidraget ofta ta ganska lång tid. Det innebär problem såtillvida att en del byggfirmer inte vill ligga ute med pengarna tills bidraget betalas ut. I många fall får sökanden i avvaktan på utbetalningen själv lägga ut pengar. Många kommuner utnyttjar i dag inte möjligheten att ta ut förskott. Det har framkommit önskemål om att kommunen skall få förskott automatiskt i alla ärenden.

8.3 Övrigt

Ungefär hälften av de personer som har fått helt avslag på bidragsansökan låter på egen bekostnad utföra de åtgärder till vilka bidrag har sökts. Den andra hälften verkar att ha resignerat och har inte heller fått stöd och hjälp för att lösa de problem som aktualiserat bidragsansökan.

När det gäller gruppen flerhandikappade eller svårt handikappade finner handikappinstitutet att antalet intervjuade personer är för litet för att man skall kunna dra några generella slutsatser. Situationen för denna grupp synes dock inte skilja sig nämnvärt från den som gäller för andra grupper av handikappade. Eftersom flerhandikappades och svårt handikappades problem och behov är mer speciella än andra gruppers drabbas dessa hårdare av brister.

De anpassningsåtgärder som vidtas kan enligt institutet i allmänhet inte ersättas av tekniska hjälpmedel. Snarare är det så att tekniska hjälpmedel och anpassningsåtgärder måste samverka för att bostaden skall fungera bra för den enskilde. En bedömning av vad som behövs i form av anpassning resp. i form av hjälpmedel görs i de flesta ärenden.

Gränsdragningen mellan bostadsanpassning och tekniska hjälpmedel

upplevs inte vara något större problem. Det är dock viktigt att det finns en överlappning mellan anpassningsåtgärder och tekniska hjälpmedel så att en lucka inte uppstår. De svårigheter som har framförts i detta avseende har enligt institutet främst sin orsak i felaktig tolkning eller tillämpning av de regler som finns.

Även frågan om återanvändning av lyftanordningar har tagits upp i kartläggningen.

På flera håll får bidragstagaren skriva på ett intyg om att t. ex. lyftplattor, trappliftar, clos-o-mater m.m. skall lämnas tillbaka till länsbostadsnämnden när de inte längre behövs. På ett fåtal ställen fungerar denna verksamhet men det är betydligt vanligare att den inte fungerar. Problemen med återanvändningen är främst att den innebär en omständligare handläggning, att det inte finns lagringsmöjligheter, att register måste föras över var lyftplattorna m. m. finns samt att de ofta måste byggas om för att passa i den nya situationen eller för att uppfylla nya säkerhetskrav m.m. samt att det är mycket lite pengar som man totalt spar på detta sätt.

9 Behov av ändringar i regelsystemet

9.1 Allmänt

Målet för översynen är att effektivera bidragssystemet så att samhällets stöd till individuell handikappanpassning kan utnyttjas på ett smidigt och ändamålsenligt sätt. Som framgår av avsnitt 7 kommer handikappinstitutet att lämna underlag för beslut om förbättringar beträffande vissa problemområden. I huvudsak är det fråga om ansvarsfördelningen mellan förmedlingsorgan och länsbostadsnämnder samt informations- och utbildningsfrågor. Institutet kommer också att redovisa exempel på hur och av vilka anpassningsarbetet lämpligen kan utföras samt hur skälig kostnad för de stödberättigade åtgärderna kan styrkas. I uppdraget ingår även frågan hur utförda anpassningar bör följas upp och hur erfarenheter av verksamheten bör tas till vara.

I detta avsnitt kommer stödets inriktning att behandlas. I det följande diskuteras de synpunkter som har kommit fram i kartläggningen och bedöms om önskemålen kan tillgodoses med den inriktning som stödet har idag. Om så bedöms inte vara fallet kommer behovet av en regeländring att övervägas. Även vissa frågor som inte har aktualiserats vid kartläggningen kommer att tas upp. I avsnitt 10 kommer utformningen av stödet att behandlas.

9.2 Stödtagare

I 1 § BAB och i styrelsens föreskrifter till paragrafen anges vilka som kan beviljas bostadsanpassningsbidrag.

Behovet av att kunna bevilja bidrag även till andrahandshyresgäster har aktualiserats. Enligt handikappinstitutets kartläggning har kravet på att hyreskontrakt skall vara tecknat direkt med husets ägare inte upplevts som något större problem. I bostadsstyrelsens undersökning finns detta inte heller angivet som avslagsskäl i något fall.

Hyresrättsutredningen (JU 1975:06) har i betänkandet Hyresrätt 3, bruksvärde, hyresprocess m. m. (SOU 1981:77) föreslagit en förstärkning av andrahandshyresgästernas ställning.

Med anledning av en motion (1979/80: 446) år 1980 av Ingegerd Troedsson (m) med förslag att även den som inte hyr direkt av husets ägare skall kunna beviljas bidrag yttrade civilutskottet (CU 1979/80: 22 s. 50) att frågan bör tas upp när resultatet av hyresrättsutredningens arbete föreligger.

Syftet med den återopade föreskriften är att den boendes rätt till lägenheten skall vara säkrad så att han kan få nytta av anpassningen. För vissa andrahandshyresgäster uppfylls dessa krav redan idag. Utan att avvakta de ändringar som hyresrättsutredningens förslag kommer att leda till föreslås att även en andrahandshyresgäst skall kunna beviljas stöd för anpassning under förutsättning att hans rätt till lägenheten är säkrad så att han kan få nytta av anpassningen.

Av kartläggningen framgår att det idag med största sannolikhet bara är några få handikappade som råkar ut för att en behövlig anpassning inte kan genomföras på grund av att fastighetsägaren inte lämnar sitt medgivande. Någon ändring av bestämmelserna torde därför inte erfordras f. n. Frågan bör dock tas upp på nytt om antalet fall av vägrat medgivande ökar. Det kan i sammanhanget noteras att kommunen enligt 21 § socialtjänstlagen är skyldig att medverka till att en lämpligare bostad anskaffas för den som är handikappad.

I kartläggningen har också förts fram önskemål om att anpassningar hos anhöriga eller andra personer hos vilka den handikappade vistas en längre tid, t. ex. avlastningsfamiljer och fosterföräldrar, bör vara bidragsberättigade. Enligt gällande regler kan bidrag beviljas endast för anpassning av den handikappades egen bostad.

Byggnadsstadgans krav på handikappanpassning vid nybyggnad har fått till följd att de bostäder som har byggts under senare tid har en förhållandevis god tillgänglighet. På längre sikt kommer bostadsbeståndet att bli bättre anpassat för rörelsehindrade och personer med nedsatt orienteringsförmåga. Många handikappade kommer dock under överskådlig tid att vara hänvisade till bostäder som behöver anpassas. Tillgängliga resurser bör därför i första hand satsas på anpassning av den handikappades egen bostad. Följande två undantag föreslås dock. Båda gäller barn.

Det blir allt vanligare att gravt handikappade barn bor hemma hos föräldrarna. För att föräldrarna skall gå i land med den många gånger krävande uppgiften kan det vara nödvändigt att en s. k. avlastningsfamilj tar hand om barnet med jämna mellanrum. En sådan lösning kan också ge barnet en behövlig och stimulerande omväxling. Om avlastningsfamiljen behövs för att barnet skall kunna bo hos föräldrarna och om det är en lösning på lång sikt föreslås att också avlastningsfamiljens bostad skall kunna anpassas med hjälp av statligt stöd för individuell anpassning av bostäder.

Nu mera kan icke sammanboende föräldrar ha gemensam vårdnad om sina barn enligt reglerna i föräldrabalken. Detta var inte möjligt när bostadsanpassningsbidraget infördes år 1973. Delad vårdnad kan innebära att ett barn bor hos föräldrarna växelvis.

Bostadsanpassningsbidrag kan f. n. beviljas för anpassning endast av det handikappade barnets permanentbostad. Om barnet bor växelvis hos föräldrarna föreslås att statligt stöd kunna beviljas för anpassning hos båda föräldrarna. Detta är en naturlig konsekvens av reglerna om gemensam vårdnad i föräldrabalken.

9.3 Handhavande myndigheter och kommunens inflytande

I 2 § BAB regleras vilka myndigheter som skall sköta bidragsgivningen och kommunens inflytande över länsbostadsnämndens beslut.

Bostadsstyrelsen har på uppdrag av regeringen belyst möjligheterna till och kostnaderna för en decentralisering av beslutsfattande i låne- och bidragsärenden från länsbostadsnämnderna till kommunerna. Uppdraget redovisades den 11 juni 1981. Styrelsen föreslog bl. a. att beslutanderätten i ärenden om bostadsanpassningsbidrag i vilka en kombination med bostads- eller förbättringslån inte föreligger och i vilka det sökta beloppet understiger 20 000 kr. skall decentraliseras till kommunerna. Styrelsen har sedan upprepat förslaget i anslagsframställningen för budgetåret 1982/83.

I den andra etappen av översynen kommer handikappinstitutet att ta fram underlag för beslut om ansvarsfördelningen mellan kommun och länsbostadsnämnd. I det sammanhanget kommer också kommunernas inflytande i ärenden om bostadsanpassningsbidrag att behandlas.

9.4 Stödberättigande åtgärder

I 3 § BAB och i föreskrifterna till paragrafen anges vilka åtgärder som kan stödjas med bidrag.

Relativt många synpunkter har kommit fram på gränsdragningen mellan bidragsberättigande och icke bidragsberättigande åtgärder. De behandlas i det följande.

9.4.1 Utemiljö, gemensamma utrymmen

I kartläggningen har förts fram önskemålet att bidrag skall kunna beviljas för anpassning av utemiljön. Till detta kan sägas att redan gällande regler medger att en uteplats, lekplats o.d. i anslutning till bostaden görs tillgänglig med stöd av bidrag. Denna uppfattning bekräftas också av vad civilutskottet anförde i frågan med anledning av en motion år 1979 (1978/79: 2084) av Elver Jonsson (fp) och Rune Ångström (fp). Utskottet anförde att bidragsreglerna gör det möjligt att lämna bidrag också för "anordningar utanför huset som har samband med tillgängligheten till bostaden och därtill anknyttande utrymmen, uteplatser o.d." (CU 1978/79: 26 s. 62). Att vidga tillämpningsområdet till att omfatta samtliga delar av bostadsområdet och alla bostadskomplement torde föra alltför långt. Den tillämpning som civilutskottets uttalande ger uttryck för synes vara väl avvägd. Någon ändring av gällande regler erfordras därför inte i detta avseende.

Även möjligheten att bevilja bidrag för anpassningsåtgärder i vissa gemensamma utrymmen har tagits upp som ett problem i kartläggningen. Exempel på sådana utrymmen är tvättstuga, förråd och utrymmen för samvaro mellan de boende i ett bostadshus. Utgångspunkten vid bedömningen av om en anpassning är bidragsberättigande eller inte skall vara att den handikappade skall beredas möjlighet att leva ett i görligaste mån normalt liv i sin bostad. Om tvättstugan eller någon annan viktig bostadsfunktion är gemensam för flera lägenheter så kan bidrag enligt nuvarande regler beviljas för att göra nyttigheten tillgänglig för den handikappade. Möjligheten att bevilja stöd för anpassning av gemensamma bostadsfunktioner finns således redan idag. Något behov av att ändra reglerna i detta avseende finns därför inte.

9.4.2 Rehabilitering och funktionsträning m. m.

Vidare har begränsningar i möjligheten att bevilja bidrag för åtgärder som har samband med rehabilitering och funktionsträning tagits upp som ett problem och då speciellt för barn kopplat till deras möjlighet att bo i föräldrahemmet. I många fall är det fråga om att ersätta behandling på en institution med behandling i hemmet. Det vanligaste är att inreda ett utrymme för träningsredskap eller sjukgymnastik. I enstaka fall behöver en handikappad en simbassäng för att träna rörelseförmågan. Även behov av bastu förekommer i vissa fall för att mjuka upp lederna.

Rehabilitering och funktionsträning i bostaden innebär att den handikappade slipper resan till en institution och kan ägna mer tid åt träning. För samhället medför det minskad efterfrågan på resurser inom institutionernas ram. Rehabilitering och funktionsträning i bostaden kan därför i många fall innebära uppenbara fördelar för den handikappade och för samhället. Med anledning av detta föreslås att samhällets stöd för individuell anpassning av bostäder utvidgas till att avse även mer omfattande åtgärder som behövs för rehabilitering och funktionsträning i bostaden. Frågan om formerna för stödet till standardhöjande åtgärder av större omfattning kommer att behandlas i avsnitt 10.

När det är fråga om att ställa i ordning en simbassäng kan kostnaderna vara avsevärda. Dessutom tillkommer höga kostnader för drift och underhåll. Det torde därför vara möjligt att stödja iordningställandet av simbassäng och reparation av anläggningen endast om den är oundgängligen nödvändig med hänsyn till handikappet och om en ekonomisk bedömning visar att samhällets kostnader, inkl. framtida reparationskostnader, blir klart lägre än kostnaderna för någon annan lösning. Denna bedömning bör ankomma på i första hand länsbostadsnämnden.

Samhällets mål är att handikappade skall kunna leva som andra. Detta innebär att även handikappade barn skall kunna växa upp hemma hos föräldrarna och med tiden flytta till en egen bostad och få ett i möjligaste mån självständigt liv.

Under uppväxttiden lär man sig de färdigheter som behövs för ett självständigt liv. För ett barn som har en allvarlig funktionsnedsättning kan inlärning och träning med sikte på ett självständigt liv i en egen bostad kräva speciella åtgärder i föräldrahemmet. För utvecklingsstörda barn kan t.ex. särskilda åtgärder behövas vidtas för att ADL-träning skall kunna ges på ett pedagogiskt riktigt sätt. Det kan också vara fråga om att avskilja en del av bostaden för en handikappad ungdom som en mjuk övergång till en egen bostad på annat håll. Egentligen är det fråga om funktionsträning i vid bemärkelse. Åtgärder av detta slag föreslås berättiga till stöd för individuell anpassning.

För vissa handikappade utgör bostaden den fysiska ramen för praktiskt taget alla aktiviteter. I en sådan situation kan en hobby vara av särskilt värde. Handikappade som av någon anledning inte kan delta i aktiviteter utom bostaden och som har en hobby som kräver viss anpassning av bostaden för att kunna utövas föreslås kunna få stöd för den erforderliga anpassningen. Stödet bör utformas på samma sätt som stödet för åtgärder som behövs för rehabilitering och funktionsträning.

Bidrag till åtgärder som har samband med sjukvård har inte tagits upp som ett problemområde i kartläggningen. Det förhållandet att det är svårt att dra en klar gräns mellan sjukvård å ena sidan och rehabilitering och funktionsträning å andra sidan talar för att stödet skall utformas på samma sätt oavsett vilket av de tre ändamålen som tillgodoses. Det tidigare

refererade uttalandet av statsrådet i budgetpropositionen år 1978 angående rehabilitering och funktionsträning är ett uttryck för detta synsätt.

9.4.3 Allergisanering

För allergiker har framförts att berättigade krav på bostadsanpassning inte kan tillgodoses. För denna grupp finns några problem som har aktualiserats under senare tid. För det första saknas ofta utredningsmaterial, t. ex. ett test, som gör det möjligt att bedöma vilka åtgärder som bör vidtas i bostaden. För det andra kan även åtgärder vad gäller inredningen av bostaden behöva vidtas, t. ex. utbyte av gardiner och möbler, för att inte anpassningen skall få endast ringa eller ingen effekt alls. För det tredje medför sannolikt nuvarande tillämpning av reglerna i vissa fall att en alltför begränsad del av bostaden åtgärdas för att åtgärden skall vara meningsfull.

För att ge ett tillräckligt underlag för bedömningen av vilka åtgärder som skall vara stödberättigande föreslås att behovet skall vara konstaterat med hjälp av test eller på något annat likvärdigt sätt. Vidare föreslås att ett program redovisas som omfattar alla åtgärder som behöver göras i bostaden för att nedbringa förekomsten av allergiframkallande ämnen. Åtgärdsprogrammet bör upprättas av någon med kunskap om allergifrågor, t. ex. en arbetsterapeut. Stöd föreslås kunna beviljas antingen om den sökta anpassningsåtgärden medför en klar förbättring för den handikappade eller om den tillsammans med övriga planerade åtgärder leder till en sådan förbättring och effekten av anpassningsåtgärden inte är en oväsentlig del av den totala effekten.

Förslagen i denna del kommer sannolikt att innebära en viss minskning av antalet fall i vilka stöd kan komma i fråga. I de fall behovet har konstaterats är det å andra sidan viktigt att tillräckliga åtgärder vidtas. I dessa fall föreslås att en så stor del av bostaden åtgärdas med statligt stöd att förekomsten av allergiframkallande ämnen kan nedbringas till en acceptabel nivå, vilket i vissa fall kan innebära en generösare tillämpning än vad som normalt är fallet idag. En normalstor bostad bör dock vara gränsen för vad som skall vara möjligt att åtgärda med statligt stöd.

9.4.4 Standardhöjande åtgärder av större omfattning

Enligt kartläggningen medför begränsningar av möjligheten att bevilja bidrag för standardhöjande åtgärder de största problemen för handikappade. Man anser att reglerna drabbar främst äldre och handikappade personer som bor i bostäder med låg standard. I dessa är behovet av anpassning ofta mycket stort men samtidigt innebär nästan alla åtgärder en standardhöjning och bidragsansökan avslås ofta enligt kartläggningen av den anledningen.

Alla människor behöver en bostad med en god grundstandard, dvs. en bostad utrustad med vattenledning och avlopp, centralvärme, wc samt bad- eller duschrum. Samhällets stöd för upprustning till modern standard ges genom bostadslån och förbättringslån. Förbättringslånet är behovsprövat och förbehållet bl. a. handikappade för upprustning av en- och tvåfamiljshus. Skillnaden mellan bostadslån och förbättringslån i kapitalkostnadshänseende är att hela eller en del av förbättringslånet kan vara räntefritt och stående, dock högst 20 000 kr.

Som tidigare nämnts är förbättringslånet behovsprövat. F. n. är inkomstgränsen för ogifta 33 000 kr. i taxerad inkomst vid senaste taxeringen till statlig inkomstskatt och 49 000 kr. för gifta. Den 1 juli 1980 höjdes inkomstgränsen med 8 000 kr. utöver den sedvanliga årliga höjningen med anled-

ning av ändringar i folkpensionens storlek (prop. 1979/80: 100 bil 16 s. 106. CU 1979/80: 22. rskr 1979/80: 240). Ändringen gjordes i syfte att mildra övergången i kapitalkostnadshänseende mellan förbättringslån och bostadslån. I kartläggningen har redovisats uppfattningen att förutsättningarna för att bevilja förbättringslån är för snäva för en stor grupp människor samtidigt som de inte kan klara av kapitalkostnaderna för ett bostadslån. Man kan ifrågasätta om denna uppfattning har fog för sig med hänsyn till den begränsade skillnaden i fråga om kapitalkostnader mellan låneformerna.

Folkpension i form av ålderspension inkl. pensionstillskott är f. n. ca 24 000 kr./år för ogifta och 42 000 kr./år för gifta. Folkpension i form av förtidspension inkl. pensionstillskott är f. n. 32 000 kr. för ogifta och 58 000 kr. för gifta. För den som inte har några inkomster utöver folkpension inkl. pensionstillskott beviljas kommunalt bostadstillägg (KBT) enligt lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg med f. n. minst 80 % av bostadskostnaden, dock högst 9 000 kr./år för ogifta och 10 200 kr./år för gifta. I hälften av kommunerna är bostadstillägget större. För småhus beaktas alla bostadskostnader utom amortering på lån. Bostadstillägget reduceras med en tredjedel av den inkomst som överstiger folkpensionen inkl. pensionstillskott samt ett tillägg med 1 000 kr. för ogifta och 1 500 kr. för gifta. I prop. 1981/82: 30 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m.m. har föreslagits en nedre hyresgräns på 80 kr. i månaden för såväl ensamstående som gifta. Förslaget innebär att den statsbidragsgrundande bostadskostnaden inom KBT-systemet kommer att ligga mellan 80 och 800 kr. för ensamstående och 80 och 950 kr. för makar.

Vid 50 000 kr. i godkänd kostnad och amorteringstiden 20 år blir summan av ränta och amortering för ett förbättringslån det första året mellan ca 2 350 kr. (amortering 577 kr.) och ca 4 300 kr. (amortering 892 kr.) beroende på storleken av den räntefria stående delen. Med hänsyn till möjligheten att få kommunalt bostadstillägg för en stor del av räntekostnaden kan man utgå ifrån att den som är förbättringslåneberättigad kan klara av ett förbättringslån så länge han inte har andra stora utgifter för fastigheten, ex. kostnader för andra större lån. Någon ändring av förbättringslånebestämmelserna kan därför inte anses påkallad av de skäl som förts fram vid kartläggningen. De erfarenheter som har redovisats i kartläggningen kan möjligen grunda sig på förhållandena före tillkomsten av kommunala bostadstillägg i nuvarande utformning.

Även moderna bostäder kan behöva anpassas till en handikappad på ett sätt som är standardhöjande. Om anpassningen är av större omfattning eller av mindre omfattning men utgör ett led i en större upprustning, kan bidrag inte beviljas enligt nuvarande regler. Ett exempel på detta är att en rullstolsbunden person har wc med dusch på överplanet i ett småhus. En anpassning kan innebära att bottenplanet byggs till för att inrymma ett hygienutrymme. Åtgärden är dock standardhöjande av större omfattning och stöd kan således inte beviljas med nuvarande regler. Både för den enskilde och för samhället kan det vara motiverat att stödja åtgärder av detta slag.

Ur samhällets synpunkt är det angeläget att människor bor i vanliga bostäder i största möjliga utsträckning eftersom det minskar efterfrågan på kostnadskrävande platser på institutioner. För standardhöjande åtgärder av större omfattning som inte avser en förbättring till grundstandard föreslås att stöd skall kunna beviljas för individuell handikappanpassning. Frågan om formerna för stödet till sådana åtgärder kommer att behandlas i avsnitt 10.

9.4.5 Styrkande av behov av anpassning

Behovet av anpassningsåtgärder måste vara styrkt för att bidrag skall kunna beviljas. I kartläggningen har framförts att läkarintygen bör skrivas på ett sådant sätt att de kan förstås av handläggare på förmedlingsorgan och länsbostadsnämnder.

Idag förekommer ofta att handlingarna i ett ärende inte innehåller tillräckliga uppgifter om vilka åtgärder som behövs med hänsyn till handikappet. Detta kan medföra att ärendet behöver kompletteras vilket i sin tur fördröjer handläggningen. För att myndigheterna skall kunna bedöma vilka åtgärder som berättigar till bidrag måste det av handlingarna framgå vilka funktionsinskränkningar som föreligger och vilka anpassningsåtgärder som behövs. Sannolikt vore det bäst om en blankett utformades för ändamålet. Det är viktigt att sättet att styrka åtgärdsbehovet görs så smidigt som möjligt för sökanden. Vid mindre omfattande åtgärder eller då behovet av åtgärden är uppenbart bör det dock liksom f. n. räcka med att förmedlingsorganet bedömer behovet.

9.4.6 Återanvändning av vissa anordningar

Även frågan om återanvändning av lyftanordningar har tagits upp i kartläggningen. I en skrivelse till regeringen den 26 juni 1978 redogjorde bostadsstyrelsen för den försöksverksamhet i fråga om att återanvända lyftanordningar m.m. som hade bedrivits sedan år 1974. Styrelsen konstaterade att verksamheten hade inneburit besparingar för statsverket och att det administrativa arbete som hade krävts inte utgjorde någon stor belastning. Därför bedömde styrelsen att verksamheten borde fortsätta och ges en mera varaktig karaktär. Styrelsen förordade att de regler som ditintills hade gällt borde gälla även i fortsättningen. Med hänsyn till att åtgärder kunde komma att påkallas på grund av väntade säkerhetsföreskrifter borde frågan enligt styrelsens bedömning tas upp till förnyad prövning efter några år. Föredragande statsrådet uttalade i budgetpropositionen år 1979 att erfarenheterna av försöksverksamheten enligt hennes bedömning talade för att verksamheten borde ges en permanent karaktär och att det borde ankomma på regeringen att fastlägga de närmare riktlinjerna för denna (prop. 1978/79: 100 bil 16 s. 51). Verksamheten har därefter bedrivits i samma form som under försöksperioden. Det synes lämpligt att fastställa riktlinjerna för återanvändning av lyftanordningar m.m. i anslutning till att ansvaret för administrationen av stödgivningen i framtiden läggs fast.

9.4.7 Anpassning av fritidsbostäder

Bidrag för anpassning av fritidsbostäder har förts fram som ett önskemål från handikapporganisationerna. Samma förslag har förts fram genom motioner i riksdagen. Riksdagen har (SoU 1976/77: 3) hos regeringen hemställt att en sådan motion skulle överlämnas till handikapputredningen. I samband med att denna utredning avslutades överlämnades ärendet till bostadsdepartementet. Regeringen har därefter överlämnat motionen till fritidsboendeutredningen som enligt uppgift kommer med ett betänkande under våren 1982 som bl. a. kommer att behandla denna fråga.

9.5 Bidragsbeloppet

Enligt 4 § BAB beviljas bidrag med skäligen kostnad för åtgärderna, dock högst 20000 kr. Om det föreligger särskilda skäl för det kan bidrag beviljas med högre belopp.

Frågan om skäligen kostnad och hur den skall styrkas behandlas av handikappinstitutet.

Enligt kartläggningen tillämpas 20000 kr.-gränsen olika av länsbostadsnämnderna. På några håll är det endast för vissa åtgärder, t.ex. lyftanordningar, som högre bidrag än 20000 kr. kan beviljas. På andra håll är det den handikappades behov som är avgörande. Man kan konstatera att kartläggningen visar att det råder stor osäkerhet hos vissa kommuner och länsbostadsnämnder om hur 20000 kr.-gränsen skall tillämpas.

När bostadsanpassningsbidraget infördes 1973 uttalade föredragande statsrådet att den då föreslagna 15000 kr.-gränsen skulle kunna överskridas om den medicinska och sociala prövningen visade att åtgärderna var nödvändiga med hänsyn till handikappet. Frågan behandlades av civilutskottet senast år 1977 med anledning av att ett slopande av gränsen hade föreslagits i en motion (1976/77:921). Utskottet anförde (CU 1976/77: 18 s. 48) då att beloppsgränsen får anses vara att uppfatta som ett krav på en särskild prövning av behovets tyngd vid mer kostnadskrävande åtgärder. En sådan prövning är enligt utskottet beringad inte endast av rent ekonomiska skäl utan också av att dessa ansökningar kan kräva särskilda insatser från bl. a. förmedlingsorganets sida när det gäller att skapa den bästa möjliga lösningen i det enskilda fallet.

Tillämpningen av 4 § svarar i många fall uppenbarligen inte mot uttalanden som gjorts både i samband med införandet av bidragsformen år 1973 och senare av civilutskottet. Någon begränsning i möjligheterna att tillgodose berättigade anspråk på anpassningsåtgärder finns således inte även om kostnaderna överstiger 20000 kr. Gränsen behöver således inte ändras av detta skäl. Problemet är uppenbarligen att 4 § tillämpas fel av vissa kommuner och länsbostadsnämnder. Utbildning och information till berörda handläggare kan förbättra förutsättningarna för beslut i enlighet med gällande bestämmelser. Utbildnings- och informationsfrågor övervägs av handikappinstitutet.

10 Stödets utformning

I avsnitt 9 har konstaterats att statens stöd till individuell anpassning av bostäder för handikappade behöver utvidgas på några punkter. Det gäller bl. a. när det är fråga om omfattande standardhöjande åtgärder i bostäder som fyller skäligen krav på god bostadsstandard och omfattande standardhöjande åtgärder som har samband med rehabilitering och funktionsträning samt sjukvård i hemmet. Vidare är det fråga om åtgärder som behövs för handikappade barns och ungdoms utveckling mot ett självständigt liv. Andrahandshyresgäster föreslås kunna få stöd under vissa förutsättningar. Stödmöjligheten föreslås också vidgad till avlastningsfamiljer i vissa fall och till icke sammanboende föräldrar när de har gemensam vårdnad och barnet bor växelvis hos föräldrarna. Även anpassning för hobbyverksamhet i bostaden föreslås kunna stödjas i vissa fall.

För upprustning till modern standard finns bostadslån och förbättringslån. Dessa lånemöjligheter förutsätts liksom f. n. bli utnyttjade för att ge bostäderna en god grundstandard.

Nuvarande bidragssystem utgår ifrån att den handikappade inte skall belastas ekonomiskt om bostaden behöver anpassas. Detta gäller så länge som det rör sig om vanliga anpassningsåtgärder. När den handikappades behov av bostaden har upphört saknar dessa vanligtvis ett ekonomiskt

värde. I många fall kan åtgärderna till och med påverka fastighetens värde negativt.

I avsnitt 9 har föreslagits att stödet för individuell anpassning skall utvidgas till standardhöjande åtgärder av större omfattning i vissa fall. Statligt stöd bör dock inte kunna kapitaliseras i överlåtelsevärden som enskilda kan tillgodogöra sig vid en försäljning. Med utgångspunkt i detta bör man söka en lösning som tillgodoser själva finansieringen av anpassningen utan att den handikappade belastas ekonomiskt. Att klara finansieringen med förbättringslån eller bostadslån på sedvanliga villkor medför kostnader för den handikappade och är således inte en acceptabel lösning. Stödet föreslås istället bli utformat som ett räntefritt och stående lån som inte kostar den handikappade eller fastighetsägaren något så länge den handikappade har nytta av åtgärderna. När den handikappade inte längre har nytta av anpassningen bör lånet amorteras och förräntas om fastigheten har ett marknadsvärde som motiverar detta. I annat fall skall lånet kunna avskrivas helt eller delvis. Om särskilda skäl föreligger bör kravet på återbetalning kunna skjutas upp, t. ex. om kvarboende anhörigas ekonomiska situation är sådan att de inte bedöms kunna klara av amortering och räntor. Fastighetsägaren skall vara låntagare och för lånet skall ställas säkerhet i vanlig ordning.

För mindre omfattande standardhöjande åtgärder som behövs med hänsyn till handikappet bör bidrag kunna beviljas även fortsättningsvis. Om åtgärderna är ett led i en större upprustning bör i enlighet med nuvarande regler bidrag inte kunna beviljas.

11 Förskott

Enligt institutet kan utbetalningen av bidraget ta ganska lång tid och leda till att entreprenörens fordran förfaller till betalning innan bidraget betalas ut vilket kan medföra att bidragstagaren får lägga ut pengar i avvaktan på utbetalningen. Detta gäller inte om förskott har beviljats. I kartläggningen har framkommit önskemål om obligatoriskt förskott.

Enligt 8 § BAB kan bidraget betalas ut i förskott helt eller delvis. Förskottet betalas ut till kommunen som bestämmer hur bidraget skall betalas ut till bidragstagaren. Enligt föreskrifterna till paragrafen kan ansökan om förskott göras samtidigt med ansökan om bidrag. Enligt föreskrifterna gäller också att kommunen får betala ut förskottet allteftersom arbetena färdigställs.

Nuvarande regler om förskott möjliggör för kommuner att betala ut förskottet så snart arbetena är färdiga. F. n. behöver bostadsstyrelsen högst en månad för att betala ut ett förskott. Om bidragstagaren har sökt förskott samtidigt med bidraget och arbetena inte påbörjas före länsbostadsnämndens beslut bör förskottet kunna betalas ut senast i samband med att arbetena färdigställs.

Bostadsstyrelsen har föreslagit att alla bidrag skall betalas ut i förskott till kommunerna som på lämpligt sätt skall betala ut bidraget till bidragstagaren.

Nuvarande förskottsregler förutsätter att bidragssökanden också ansöker om förskott. Bostadsstyrelsens förslag om obligatoriska förskott löser de problem som i vissa fall uppstår för stödtagare som inte av egna medel kan lägga ut pengar i avvaktan på att bostadsanpassningsbidraget betalas ut. Det föreslås därför att obligatoriska förskott införs.

För lån eller lånedel bör förskott kunna betalas ut så snart som länsbostadsnämnden har erhållit låneförbindelse etc..

12 Ikraftträdande

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 1982.

Handikappinstitutets promemoria Roll- och ansvarsfördelning m. m. vid handläggning av bostadsanpassningsbidrag

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	
1.1	Tidigare utredningar som behandlat decentralisering av beslut om bostadsanpassningsbidrag	
1.2	Faktainsamling i den andra etappen av översynen	
2	Roll- och arbetsfördelningen vid handläggning av bostadsanpassningsbidrag	
2.1	Generella krav vid handläggningen av bidraget	
2.2	Handläggningen av bidraget	
2.3	Den önskvärda roll- och arbetsfördelningen jämfört med hur det fungerar idag	
3	Frågan om en decentralisering av bidragsbeslut till kommunerna ..	
3.1	Faktorer som talar för en decentralisering	
3.2	Faktorer som talar mot en decentralisering	
3.3	Handikappinstitutets bedömning av frågan om en decentralisering av bidragsbesluten	
3.4	Konsekvenser av en eventuell decentralisering av bidragsbesluten	
3.5	Det kommunala inflytandet	
4	Information och utbildning	
4.1	Uppföljning av bidragsärenden	
5	Styrkande av skäligen kostnad för anpassningsåtgärderna	
6	Sammanfattning	

1 Bakgrund

I september 1980 åtog sig handikappinstitutet att på uppdrag av bostadsdepartementet utföra en första etapp av en översyn av bostadsanpassningsbidraget. Denna etapp omfattade en kartläggning av hur bidraget fungerar med avseende bl. a. på handläggning, råd och stöd till den enskilde, tillämpning av bidragsreglerna samt de vidtagna åtgärdernas effekter för enskilda handikappade. Resultatet av den första etappen redovisas i PM 1981-04-27 "Översyn av bostadsanpassningsbidraget. Sammanfattning av etapp I – Kartläggning av hur bostadsanpassningsbidraget fungerar" med bilagor. De väsentligaste resultaten från denna kartläggning redovisas i "Översyn av reglerna om stöd för individuell anpassning av bostäder" Ds Bo 1981:5 som för närvarande remissbehandlas tillsammans med denna rapport.

De uppgifter som handikappinstitutet åtagit sig att utreda i en andra etapp är "att ta fram ett underlag för beslut vad avser dels den grundläggande ansvarsfördelningen i handläggningen av bidraget, dels informations- och utbildningsfrågor med utgångspunkt i regler och föreskrifter samt intentionerna med dessa". Institutet ska vidare "redovisa exempel på hur och av vilka anpassningsarbetet lämpligen kan utföras samt hur skäligen kostnad för de stödberättigade åtgärderna kan styrkas".

I denna rapport behandlas främst frågan om roll- och ansvarsfördelningen vid handläggningen av bostadsanpassningsbidraget. Översiktligt behandlas också frågan om information och utbildning samt hur skäligen kostnad för anpassningsåtgärderna kan styrkas. Institutet kommer att arbeta vidare med att ta fram en mer detaljerad plan för informations- och utbildningsinsatser och med att mer ingående ge exempel på hur skäligen kostnad kan styrkas och på vilka sätt byggtreprenörer kan knytas till anpassningsarbetet.

Målsättningen med översynen av bostadsanpassningsbidraget är enligt bostadsdepartementets direktiv "att effektivisera bidragssystemet så att samhällets stöd till individuell handikappanpassning av bostäder utnyttjas på ett smidigt och ändamålsenligt sätt".

Utgångspunkten för handikappinstitutets arbete med översynen av bostadsanpassningsbidraget är det resultat som handläggning, regler, föreskrifter, tillämpning m. m. får för de enskilda handikappade.

Som bakgrund till institutets arbete med den andra etappen av översynen ligger dels nu gällande regler och föreskrifter för bidraget i "Kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag" SFS 1973:327 och bostadsstyrelsens tillämpningsföreskrifter BOFS 1979:31, BAB 3 och dels de förslag till ändringar av reglerna som görs inom bostadsdepartementet i "Översyn av reglerna om stöd till individuell anpassning av bostäder" Ds Bo 1981:5.

1.1 Tidigare utredningar som behandlat decentralisering av beslut om bostadsanpassningsbidrag

De utredningar som tidigare behandlat frågan om en decentralisering av vissa beslut om bostadsanpassningsbidrag från länsbostadsnämnderna till kommunerna är byggadministrationsutredningen vars betänkande redovisas i "Bostadsverket - Samordning - Decentralisering" SOU 1976: 26, bostadsverkets förenklingsutredning som resulterade i "Förslag till ändringar i kungörelsen (1973: 327) om bostadsanpassningsbidrag" 1978-04-03 samt "Bostadsstyrelsens decentraliseringsutredning" 1981-03-31 och bostadsstyrelsens ställningstagande till denna utredning.

Samtliga dessa utredningar förordar en decentralisering av vissa beslut om bostadsanpassningsbidrag från länsbostadsnämnderna till kommunerna.

1.2 Faktainsamling i den andra etappen av översynen

Institutets arbete med den andra etappen av översynen av bostadsanpassningsbidraget har till största delen grundats på de fakta som insamlades via intervjuer vid kartläggningen av bidragets funktion i översynens första etapp. Detta material har dock kompletterats med telefonintervjuer med länsbostadsnämndernas handläggare och med personal på vissa hjälpmedelscentraler. Avsikten med dessa kompletterande intervjuer var att få en mer heltäckande bild av situationen i landet än vad som framkom i den första etappen.

2 Roll- och arbetsfördelning vid handläggning av bostadsanpassningsbidrag

Vid kartläggningen av bidragets funktion i översynens första etapp framkom en rad problem i samband med handläggningen av bidraget. Det brister ofta i samarbetet och i samordningen mellan de olika personer som är inblandade i handläggningen av ett ärende. Det finns stora brister i den hjälp och det stöd enskilda får vid ansökan. Det är ofta oklart om vem som ska ansvara för vad i handläggningen, osv.

Kartläggningen av bidragets funktion gav också som ett resultat en bild av hur handläggningen av bidraget borde gå till för att fungera bra. En bra fungerande handläggning innebär en effektiv och smidig handläggning med en arbetsfördelning där de inblandades kompetens kan utnyttjas för att ge ett bra resultat för den enskilde. En beskrivning eller principskiss av hur handläggningen borde gå till kan också användas för att klargöra ansvarsförhållanden i handläggningens olika steg. En sådan beskrivning bör kunna användas som ett hjälpmedel vid diskussioner om hur organisationen kring handläggningen av bidraget ska lösas regionalt och lokalt.

Begreppet handläggning används som beteckning på hela den arbetsprocess i vilken ansökningshandlingar tas fram och beslut fattas. På motsvarande sätt betecknar begreppet handläggare alla de personer som från samhällets sida är inblandade i handläggningsprocessen.

Grunden för den nedan beskrivna roll- och arbetsfördelningen är nu gällande regler och föreskrifter. Frågan om en eventuell decentralisering av bidragsbeslut från länsbostadsnämnderna till kommunerna behandlas i särskilt avsnitt i denna rapport.

En utgångspunkt för diskussionerna kring roll- och arbetsfördelningen vid handläggningen av bidraget bör vara att de personer som söker bostadsanpassningsbidrag i många fall behöver hjälp och stöd på olika sätt vid ansökan. Handläggningen av bostadsanpassningsbidrag är generellt sett i de flesta fall en mycket liten arbetsuppgift för kommunerna, men det är en ärendetyp där varje enskilt ärende kräver mer av engagemang och stöd till den enskilde än många andra ärendetyper.

En strävan vid handläggningen av bidraget bör vara att söka få en så enkel och så snabb handläggning som möjligt utan att ge avkall på resultatet för de sökande. Den följande principskissen för handläggningen av bidraget innehåller många olika steg, men vid enklare ärenden kan en del av dessa steg innebära en mycket liten arbetsinsats eller inte något arbete alls.

2.1 Generella krav vid handläggningen av bidraget

De generella krav som bör vara uppfyllda vid handläggningen av bidraget är bl. a.:

- Det bör vara en handläggare som håller i ett ärende genom hela handlägningsprocessen och som bl. a. fungerar som kontaktperson gentemot den sökande. Denna handläggare bör också svara för att övrig nödvändig kompetens kopplas in i handläggningen där den behövs. Denna handläggare bör finnas inom kommunen.
- Tid och resurser måste avsättas av handläggarna så att de enskilda sökande får den hjälp och det stöd de behöver vid ansökan.
- Ett utvecklat samarbete bör finnas mellan de handläggare som arbetar med ett bostadsanpassningsärende. Ansvars-, roll- och arbetsfördelningen i handläggningen bör vara klargjord, accepterad och överenskommen mellan handläggarna. Samarbetet bör bygga på ett ömsesidigt accepterande och förtroende för varandras olika kompetenser.
- I ett så tidigt skede som möjligt av handläggningen bör en bedömning göras av behovet av olika åtgärder för den enskilde. Bl. a. bör en avvägning göras om behovet av tekniska hjälpmedel respektive behovet av bostadsanpassning eller andra typer av åtgärder. Dessutom bör under hela handlägningsprocessen andra kompletterande stöd- eller låneformer kunna aktualiseras och användas för att lösa den enskildes problem. Detta bör även särskilt beaktas vid avslag på bidragsansökan. Likaså bör ett samarbete inom kommunen finnas så att andra delar av den kommunala förvaltningen kan kopplas in om det behövs.

2.2 Handläggningen av bidraget

Kommunen bör ha huvudansvaret för den förberedande handläggningen av bostadsanpassningsbidraget och för att de enskilda sökande får den hjälp och det stöd de behöver vid ansökan. Det stöd som finns för att detta ansvar vid bidragsgivningen ska ligga på kommunerna är dels att kommun anges som handhavande myndighet i kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag och dels att "Kommun är skyldig att genom lämpligt kommunalt organ förmedla lån och bidrag, som utgå av statsmedel i syfte att främja bostadsförsörjningen inom riket eller eljest gälla bostäder och lokaler inom bostadsområde, samt att vid sådan statlig låne- och bidragsverksamhet biträda vid byggnadskontroll och låneförvaltning" enligt lagen (1947: 523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande.

Den nya socialtjänstlagen (1980: 620) som gäller från den 1 januari 1982 förstärker ytterligare det kommunala ansvaret genom att fastslå att "Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän". Dessutom fastslås särskilt att "Socialnämnden skall verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och att han får bo på ett sätt som är anpassat efter hans behov av särskilt stöd".

Detta innebär att kommunen bör ha huvudansvaret för handläggningen av bidraget och dessutom svara för att de enskilda får den hjälp och det stöd de behöver i ansökans samtliga steg. Det innebär också att kommunen bör svara för att övrig nödvändig kompetens kopplas in i handläggningen där den behövs och att denna övriga kompetens kan ses som konsulter i handläggningen.

Principskiss av handläggningen

Det första steget i handläggningen är initiativet till en ansökan om bostadsanpassningsbidrag. Detta initiativ kan komma från vem som helst som har kunskap om bidraget. Dock bör kommunen aktivt i uppsökande verksamhet arbeta för att de människor i kommunen som behöver en anpassning av bostaden ska få bidrag (Jmf ovan med kommunens ansvar för bl. a. handikappades boendesituation i den nya socialtjänstlagen). Det är dessutom viktigt att alla de yrkeskategorier som normalt kommer i kontakt med människor som kan behöva en bostadsanpassning har kunskap om bidraget och vart man vänder sig för att söka det. Sådana yrkeskategorier är bl. a. hemvårdsassistenter, hemsamariter, sjuksköterskor, kuratorer, distriktssköterskor, läkare m. fl.

Det är viktigt att det i kommunerna finns uppbyggt former för att fånga upp och ta tag i ärenden som initieras. Det kräver bl. a. ett samarbete mellan kommun- och landstingspersonal liksom mellan personal inom olika kommunala förvaltningar.

I den följande genomgången av handläggningens övriga steg anges med vilken kompetens arbetsuppgiften bör utföras eller det organ som bör svara för att arbetsuppgiften blir utförd.

Arbetsuppgift

Informera om hur ansökan går till, tillhandahålla ansökningsblanketter m. m.

Styrkande av funktionsnedsättning.

Behov av åtgärder. Upprätta eventuellt åtgärdsprotokoll.

Utförs av

Kommunen

Vid behov genom läkarintyg eller genom annat intyg.

Personal inom hjälpmedelsverksamheten eller person med motsvarande kompetens om handikapp.

Teknisk lösning av åtgärdsbehovet.	Kommunen. Person med byggnadsteknisk eller motsvarande kompetens.
Upprätta arbetsbeskrivning och göra eventuella ritningar.	Kommunen
Styrka skäligen kostnad. Eventuella kontakter med byggtreprenörer.	Kommunen
Bistå den sökande med ifyllande av ansökningsblanketter m. m.	Kommunen
Granska ärendet samt lämna ett yttrande.	Kommunen
Granska ärendet samt besluta.	Länsbostadsnämnden
<i>Efter beslut</i>	
Kontakter med byggtreprenören inför och vid ombyggnaden.	Kommunen
Besiktning av ombyggnadsarbetet.	Kommunen och personal inom hjälpmedelsverksamheten eller motsvarande.
Utbetalning av bidrag.	Kommun, den sökande och länsbostadsnämnd.
Uppföljning av utförda anpassningsåtgärder.	Berörda handläggare.

En del av dessa punkter i den önskvärda handläggningen kommenteras och förklaras ytterligare nedan.

Många av de sökande kan naturligtvis själva klara av stora delar av ansökan. Det bör dock alltid finnas en strävan att aktivt kunna gå in och hjälpa till om det behövs. Även om en enskild sökande behöver mycket hjälp är det viktigt att den sökande är med i alla faser av ansökan och att förslag till åtgärder m. m. löses tillsammans med den sökande.

Personal inom landstingens hjälpmedelsverksamhet, främst arbetsterapeuter eller motsvarande spelar en mycket viktig och avgörande roll vid handläggningen av bostadsanpassningsbidrag. Det är oftast från hjälpmedelscentraler eller liknande som initiativen till bidragsansökningar kommer. Denna personal bör dessutom stå för den viktiga avvägningen mellan behovet av tekniska hjälpmedel och behovet av bostadsanpassningsåtgärder eller andra typer av åtgärder. De står dessutom för den grundläggande frågan i handläggningen om den sökandes behov av åtgärder i bostaden. I den ovan beskrivna roll- och arbetsfördelningen vid handläggningen av bidraget föreslås personal inom hjälpmedelsverksamheten dessutom medverka vid besiktningen av anpassningsåtgärder och vid uppföljning av utförda anpassningar. Vid handläggningen av bostadsanpass-

ningsbidrag krävs därför ett utvecklat och nära samarbete mellan kommunens handläggare och personalen inom hjälpmedelsverksamheten.

Punkterna "Behov av åtgärder" och "Teknisk lösning av åtgärdsbehovet" bör lösas tillsammans med den sökande vid ett gemensamt hembesök av kommunens handläggare och personal inom hjälpmedelsverksamheten eller motsvarande.

Kommunens granskning av ärendet innan yttrande och länsbostadsnämndens granskning innan beslut ska innefatta en kontroll av att ärendet uppfyller bidragsregler och föreskrifter, t. ex. att behovet av åtgärder är styrkt, att åtgärderna är bidragsberättigade, att kostnaderna är skäligen osv.

Förutom den obligatoriska tekniska besiktningen av ombyggnadsarbetet som sker idag föreslås att även funktionen av de utförda anpassningsåtgärderna kontrolleras. Det skulle innebära att personal inom hjälpmedelsverksamheten eller motsvarande skulle vara med vid kommunens besiktning av utförda anpassningsarbeten.

Dessutom föreslås att en uppföljning av utförda anpassningsåtgärder, åtminstone i mer omfattande ärenden, görs en tid efter genomförandet. Syftet med en uppföljning skulle dels vara att se om åtgärderna fungerar på avsett sätt för den enskilde och dels vara ett sätt att få erfarenheter av hur utförda anpassningsåtgärder fungerar. (Se vidare särskilt avsnitt om uppföljning).

Kommunen bör också se till att den sökande, om han vill och om han behöver det, får stöd och hjälp för att besvara sig över beslut om bostadsanpassningsbidrag.

Den ovan beskrivna roll- och arbetsfördelningen och då såväl de generella kraven som de olika stegen i handläggningen bör fungera som riktlinjer för hur bostadsanpassningsbidraget handläggs lokalt. Naturligtvis kan lokala förutsättningar innebära att smärre avsteg kan göras. Det är dock viktigt dels att den lösning för handläggningen som organiseras lokalt ger ett bra resultat för den enskilde och dels att vissa grundläggande ansvarsförhållanden i handläggningen enligt den beskrivna principskissen fastläggs.

2.3 Den önskvärda roll- och arbetsfördelningen jämfört med hur det fungerar idag

På många håll i landet fungerar handläggningen i stora drag enligt den ovan beskrivna roll- och arbetsfördelningen. På dessa ställen fungerar handläggningen smidigt och det blir ett bra resultat för den enskilde. Det är dock lika vanligt att handläggningen inte fungerar bra. Avsikten med den ovan beskrivna roll- och arbetsfördelningen vid handläggningen av bidraget är att ange en modell för att komma tillrätta med de problem som idag finns vid handläggningen.

De brister och problem som finns vid handläggningen idag och som främst behöver bearbetas för att åstadkomma en önskvärd roll- och arbetsfördelning vid handläggningen av bidraget är:

– att många kommuner inte tar sitt ansvar för handläggningen av bidraget enligt den ovan beskrivna roll- och arbetsfördelningen och att enskilda sökande inte får den hjälp och det stöd de behöver. I de flesta fall överlåtes idag istället många arbetsuppgifter på personal inom hjälpmedelsverksamheten eller i vissa fall på länsbostadsnämnderna. I många fall får den enskilde själv söka finna lösningar trots att han skulle behöva hjälp.

– att samarbetet och samordningen mellan de inblandade handläggarna

ofta är dålig. Det saknas ofta överenskomna arbetsfördelningar och det är ofta ett dåligt utnyttjande av de olika kompetenser som är inblandade i handläggningen. De olika handläggarnas arbete sker ofta isolerat från varandra.

– att det är bristande kvalitet på den handläggning kommunerna gör i många fall. Den bristande kvaliteten kan bero på bristande kunskap eller erfarenhet eller på bristande resurser och en för låg "servicenivå" i handläggningen. I ganska många fall skickar kommunen i princip endast vidare ärendet till länsbostadsnämnden för ställningstagande.

För att komma tillrätta med dessa problem krävs bl. a. informations- och utbildningsinsatser. Det är också viktigt att man regionalt och lokalt utvecklar former för hur samarbets- och samordningsfrågor liksom andra frågor kring bidraget kan diskuteras och lösas. (Se vidare avsnitt om information och utbildning.)

3 Frågan om decentralisering av bidragsbeslut till kommunerna

Handikappinstitutet har främst behandlat frågan om vilka konsekvenser en decentralisering av bidragsbeslut från länsbostadsnämnderna till kommunerna skulle få för enskilda handikappade. För att komplettera den bild av bidragets funktion som erhöles vid kartläggningen i översynens första etapp har telefonintervjuer gjorts med handläggare på samtliga länsbostadsnämnder och med personal på vissa hjälpmedelscentraler. Genom dessa kompletteringar har en uppfattning erhållits av hur bidraget idag handläggs i landet.

3.1 Faktorer som talar för en decentralisering

– Om den i avsnitt 2 beskrivna roll- och arbetsfördelningen fungerar så innebär kommunens granskning före yttrandet detsamma som länsbostadsnämndens granskning före beslut. Enligt denna principskiss av handläggningen skulle alltså länsbostadsnämndens granskning vara ett dubbelarbete.

– Handläggningstiden för bostadsanpassningsärenden skulle förkortas. I vissa fall skulle tiden kunna förkortas ett par månader eller mer, i andra fall skulle skillnaden bli mer marginell. Det bör dock tilläggas att om den i avsnitt 2 beskrivna roll- och arbetsfördelningen fungerar och att därmed ärenden kommer väl förberedda och utredda till länsbostadsnämnderna skulle deras nuvarande handläggningstid kunna förkortas avsevärt.

– Handläggningen av bidraget skulle förenklas genom att en handläggande instans skulle försvinna.

– Bostadsanpassningsbidrag är en ärendetyp som bygger på lokala förutsättningar och bedömningar. Ärendena gäller människor med skilda funktionsnedsättningar och olika behov av åtgärder och oftast gäller det befintliga bostäder som anpassas till dessa behov.

– Kommunernas ansvar för boendet och för bostadsförsörjningen liksom för sociala frågor. Dessutom har kommunerna enligt den nya socialtjänstlagen ett särskilt uttryckt ansvar för handikappades boendesituation.

– Landstingens satsning mot en alltmer decentraliserad verksamhet. Hjälpmedelsverksamheten organiseras alltmer på distrikt där hjälpmedelscentralen fungerar som en central resurs. Primärvården byggs successivt

ut. Vård av och service till enskilda ska utgå från lokala vårdlag som ska byggas upp och utvecklas.

– Ett utökat ansvar för kommunerna när det gäller bidragsgivningen för bostadsanpassning kan komma att höja kvaliteten på handläggningen och på det sätt man handlägger ärenden.

3.2 Faktorer som talar mot en decentralisering

– De brister som idag finns på många håll när det gäller handläggningen av bidraget. Dessa brister beskrivs i avsnitt 2.3. En del av de brister som finns i kommunernas handläggning kompenseras genom länsbostadsnämndernas handläggning. Det som länsbostadsnämnderna idag ofta gör i handläggningen, men som kommunerna borde stå för enligt den i avsnitt 2 beskrivna roll- och arbetsfördelningen är t. ex., att i vissa fall göra även den utredande delen i handläggningen, att ha en övervakande roll över handläggningen och bl. a. kunna begära in kompletteringar till ansökningarna från kommunerna, att göra en mer ingående granskning med ett ofta bättre kunskaps- och erfarenhetsunderlag, att ofta ha bättre kontakter med personal inom hjälpmedelsverksamheten än vad kommunernas handläggare har. Detta innebär att kommunernas roll vid handläggningen blir marginell.

– Det finns en större risk för att det blir en olikartad bedömning beroende på bostadsort. Dels kan bedömningsfrågor tolkas på skilda sätt i olika kommuner och dels kan det bli skillnader i det sätt på vilket kommuner ställer upp för att ge hjälp och stöd till enskilda.

3.3 Handikappinstitutets bedömning av frågan om en decentralisering av bidragsbesluten

Många faktorer enligt avsnitt 3.1 ovan talar för en decentralisering av beslut om bostadsanpassningsbidrag från länsbostadsnämnderna till kommunerna. Handikappinstitutet bedömer med utgångspunkt från denna utredning att en sådan utveckling på sikt är positiv för enskilda handikappade.

Institutet bedömer att för ungefär hälften av landets kommuner skulle en decentralisering av bidragsbesluten idag innebära en förbättring för enskilda handikappade. Dock bedöms situationen i resten av kommunerna vara sådan att en decentralisering av bidragsbesluten idag skulle innebära en avsevärd försämring för många enskilda handikappade. Orsaken till detta är främst de brister i handläggningen som beskrivs i avsnitt 2.3 och att många kommuner på kort sikt inte bedöms kunna ta över den handläggning som idag görs av länsbostadsnämnderna (se avsnitt 3.2).

Institutet anser därför att det för närvarande inte är lämpligt med en decentralisering av bidragsbesluten till kommunerna. Däremot anser institutet att en sådan decentralisering bör genomföras inom 2–3 år och att tiden fram till dess bör utnyttjas till informations- och utbildningsinsatser för att bl. a. förbättra kommunernas möjligheter att handlägga och besluta om bostadsanpassningsbidrag.

I bostadsstyrelsens decentraliseringsutredning förordas att endast beslut under 20 000 kr. skulle decentraliseras till kommunerna. Beslut om bidrag över 20 000 kr. skulle fortfarande fattas av länsbostadsnämnd. Handikappinstitutet anser att utifrån den enskilde sökandens synpunkt är det inte motiverat att göra en sådan uppdelning av besluten. I mer komplicerade

ärenden kan krävas att särskilda resurser t.ex. länsbostadsnämndernas kunskap och erfarenhet sätts in i handläggningen för att åstadkomma ett bra anpassningsresultat för den enskilde. Dessa ärenden är dock inte direkt beroende av bidragsbeloppets storlek utan ofta av andra faktorer som ovanliga funktionsnedsättningar, komplicerade byggnadstekniska problem m. m. Dessutom skulle problem kunna uppstå vid kompletteringsansökningar där det sammanlagda bidragsbeloppet överstiger 20 000 kr. men där kommun redan tidigare fattat beslut om bidrag. Mot bakgrund av detta anser institutet att även beslut om bidrag över 20 000 kr. skulle fattas av kommunerna vid en eventuell decentralisering.

Låneadministrationen och besluten om bostadslån, förbättringslån m. m. förutsätts ligga kvar på länsbostadsnämnderna. I s. k. kombinationsärenden där olika typer av lån kombineras med bostadsanpassningsbidrag bör beslut fattas av länsbostadsnämnd i hela ärendet i ett sammanhang. Det är dock viktigt att det finns ett nära samarbete mellan länsbostadsnämnd och kommun i kombinationsärenden.

I bostadsdepartementets "Översyn av reglerna om stöd för individuell anpassning av bostäder" Ds Bo 1981:5 föreslås en ny stödform. Detta stöd föreslås utgå för omfattande standardhöjande åtgärder som kan behövas i bostäder som fyller skäligen krav på god bostadsstandard eller för omfattande standardhöjande åtgärder som har samband med rehabilitering och funktionsträning samt sjukvård i hemmet m. m. Denna nya stödform föreslås utformas som ett räntefritt stående lån. Genom att stödet föreslås få formen av ett lån bör länsbostadsnämnden besluta om detta stöd. Det är dock mycket viktigt att det i denna nya stödform finns ett nära samarbete mellan kommun och länsbostadsnämnd samt att kommun känner ett ansvar för att redan i ett tidigt skede av handläggningen koppla in länsbostadsnämnden om detta stöd bedöms bli aktuellt.

En utgångspunkt som handikappinstitutet haft för bedömningen att en decentralisering av bidragsbesluten till kommunerna bör ske om ett par år är att bidraget även fortsättningsvis blir utan ramar. Om en decentralisering skulle resultera i att kommunerna skulle få ett rambegränsat utrymme för bidraget anser institutet att det vore bättre att besluten låg kvar på länsbostadsnämnderna. Den främsta orsaken till detta ställningstagande är att det idag ofta upplevs som problem att de bedömningar som görs av ärenden ofta bygger på en ekonomisk restriktivitet i förhållande till den enskildes behov m. m. En rambegränsning skulle ytterligare medverka till en ur den enskildes synpunkt olycklig ekonomisk restriktivitet genom t. ex. att ramen inte får överskridas, att i tiden inte veta hur länge ramen räcker, att det kan innebära svårigheter att utöka ramen, att ramen för varje enskild kommun i många fall skulle bli mycket liten osv. Det kan bli så att en uppgift för kommunen och för handläggarna blir att vara restriktiva med bidragsgivningen.

Andra faktorer som talar mot en rambegränsning är att bostadsanpassningsbidraget borde ses som en social förmån som ska utgå om den sökande uppfyller vissa villkor. Dessutom skulle det bli stora administrativa svårigheter att på ett rimligt sätt fördela ramar eftersom antalet ärenden ofta varierar avsevärt mellan olika orter och under olika tidsperioder.

I bostadsdepartementets direktiv till denna andra etapp av översynen av bostadsanpassningsbidraget tas även frågan upp om en successiv utflytning av bidragsbesluten till kommunerna. Handikappinstitutet bedömer dock att en successiv decentralisering skulle vara svår att genomföra. Det

beror främst på att avgörande för om en kommun handlägger bidraget bra eller dåligt inte direkt sammanhänger med t. ex. befolkningsmängd eller någon annan mätbar faktor. Någon annan typ av kriterier för en sådan successiv utflyttning skulle vara svårbemästrade och delvis bygga på subjektiva bedömningar. Handikappinstitutet anser därför att en eventuell decentralisering av bidragsbesluten bör ske till samtliga kommuner vid samma tillfälle.

3.4 Konsekvenser av en eventuell decentralisering av bidragsbesluten

Den i avsnitt 2 beskrivna roll- och arbetsfördelningen kan ses som riktlinjer för hur handläggningen av bidraget borde gå till antingen bidragsbesluten decentraliseras eller inte. Skillnaden är att vid en decentralisering kan kommunens granskning av ärendet bli noggrannare och bättre än om kommunen endast ska yttra sig över ärendet med vetskapen om att länsbostadsnämnden ska granska ärendet och besluta.

För att den i avsnitt 2 beskrivna handläggningen ska uppnås krävs att många kommuner tar ett större ansvar för handläggningen av bidraget än vad som görs idag. Många kommuner måste förbättra och förstärka den hjälp och det stöd som ges till enskilda sökande i handläggningen. Detta innebär att många kommuner måste lägga ner större resurser på handläggningen av bidraget än vad som görs idag. Det behöver dock i de flesta fall inte betyda att personalförstärkningar behövs genom att bostadsanpassningsärenden generellt sett är en mycket liten arbetsuppgift för de flesta kommuner.

För att generellt sett skapa förutsättningar för en någorlunda likartad behandling av ärenden i olika kommuner krävs att former skapas för ett erfarenhetsutbyte över kommungränserna. Det är också viktigt att former byggs upp för hur mer komplicerade ärenden ska lösas och hur erfarenheter från sådana ärenden kan spridas.

Under åtminstone en övergångsperiod skulle länsbostadsnämnderna kunna ha en samordnande, informerande och rådgivande roll. Under tiden fram till en eventuell decentralisering bör dock länsbostadsnämndernas roll i handläggningen av bidraget diskuteras. En fråga som bör diskuteras är om länsbostadsnämnderna ska kunna ha en konsulterande roll i enskilda ärenden och hur en sådan roll kan påverka länsbostadsnämndernas eventuella roll som första besvärinstans.

Handikappinstitutet anser att regeringen bör kvarstå som sista besvärinstans eftersom en del bostadsanpassningsärenden kan kräva helhetsbedömningar och bedömningar av den enskildes totala situation som inte kan förutsägas i regler eller föreskrifter. Dessutom sker hela tiden en utveckling där ställning måste tas till bl. a. nya typer av åtgärder.

3.5 Det kommunala inflytandet

I tillämpningsföreskrifterna till 2§ i kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag anges att kommuns yttrande i lämplighetsfrågor ska följas av länsbostadsnämnd.

Denna föreskrift saknar idag i de flesta fall betydelse eftersom den avgörande faktorn för om länsbostadsnämnden beslutar enligt kommuns yttrande är det förtroende för hur kommunen sköter handläggningen och det resultat handläggningen ger som länsbostadsnämndens handläggare

har. Finns ett förtroende och ett samarbete mellan länsbostadsnämndens och kommunens handläggare behöver inte några delar av ansökan ifrågasättas av länsbostadsnämnden. Finns däremot inget förtroende dem emellan kan alla delar av ansökan ifrågasättas.

Bostadsanpassningsbidraget är en ärendetyp som bygger på lokala förhållanden och bedömningar. Det är därför naturligt att mycket stor vikt ska läggas vid alla de bedömningar som kommunens handläggare gör och det är också ett av skälen till varför en decentralisering av bidragsbesluten föreslås. Om en decentralisering av besluten inte blir av bedömer dock institutet det som mycket svårt att skilja ut några typer av frågor där det kommunala inflytandet skulle vara större. Istället bör man arbeta för att bygga upp ett samarbete och ett förtroende mellan handläggare eftersom det då sällan uppstår denna typ av problem.

4 Information och utbildning

Behovet av information och utbildning om bostadsanpassningsbidraget till handläggare m. fl. är lika stort oberoende av om bidragsbesluten decentraliseras eller inte. I bägge dessa fall bör strävan vara att bl. a. via en utbildning få en handläggning av bidraget som ligger nära den i avsnitt 2 beskrivna roll- och arbetsfördelningen.

Det finns idag ett stort behov av information och utbildning både till de personer som direkt handlägger bidraget och till de yrkeskategorier som är mest aktuella för att initiera bidragsärenden. Det finns även ett stort behov av information och utbildning till de hantverkare och byggtreprenörer som utför anpassningsarbeten. Alla dessa typer av information och utbildning är viktiga men för närvarande torde dock utbildningen av handläggare av bidraget vara den mest akuta frågan.

För att uppnå den i avsnitt 2 beskrivna handläggningsmodellen krävs omfattande utbildningsinsatser till praktiskt taget alla handläggare av bidraget i landet. De frågor som främst skulle behöva föras ut till diskussion i form av utbildningsinsatser är bl. a.:

- Ansvar, roller, arbetsfördelning m. m. i handläggningen av bidraget.
- Regler och föreskrifter, speciellt om förändringar införs. Intentionerna med reglerna som bakgrund för hur regler och föreskrifter ska tolkas.
- Kunskap om olika handikapp. Åtgärdsbehov för "ovanligare" handikappgrupper. Tekniska lösningar på åtgärdsbehoven. Information om produkter, sortiment m. m.
- Bygga upp former för att kontinuerligt träffas och diskutera erfarenheter av mer komplicerade ärenden, hur handläggningen fungerar, hur samarbete och samordning fungerar osv.

Syftet med en första utbildningsinsats bör vara att nå ut till alla handläggare av bidraget i landet. Dessa handläggare är i de flesta fall personal på kommunernas förmedlingsorgan och personal inom hjälpmedelsverksamheten. Men beroende på lokala lösningar kan även andra vara aktuella t. ex. handikappkonsulenter, konsulter, synkonsulenter m. fl.

Utbildningen skulle kunna läggas upp som en tvåstegsutbildning där i ett första steg ett antal handledare utbildas för att i sin tur utbilda handläggare lokalt. Aktuella för en handledarutbildning skulle kunna vara handläggare på länsbostadsnämnderna och hjälpmedelskonsulenterna. Länsbostadsnämnderna skulle kunna svara för att informationen och utbildningen anordnades för handläggarna av bidraget.

En del län har redan idag uppbyggda former för t. ex. regionala träffar och konferenser eller andra typer av sammankomster. Dessa etablerade former bör naturligtvis så långt som möjligt söka utnyttjas i denna utbildning.

4.1 Uppföljning av bidragsärenden

Som tidigare föreslagits i avsnitt 2 bör åtminstone varje mer omfattande bostadsanpassningsärende innehålla en uppföljning av de utförda åtgärderna. En sådan uppföljning skulle dels syfta till att kontrollera att den sökande fått de åtgärder som behövdes och att de åtgärder som vidtagits fungerar på avsett sätt och dels syfta till att ge handläggarna en erfarenhetsåterföring av hur vidtagna anpassningar fungerar. En uppföljning av enskilda ärenden kan ses som en viktig del i en kontinuerlig utbildning för att bygga upp en kunskap och erfarenhet om bostadsanpassning.

Uppföljningen bör utföras av de handläggare som tidigare handlagt ärendet och det bör ske vid ett gemensamt hembesök. Under en övergångsperiod kommer en uppföljning av enskilda ärenden att kräva ytterligare resurser av handläggarna. På sikt kan dock en kontinuerlig uppföljning bidra till en rationellare och smidigare handläggning genom en bättre kunskap och erfarenhet av hur föreslagna åtgärder fungerar.

5 Styrkande av skäligen kostnad för anpassningsåtgärderna

Ett av de stora problemen i handläggningen av bidraget är formerna för hur styrkandet av skäligen kostnad kan göras. I denna rapport berörs frågan endast översiktligt för att ge en uppfattning om de olika sätt som används idag för att styrka skäligen kostnad. De problem som är förknippade med denna fråga är bl. a.:

- Det är svårt att hitta byggtreprenörer som vill åta sig att lämna anbud på de ofta begränsade arbeten som bostadsanpassningar innebär.
- Anbudena ligger ofta för högt för att av t. ex. länsbostadsnämnderna anses skäligen.
- Infordrandet av anbud tar lång tid och fördröjer ofta handläggningen avsevärt.

De krav som kan ställas på styrkandet av skäligen kostnad för att det ska anses fungera bra är bl. a.:

- Bidraget ska täcka kostnaderna för de bidragsberättigade åtgärderna.
- Kostnaderna ska ligga på en rimlig nivå.
- Styrkandet av skäligen kostnad bör gå snabbt för att inte fördröja handläggningen av ärendet.
- De enskilda sökande bör få hjälp av kommunen med att styrka skäligen kostnad och att hitta lämpliga byggtreprenörer.

I huvudsak används två olika sätt att styrka skäligen kostnad idag och det är dels genom anbudsförfarande med ett eller flera anbud och dels genom att kommutekniker eller av kommunen anlitad konsult gör en kostnadsberäkning som grund för det bidragsbelopp som söks.

Det sätt som enligt kartläggningen av bidragets funktion i översynens första etapp verkar vara förknippat med minst problem är kostnadsberäkningen som kommunen står för. Viktiga förutsättningar är dock att kostnadsberäkningen görs så att den verkligen täcker kostnaderna för de bidragsberättigade åtgärderna och att den sökande får hjälp med att hitta lämplig byggtreprenör.

6 Sammanfattning

Sammanfattningsvis föreslår handikappinstitutet utifrån utredningens resultat:

- att den i avsnitt 2 beskrivna roll- och arbetsfördelningen, såväl de generella kraven som de olika stegen i handläggningen, bör fungera som riktlinjer för hur bostadsanpassningsbidraget handläggs lokalt.
- att beslut om bostadsanpassningsbidrag bör decentraliseras till kommunerna om 2–3 år under förutsättning att ekonomiska ramar inte införs för bidraget.
- att informations- och utbildningsinsatser sätts in för att generellt sett åstadkomma en bättre handläggning av bidraget och för att höja kvaliteten på handläggningen.
- att former för erfarenhetsutbyte mellan olika kommuner och mellan kommunernas handläggare och berörd personal inom landstingen successivt byggs upp och att det kontinuerligt sker ett sådant erfarenhetsutbyte.
- att länsbostadsnämnderna åtminstone under en övergångsperiod har ett ansvar för informations- och utbildningsaktiviteter samt en rådgivande roll i mer komplicerade ärenden.
- att man lokalt aktivt verkar för att finna former för hur skälig kostnad ska styrkas med de krav som beskrivs i avsnitt 5.
- att ovanstående punkter tillgodoses även om bidragsbesluten inte decentraliseras till kommunerna.

Sammanfattning av den del av bostadsstyrelsens utredning om möjligheterna till och kostnaderna för en decentralisering som avser bostadsanpassningsbidrag

Bostadsstyrelsen erhöll den 1 juni 1978 regeringens uppdrag att belysa möjligheterna till och kostnaderna för en decentralisering av beslutanderätten till kommunerna i läne- och bidragsärenden i vilka länsbostadsnämnderna beslutar som första instans. Utredningsarbetet har genomförts av en utredningsgrupp (decentraliseringsgruppen) inom bostadsstyrelsen med företrädare för styrelsen, länsbostadsnämnderna och de fackliga organisationerna. Gruppen har redovisat sitt arbete i en promemoria den 1 mars 1981. Bostadsstyrelsen har efter hörande av länsbostadsnämnderna tagit ställning till decentraliseringsgruppens förslag den 11 juni 1981.

I denna bilaga redovisas decentraliseringsgruppens överväganden och förslag beträffande bostadsanpassningsbidraget. Därefter redovisas bostadsstyrelsens bedömningar i denna fråga.

Decentraliseringsgruppen redovisar inledningsvis ett förslag från bostadsverkets förenklingsutredning (BFU) till viss decentralisering av beslutanderätten i ärenden om bostadsanpassningsbidrag samt vissa förenklingsförslag beträffande administrationen av denna stödform. Enligt decentraliseringsgruppen bygger gruppens förslag beträffande bostadsanpassningsbidrag i huvudsak på BFU:s förslag.

BFU:s förslag

I en skrivelse den 3 april 1978 till bostadsstyrelsen föreslog BFU att beslut om bostadsanpassningsbidrag med följande undantag skall decentraliseras till kommunerna. Förslaget till decentralisering motiveras i första hand med behovet av kort handläggningstid.

För det första undantogs ansökningar om bidrag med belopp över 15 000 kr. I 4 § kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag angavs att särskilda skäl skall föreligga för att större bidrag än 15 000 kr. skall utgå (den 1 juli 1979 höjdes beloppet till 20 000 kr.). De mera omfattande och kostnadskrävande anordningar, som det i sådana fall är fråga om, borde enligt BFU prövas av länsbostadsnämnden, som har bredare erfarenhet än flertalet kommuner när det gäller sådana ärenden. Behovet av mycket kort handläggningstid kan ofta vara mindre för dessa relativt få ärenden, som kräver mera av planering för sitt genomförande.

För det andra ville BFU undanta samtliga bidragsärenden, som utgör kombinationsärenden, dvs. där bostadsanpassningsbidrag söks tillsammans med bostadslån eller förbättringslån. Beslut om alla aktuella lån och bidrag för bostadsförsörjning bör fattas vid ett tillfälle, bl. a. för att man skall undvika att lån och bidrag beviljas för samma åtgärder.

BFU föreslog även förändringar i utbetalningsförfarandet i syfte att påskynda hanteringen. Samtliga bidrag borde således utbetalas till kommunen så snart som beslut har lämnats.

BFU ansåg inte att det behövs någon särskild tillsyns- eller granskningsverksamhet gentemot kommunerna efter en decentralisering. Kommunen skall i stället ges vägledning genom särskilda informationsinsatser.

Remissvar avseende BFU:s förslag

BFU:s förslag har remissbehandlats hos samtliga länsbostadsnämnder, 109 kommuner samt De handikappades riksförbund, handikappinstitutet och Handikappförbundens centralkommitté.

Av länsbostadsnämnderna tillstyrkte 11 en decentralisering (i vissa fall med en lägre beloppsgräns) medan 9 avstyrkte. Tre länsbostadsnämnder framförde inte några synpunkter på förslaget. En länsbostadsnämnd ifrågasatte allmänt om förslaget leder till några förenklingar. De länsbostadsnämnder som är positiva till förslaget har i allmänhet anslutit sig till utredningens argument för en decentralisering. De nämnder som var negativa har i viss omfattning anfört nya eller förstärkande argument mot en decentralisering. Som exempel kan nämnas att kommunerna enligt vissa nämnders uppfattning saknar resurser för en meningsfull och snabb handläggning och att flertalet ärenden vidarebefordras av förmedlingsorganet utan någon närmare utredning eller bedömning.

Av kommunernas yttranden framgår att 84 kommuner tillstyrkte att beslutanderätten överförs till det kommunala planet medan 11 var emot förslaget.

Som skäl för tillstyrkan har främst anförts att förslaget leder till en betydande förenkling av ansökningsförfarandet och att väsentlig tidsvinst från ett ärendes beslut till utbetalning kan uppnås och därigenom ekonomiska besparingar som kommer sökanden till del. Kännedom om lokala förhållanden anses också bidra till en snabbare och smidigare ärendehantering.

Handikapporganisationerna och handikappinstitutet har tillstyrkt utredningens förslag. De handikappades riksförbund anser dock till skillnad från utredningen att samtliga beslut bör decentraliseras för att vinna en enhetlig hantering.

Decentraliseringsgruppens överväganden och förslag

BFU:s förslag och överväganden samt remissinstansernas inställning till dessa utgör enligt decentraliseringsgruppen en god grund för överväganden i fråga om decentralisering av beslutanderätten i fråga om bostadsanpassningsbidrag. Utgångspunkten bör därvid vara det angelägna i att om möjligt påskynda och underlätta handläggningen av dessa ärenden för att lösa den handikappades bostadsanpassning på snabbast och enklast möjliga sätt. Det är också angeläget att samordna statens och kommunernas medel så att den handikappades bostadssituation löses i ett sammanhang så långt som möjligt. Detta uppnås enligt decentraliseringsgruppens mening bäst om beslut om bostadsanpassningsbidrag decentraliseras till kommunerna.

BFU har förutsatt att ärenden där bidrag söks med belopp som överstiger 15 000 kr. (numera 20 000 kr.) skall överlämnas till länsbostadsnämnden för beslut. Decentraliseringsgruppen delar denna uppfattning av de skäl som BFU har anfört. En 20 000 kr.-gräns får anses lämplig dels utifrån ärendenas genomsnittliga svårighetsgrad, dels utifrån önskemålet att ge kommunerna ett tillräckligt erfarenhetsunderlag och ett tillräckligt antal ärenden, vilket i sin tur kan medföra en någorlunda rationell verksamhet i den enskilda kommunen.

Även decentraliseringsgruppen anser att s. k. kombinationsärenden bör undantas från kommunal beslutanderätt. I dessa fall är det som BFU framhållit angeläget att åtgärdsbehovet prövas i ett sammanhang vid samma tillfälle.

När det gäller besvärordningen anser decentraliseringsgruppen att utgångspunkten bör vara möjligheten till överprövning i två instanser. Härigenom får sökanden tillfälle att argumentera för sin sak två gånger med ledning av de skäl som myndigheterna angivit för sina ställningstaganden. Besvärsmöjligheten anpassas också på detta sätt till ärendenas genomsnittliga svårighetsgrad. Besvär över beslut som fattas av kommunerna bör därför få anföras till länsbostadsnämnden med bostadsstyrelsen som sista besvärinstans medan nuvarande ordning behålls för ärenden där länsbostadsnämnden beslutar.

Arbetsgruppen föreslår i enlighet med BFU:s förslag att bidragen skall betalas ut till kommunen omedelbart efter det att beslut har fattats. Kommunen får därvid en viss ersättning för sitt arbete genom att den erhåller räntorna på utbetalda belopp. Kommunen skall betala ut bidraget i den takt arbetena färdigställs. Kommunen skall därefter slutbesiktiga arbetena och godkänna dessa. Uppgift härom skall lämnas till länsbostadsnämnden.

Med utgångspunkt i bostadsstyrelsens undersökning av bidragsgivningen under första halvåret 1980 (SUI 1981:9)¹, kommer ca 85 procent av antalet ärenden att beslutas av kommunerna. Vid 1979/80 års omfattning på bidragsgivningen innebär detta att mellan 7 000 och 8 000 ärenden per år kommer att beslutas på kommunal nivå. Med ledning av decentraliseringsgruppens uppskattningar av tidsåtgången för länsbostadsnämnderna, gör gruppen den ungefärliga bedömningen att mellan sju och tio anställda på länsbostadsnämnderna skulle kunna frigöras för andra uppgifter på länsbostadsnämnderna vid den föreslagna decentraliseringen. Decentraliseringsgruppen har tidigare framhållit att tyngdpunkten för ärendehandläggningen för bostadsanpassningsbidrag i högre grad än för andra ärenden ligger på kommunerna redan vid nuvarande beslutsordning. Decentraliseringsgruppens bedömning är att den behövliga resursökningen för samtliga kommuner endast uppgår till tre till fem årsarbetskrafter. Till detta kommer vissa initialkostnader som emellertid inte är av den omfattningen att de bör påverka bedömningen. Gruppen gör således samma bedömning som BFU, dvs. att kommunernas resursinsats kommer att öka med ca hälften av den inbesparing som nämnderna kan göra.

Decentraliseringsgruppen vill avslutningsvis framhålla att den rationaliseringsvinst som en decentralisering sannolikt medför naturligen bör tillföras andra arbetsuppgifter inom länsbostadsnämnderna som nu är efter-satta på grund av personalbrist.

Decentraliseringsgruppen är medveten om att vissa kommuner inte har de resurser och den kompetens som kan behövas för att på bästa sätt lösa den handikappades bostadsanpassning. I detta sammanhang har länsbostadsnämnderna en viktig funktion att tillsammans med landstingens hjälpmedelscentraler samt lokala handikapporganisationer råda och stödja kommunerna i deras arbete. Arbetsgruppen förutsätter också att kommunerna utvecklar sin egen kompetens i dessa frågor vid en decentralisering.

¹ Bostadsstyrelsen: Statistik/Utreddingar/Information 1981:9.

Bostadsstyrelsens ställningstagande

Hälften av länsbostadsnämnderna stöder arbetsgruppens förslag att beslutanderätten i ärenden om bostadsanpassningsbidrag bör decentraliseras till kommunerna med undantag för kombinationsärenden och där det sökta beloppet understiger 20 000 kr.

Även bostadsstyrelsen bedömer att dessa ärenden är lämpliga att decentralisera till kommunerna. Avgörande för denna ståndpunkt är framför allt angelägenheten av att påskynda handläggningen av dessa ärenden och att samordna prövningen av den handikappades behov av olika åtgärder på den kommunala nivån.

Från administrativa utgångspunkter är denna stödform enligt styrelsen dessutom enklare att decentralisera än andra stödformer eftersom det rör sig om direkta bidrag där beslut får meddelas utan rambegränsning. Problemen med att skilja beslut och förvaltning samt att avdela små ramar för enskilda kommuner uppstår således inte.

Bostadsstyrelsen är samtidigt medveten om att invändningar kan riktas även mot en decentralisering av dessa beslut. Erfarenheter och resurser i vissa kommuner är således begränsade och kan leda till en sämre kvalitet på behandlingen av ansökningar. Detta kan emellertid delvis kompenseras genom utökad rådgivning och information samt genom resurstillskott. En viss oenhetlighet kan också uppkomma kommuner emellan.

Decentraliseringsgruppen har inte förutsatt någon särbehandling av ansökningar där kommunen står som sökande. Av principiella skäl anser styrelsen att sådana ärenden bör överlämnas till länsbostadsnämnden för beslut.

Efter en vägning av för- och nackdelen med en decentralisering har styrelsen stannat för att föreslå en decentralisering av beslut om bostadsanpassningsbidrag till kommunerna i enlighet med arbetsgruppens förslag fr. o. m. den 1 juli 1982. En förutsättning för förslaget är bl. a. att besluten fortfarande kan meddelas utan rambegränsning. Styrelsen föreslår vidare att alla bidrag utbetalas i förskott till kommunerna som på lämpligt sätt har att utbetala dessa till täckande av kostnader för de åtgärder till vilka bidrag har beviljats. Kommunerna bör slutligen vara redovisningsskyldiga gentemot nämnderna för utbetalda bidrag.

Sammanställning av remissyttranden

A Departementspromemorian (Ds Bo 1981:5) Översyn av reglerna om stöd för individuell anpassning av bostäder (bilaga 1)

1 Allmän inställning till förslagen

Förslagen i departementspromemorian om en viss utvidgning av stödet till individuell anpassning av bostäder för att täcka sådana behov som inte tidigare kunnat tillgodoses har i huvudsak fått ett positivt mottagande av remissinstanserna.

Bostadsstyrelsen: Styrelsen ställer sig positiv till en utvidgning av bidraget för att täcka sådana behov som tidigare inte har kunnat tillgodoses. Speciella problem föreligger dock när åtgärderna innebär en värdeökning på fastigheten som kan realiseras vid en försäljning. Förslagen i promemorian synes också utgå från denna förutsättning. Styrelsens förslag bör således ses mot bakgrund härav och de skilda förhållanden som uppkommer beroende på om bostaden innehas med ägande-, bostads- eller hyresrätt.

Bostadsstyrelsen finner det omöjligt med hänsyn till bland annat erforderliga utbildningsinsatser att få ett smidigt och effektivt genomslag av de tänkta ändringarna om bestämmelserna skall träda i kraft redan 1982-07-01. Enligt styrelsens mening bör ikraftträdandet därför senareläggas till 1983-01-01.

Statens Planverk: Verket har inget att erinra mot principen för gränsdragning mellan generell och individuell handikappanpassning och avstår i sak från att lämna synpunkter på förslaget i fråga om formerna för låne- och bidragshanteringen.

Socialstyrelsen: Handikappades och långtidssjukas boende- och vårdmiljö har under de senaste åren varit mycket uppmärksammas i debatter och skrifter. Detta kan ses som ett resultat av den integrationssträvan som finns klart uttryckt i bl. a. den s.k. LEON-principen (Lägsta Effektiva OmhändertagandeNivån) för all institutionsvård samt nu senast i bakgrundsmaterialet till socialtjänstlagens § 21 Omsorger om människor med handikapp. Det är därför med stor tillfredsställelse som socialstyrelsen finner att denna av bostadsdepartementet gjorda översyn av de individuella bostadsanpassningsbidragen tar upp vissa behov av ändringar i det nuvarande regelsystemet.

Det är viktigt att man vid tillämpningen av bidragsreglerna tar hänsyn till vederbörandes *hela* situation och ser bostadsanpassningen som en del av samhällets strävan att ge människor med olika funktionsnedsättningar möjlighet att leva ett så normalt liv som möjligt.

Bidraget skall kunna användas till individuella lösningar av problemen och socialstyrelsen instämmer i önskemålen om "en generösare och mjukare tolkning" av reglerna.

Som exempel kan nämnas att enligt gällande regler beviljas bidrag inte till lyftanordningar mellan våningsplanen i småhus om den handikappades grundläggande behov kan tillgodoses på bottenplanet.

Genom en grundligare kartläggning i etapp I hade uppgifter eventuellt framkommit som föranlett behov av ytterligare ändringar i regelsystemet. Socialstyrelsen anser dock sammanfattningsvis att de nu föreslagna ändringarna innebär en förbättring av stödet för individuell anpassning av bostäder.

Statens råd för byggnadsforskning: — — — Rapport 1981: 3 från Delegationen för social forskning och den allmänna erfarenhet av handikappfrågor som rådet besitter styrker uppfattningen att låncebesluten bör förenklas. Rådet vill därför tillstyrka de förslag i den riktningen som förslaget innebär.

Stockholms kommun: — — — Frågan om generell anpassning av s. k. handikapplägenheter som är avsedda att upplåtas till personer med vanligtvis grava handikapp är emellertid otillräckligt belyst. Man har endast nämnt att bidragsmöjlighet finns för dessa bostäder men inte analyserat frågan och sålunda ej heller lagt några förslag.

Kontoret vill i detta sammanhang erinra om att kontoret tillsammans med socialförvaltningen utarbetat ett generellt program för insprängda specialbostäder för rörelsehindrade. — — —

Göteborgs kommun: Om förslaget genomförs bedömer kontoret att i många fall kan rehabilitering och funktionsträning utföras i hemmet, varigenom efterfrågan på institutionsresurser minskar. Då kontoret i övrigt finner förslaget väl motiverat kan promemorians förslag till en viss utvidgning av statens stöd till individuell anpassning av bostäder för handikappade tillstyrkas.

Luleå kommun: Luleå kommun har i stort sett inte något att invända mot vad utredningen anfört.

Eskilstuna kommun: För att nå det uppställda målet bör bidraget enligt kontorets uppfattning bekosta följande:

- Åtgärder i eller i anslutning till befintlig bostad för att bereda den handikappade möjligheter att bo kvar.
- Åtgärder som tillgodoser den handikappades behov av lämplig bostad till en boendekostnad som inte överstiger kostnaderna för motsvarande normalbostad.

Kontoret vill erinra om de möjligheter nuvarande bidragsbestämmelser erbjuder till generell anpassning bl. a. i fråga om stöd till extra bostadsyta i nyproducerade handikapplägenheter. — — —

Kontoret vill med skärpa påpeka att det är av synnerlig vikt att klara direktiv ges till länsbostadsnämnderna så att det generella stödet kan utgå till speciallägenheter oberoende var dessa är belägna i landet. Boendekostnaderna kan på så vis närma sig motsvarande kostnad för en normalbostad.

Emmaboda kommun: Kommunen tillstyrker till alla delar förslagen om utökat stöd och ändring i regelsystemet.

Handikappinstitutet: Flertalet av de problem som uppmärksammats i handikappinstitutets kartläggning och som hänger samman med reglerna har beaktats i förslaget i Ds Bo 1981: 5. Vi stöder därför förslaget i sin helhet, med undantag för redovisade detaljsynpunkter.

Många av problemen som uppmärksammats i kartläggningen beror inte på själva reglerna utan snarare på en för snäv tolkning av dessa eller brister i engagemang och kunskap hos handläggare, bristande resurser hos kommunerna m. m. Vi vill därför betona behovet av utbildnings- och informationsaktiviteter.

— — —
Ett av de problem som framkom vid kartläggningen men som inte uppmärksammats i förslaget är att bidrag till lyftanordningar enligt föreskrifterna ej bör beviljas vid nybyggnad eller nyförvärv av småhus. I en del kommuner byggs gruppbyggda småhus nästan uteslutande i flera plan. Detta medför att det för en person som är rörelsehindrad kan vara svårt att hitta en lämplig markbostad i ett plan. Vi anser därför att det bör finnas vissa möjligheter att få bidrag till lyftanordningar vid nybyggnad eller nyförvärv av småhus. Hänsyn bör tas till om man har svårighet att hitta en annan lämplig bostad.

De Handikappades Riksförbund: Den översyn av bostadsanpassningsbidraget som Handikappinstitutet genomfört på uppdrag av bostadsdepartementet bekräftar brister som förbundet under ett stort antal år pekat på. Det är orimligt att bostadsanpassningens kvalitet är beroende av vilken ort den bidragssökande bor i. DHR instämmer i vikten av att man effektiviserar bidragssystemet så att samhällets stöd till individuell handikappanpassning av bostäder utnyttjas på ett smidigt och ändamålsenligt sätt.

Handikappförbundens Centralkommitté: — — —

HCK anser att de nuvarande reglerna för bostadsanpassningsbidraget i stort sett är mycket bra med undantag för beloppsgränsen. Flertalet av de förändringar utredningen föreslår innebär ytterligare förbättringar. Det stora problemet är skillnaden i tillämpningen av reglerna och i många fall brister i handläggningen av bostadsanpassningsbidragen.

— — —
I vissa fall, ex. vid progressiv sjukdom eller i familj med handikappat barn, kan en anpassning utöver det behov som finns vid ansökningstillfället förutses. Möjligheten till en sådan anpassning bör finnas då prognos kan styrkas och kan påvisas vara fördelaktig ur ekonomisk synpunkt.

HSB:s Riksförbund: — — — HSB vill här peka på att synnerliga kostnadskrävande insatser stundom uppstår när krav om bostadsanpassning aktualiseras vid en tidpunkt då byggandet av ett nytt hus är långt framskridet.

Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag: SABO har i stora delar inga erinringar mot de förslag rörande behov av ändringar i regelsystemet som förs fram i avsnitt 9.

Svenska Byggnadsentreprenörföreningen: SBEF finner inte skäl till invändningar mot det förslag till vidgad omfattning av statens stöd till individuell bostadsanpassning som sammanfattats i promemorians avsnitt 10 (sid. 46). Även i de delar det kan bli fråga om standardhöjande åtgärder i bostäder för att möjliggöra bl. a. rehabilitering och sjukvård i hemmet, torde merkostnaderna innebära samhällsekonomisk vinst genom minskat behov av kostnadskrävande platser på vårdinstitutioner. Vi förutsätter dock att de mera kostnadskrävande anpassningsåtgärderna inriktas på bostäder som redan förut tillgodoser de krav på allmän tillgänglighet som bör ställas med hänsyn till handikappets art.

Synskadades Riksförbund: — — — SRF vill särskilt understryka vikten av en ökad satsning på att också den generella handikappanpassningen av miljön kommer att genomföras. Många handikappade personer lever ett mer isolerat liv än andra. — — — Satsningar på den individuella anpassningen får inte ske på bekostnad av den generella.

Flera förslag till förändringar av reglerna om stöd för individuell anpassning av bostäder innebär förändringar i positiv riktning. På några punkter har vi invändningar att göra.

Riksförbundet mot Astma-Allergi: Riksförbundet anser att utredningen uttryckligen bör utvidga begreppet handikapp till att omfatta också medicinska handikapp och att orden "medicinska handikapp" kommer med i alla lämpliga sammanhang.

2 Stödtagare

Förslaget att stöd skall kunna beviljas till en andrahandshyresgäst under förutsättning att rätten till lägenheten är säkrad har lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Några remissinstanser tillstyrker medan bostadsstyrelsen, Sveriges Fastighetsägareförbund och SABO ställer sig tveksamma till förslaget.

Några remissinstanser anser att åtgärder bör vidtagas så att en fastighetsägare inte kan neka en handikappad hyresgäst att anpassa sin bostad på lämpligt sätt.

Förslagen att utvidga stödet till anpassning av bostad för s.k. avlastningsfamilj liksom till anpassning av båda föräldrarnas bostäder vid gemensam vårdnad har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser.

Bostadsstyrelsen: Bostadsstyrelsen anser för sin del när det gäller hyresgäst att vederbörandes rätt till lägenheten bör vara säkrad genom ett avtal som ger en tillfredsställande besittningsrätt. Med hänsyn till att det i förevarande fall kan gälla investeringar av betydande omfattning kan inte samma synsätt anläggas som t. ex. i fråga om bostadsbidrag där relativt kortvariga hyresförhållanden godtas. — — — Det bör därför eftersträvas att handikappades boende är tryggt genom besittningsrätt. Eftersom en *andrahandshyresgäst* i regel inte har ett fullgott besittningsskydd avstyrker styrelsen förslaget.

— — —

Från grundregeln att tillgängliga resurser i första hand bör satsas på anpassning av den handikappades egen bostad föreslås i promemorian två undantag när det gäller barn:

anpassning av bostad för s.k. avlastningsfamilj

Bostadsstyrelsen tillstyrker i princip förslaget men vill peka på svårigheter att kunna tillgodose de behov som kan uppkomma om den s. k. avlastningsfamiljen har hand om flera barn med olika handikapp. Detta kan komma att innebära att behovet av erforderliga åtgärder kan bli mycket kostnadskrävande. Dessutom kan åtgärderna i flera fall vara standardhöjande och av större omfattning.

anpassning av icke sammanboende föräldrars bostäder vid gemensam vårdnad

Bostadsstyrelsen tillstyrker förslaget och vill i detta sammanhang upplysa om att styrelsen i samband med besvär beträffande bostadslån för ombyggnad betraktat tillskapandet av ytterligare ett sovrum som en väsentlig ökning av bostadsvärdet eftersom behovet var föranlett av gemensam vårdnad.

Socialstyrelsen: Socialstyrelsen ansluter sig till följande förslag till förändringar i regelsystemet:

- Att även en andrahandshyresgäst skall kunna beviljas stöd för anpassning under förutsättning att hans rätt till lägenheten är säkrad så att han kan få nytta av anpassningen.
- Att avlastningsfamiljers bostäder och familjehem skall kunna anpassas med hjälp av statligt stöd.
- Att statligt stöd skall kunna beviljas för anpassning hos båda föräldrarna om barn bor växelvis hos föräldrarna.

Statens handikappråd: När det gäller frågan om stödtagare ställer sig rådet positivt till förslagen om att bostadsanpassningsbidrag ska kunna beviljas för anpassning av avlastningsfamiljers bostäder och vid gemensam vårdnad av handikappade barn av båda föräldrarnas bostäder.

För att bostadsanpassningsbidrag ska kunna beviljas, och anpassningen genomföras måste idag fastighetsägaren ge sitt medgivande. Det förekommer fall, där hyresgästen inte får detta medgivande. Rådet anser därför, i motsats till bostadsdepartementet, att en ändring av bestämmelserna behövs i tvingande riktning. Fastighetsägaren ska vara skyldig att ge sitt medgivande, om behov av anpassning föreligger.

Stockholms kommun: Fastighetsägaren har i dag makten att helt, på vilken grund som helst, motsätta sig bostadsanpassningsåtgärder. Fastighetskontoret uppger, att mycket tid åtgår enbart för att övertala fastighetsägare att tillåta den boende att göra förbättringar i sin bostad. Detta är oacceptabelt. Den boende måste garanteras rätten att få sin bostad anpassad efter de egna behoven, inte minst i de fall då statligt stöd för åtgärden kan utgå.

— — —
Föreslagna utvidgningar av gällande regler för bostadsanpassningsbidrag som berör barn har tillstyrkts av fastighetskontoret.

Eskilstuna kommun: Kommunen tillstyrker förslagen beträffande stöd till avlastningsfamiljens bostad liksom till anpassning hos båda föräldrarna vid gemensam vårdnad.

Linköpings kommun: Vad som föreslås beträffande utvidgningen av stödtagare finner vi välbetänt och har således ingenting att erinra mot.

Svenska kommunförbundet: I departementspromemorian konstateras att bostadsanpassningsbidraget behöver utvidgas till att omfatta bl. a. åtgärder hos anhöriga eller andra personer, där den handikappade vistas en längre tid. Vidare föreslås vissa ändringar beträffande allergisanering. Styrelsen anser att den handikappades behov bör vara styrande och tillstyrker utredningens förslag.

Handikappinstitutet: Enligt förslaget skall icke sammanboende föräldrar med gemensam vårdnad om barnet kunna få bidrag till anpassning av båda föräldrarnas bostäder. Vi stödjer detta förslag men anser att bidrag även bör kunna utgå till förälder som inte har vårdnad om barnet men som regelbundet har hand om barnet.

De Handikappades Riksförbund: Enligt Handikappinstitutet har det under kartläggningen framförts önskemål om anpassningsbidrag till anhöriga eller andra personer hos vilka den handikappade vistas en längre tid som t. ex. "avlastningsfamiljer", fosterföräldrar osv. Förbundet anser att detta skulle ha stor betydelse för möjlighet till miljöombyte m. m. och tillstyrker därför förslaget.

Handikappförbundens Centralkommitté: — — — Vi anser att åtgärder vidtas så att en fastighetsägare inte kan neka en handikappad hyresgäst att anpassa sin bostad på lämpligt sätt.

Vi stöder förslagen att bidraget ska utvidgas till att gälla även avlastningsfamiljs bostad och anpassning av båda föräldrarnas bostad när de har gemensam vårdnad om handikappat barn.

Det bör dock framhållas att det kan finnas andra undantag från att bidragsberättigade åtgärder begränsas till den egna bostaden än de två som nämns ovan.

Sveriges Fastighetsägareförbund: Förbundet anser att stödet för individuell anpassning av bostäder för handikappade bör kopplas med garantier för återställningskostnader när den handikappade flyttar eller inte längre har användning för åtgärderna. En sådan garanti torde inte medföra några större kostnader för statsverket, men skulle väsentligt underlätta överenskommelserna mellan hyresvärden och hyresgästen om eventuella åtgärder i lägenheten. En sådan garanti skulle vara av värde inte minst vid en sådan överskottssituation på bostadsmarknaden, som nu råder i de flesta kommuner i landet.

Förbundet ställer sig tveksam till att stödet skall utgå till andrahandshyresgäster i de fall inte kommunen är förstahandshyresgäst, med tanke på att andrahandskontrakt i första hand bör vara till för kortare boendetider.

HSB:s Riksförbund: HSB får understryka angelägenheten i det förslag i promemorian som innebär att då gravt handikappat barn omväxlande bor hos föräldrarna och hos avlastningsfamilj båda familjerna skall få anpassningsbidrag. Detsamma gäller förslaget att då skilda föräldrar har delad vårdnad av ett handikappat barn skall anpassningsbidrag kunna beviljas för båda föräldrarna.

Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag: Frågan om stöd till andrahands-hyresgäst bör inte tas upp förrän beslut med anledning av hyresrättsutredningens arbete föreligger.

Frågan om fastighetsägarnas återställningskostnader är f. n. inte tillfredsställande löst. Avvecklingen av specialinredning o. d. kan i vissa fall innebära icke betydelselösa kostnader för fastighetsägarna. — — —

Synskadades Riksförbund: Fastighetsägaren måste idag ge sitt medgivande för att bidraget ska beviljas och anpassningen genomföras. — — — SRF anser att denna förutsättning för att få bidraget måste slopas. Att det förekommit fall där man inte fått detta medgivande är ett starkt skäl för att ta bort denna regel.

Positiva förslag är att den s. k. avlastningsfamiljens bostad för gravt handikappade barn ska kunna anpassas med hjälp av bostadsanpassningsbidraget och att statligt stöd ska beviljas för anpassning av båda föräldrarnas bostäder, då föräldrarna bor åtskilt och barnet växelvis bor hos båda. I övrigt föreslås när det gäller anpassningar hos anhöriga eller andra personer hos vilka den handikappade vistas en längre tid, att det i första hand satsas på anpassning av den handikappades egna bostad, vilket är helt rimligt. Det bör dock framhållas att det kan finnas andra undantag från att bidragsberättigande åtgärder begränsas till den egna bostaden än de två som nämns ovan.

Riksförbundet mot Astma-Allergi: Vi hälsar med tillfredsställelse att utredningen har tagit hänsyn till reglerna i föräldrabalken och föreslår att statligt stöd skall kunna beviljas för anpassning hos båda föräldrarna då dessa lever åtskilda. Detta kommer att vara till stor nytta för de allergisjuka barnen. Utredarna föreslår också tillämpning av BAB när det gäller anhörigas bostäder eller andra ställen där den handikappade vistas längre tid t. ex. i familjedaghem eller s. k. avlastningsfamiljer. Det är av särskild vikt för föräldrar till allergibarn att deras barn inte blir sjuka av att vistas någon annanstans än i hemmet.

3 Stödberättigande åtgärder

De i promemorian redovisade förslagen beträffande stödberättigande åtgärder — åtgärder i samband med rehabilitering och funktionsträning m. m., standardhöjande åtgärder av större omfattning — har i huvudsak mottagits positivt av remissinstanserna. När det gäller förslagen som rör allergisanering har vissa remissinstanser, bl. a. bostadsstyrelsen och de handikappades organisationer ställt sig tveksamma till kraven på test och särskilda åtgärdsprogram. Frågan om stöd till fritidsbostäder tas upp av några remissinstanser.

Bostadsstyrelsen:

Gemensamma utrymmen

Vad gäller anpassningsåtgärder i vissa gemensamma utrymmen vill bostadsstyrelsen peka på några konsekvenser. Oftast ligger tvättstuga och övriga omnämnda utrymmen i källarplanet varför bidrag till en anpassning av dessa utrymmen enligt styrelsens mening i regel endast bör komma i fråga om källarplanet före anpassningen är tillgängligt för den handikappa-

de. Om tillgängligheten förutsätter mera kostnadskrävande åtgärder som t. ex. hiss bör bidrag således inte utgå. Behovet av en sådan tillgänglighet bör enligt styrelsens mening tillgodoses genom den pågående generella anpassningen av flerfamiljshus. Den individuella anpassningen bör inte heller omfatta maskinell utrustning.

Rehabilitering och funktionsträning m.m.

I promemorian framhålls att rehabilitering och funktionsträning i bostaden i många fall innebär uppenbara fördelar för den handikappade och för samhället samt föreslås att stödet bör utvidgas i detta avseende. Bostadsstyrelsen, som finner det angeläget att så långt möjligt minska institutionsberoende ansluter sig till förslaget men bedömer att åtgärder för att tillgodose behovet av rehabilitering och funktionsträning i bostaden ofta måste ses som ett komplement till den träning och behandling som måste genomföras vid en institution. Bidrag till mera omfattande och kostnadskrävande åtgärder bör således enligt styrelsens mening endast utgå om särskilda skäl föreligger.

Vad gäller utrymme för *träningsredskap och sjukgymnastik* vill bostadsstyrelsen utifrån sin erfarenhet framhålla att det i många fall kan bli fråga om behov av ett ökat utrymme av bostadsytan som måste tillgodoses genom tillbyggnad. Det kan således ofta handla om kostnadskrävande åtgärder varför höga krav bör ställas på styrkande av behovet av dessa.

Vad gäller *simbassäng* konstaterar bostadsstyrelsen att det i samtliga fall måste bli fråga om inomhusbassäng som oftast medför en mycket kostnadskrävande tillbyggnad. Styrelsen ställer sig mycket tveksam till hur över huvud taget en prövning av behovet och en ekonomisk bedömning skall kunna göras och avstyrker förslaget.

Beträffande *utrymme för ADL-träning* hänvisas till vad som sagts ovan angående träningsrum.

När det gäller frågan om att *avskilja en del av föräldrarnas bostad* för en mjuk övergång till egen bostad på annat håll förutsätter bostadsstyrelsen att det är fråga om att genom en omdisponering inom befintlig bostad ge den handikappade möjlighet till viss avskildhet och att det således inte är fråga om att tillskapa en komplett bostad för den handikappade. Med denna förutsättning tillstyrks förslaget.

Bostadsstyrelsen förutsätter vidare i det fall *anpassning för hobbyverksamhet* kan vara befogad att detta kan göras inom befintlig byggnad inklusive eventuella biutrymmen som kan finnas tillgängliga i särskild byggnad på fastigheten.

Allergisanering

Bostadsstyrelsen vill framhålla att ärenden av denna typ ofta är mycket svårbedömda på grund av ofullständigt underlag för länsbostadsnämndernas prövning.

Beträffande förslaget att behovet skall vara konstaterat med hjälp av test vill bostadsstyrelsen påpeka att test inte kan utföras vid samtliga sjukhus och att väntetiden för sådant test kan vara upp till ett år eller mer. Vidare kan sådant test inte utföras på mycket små barn. Detta innebär att ett krav om test i varje enskilt fall inte kan tillgodoses.

I regel har det inte förelegat några svårigheter att bedöma behovet av erforderliga åtgärder i de fall utredningen gjorts av arbetsterapeut. Där emot brister läkarintygen ofta vad gäller behövliga åtgärder, vilket torde ha sin förklaring i att en läkare oftast inte i detalj har vetskap om erforderliga åtgärder i bostaden i det enskilda fallet. — —

Bostadsstyrelsen finner det angeläget att ett åtgärdsprogram upprättas i varje enskilt fall där större saneringsåtgärder bedöms nödvändiga. Åtgärdsprogrammet bör innefatta samtliga erforderliga åtgärder, dvs. även sådana åtgärder som t. ex. utbyte av gardiner och möbler som dock måste göras på den handikappades egen bekostnad.

Vad gäller förslaget att begränsa saneringen till en normalstor bostad ifrågasätter bostadsstyrelsen möjligheterna att göra en sådan avgränsning. Svårigheter kan exempelvis uppstå i en större redan befintlig villafastighet där avgränsning till en yta motsvarande en normalstor bostad skulle innebära att den allergiske inte kan vistas i alla bostadsutrymmen. I dessa fall bör undantag kunna göras från den föreslagna begränsningen.

Bostadsstyrelsen har numera som regel i samband med besvär medgett att bidrag för begränsade åtgärder får utgå för sanering i biutrymmen exempelvis gillestuga, för att allergiska barn inte skall utestängas från familjegemenskapen.

Standardhöjande åtgärder av större omfattning

Beträffande det exempel som angetts (sid 42) avseende tillbyggnad av bottenplanet med hygienutrymme vill bostadsstyrelsen framhålla följande.

I regel beviljas bidrag för anordnande av extra hygienutrymme i bottenplanet om nödvändiga bostadsfunktioner kan tillgodoses där och en installation av exempelvis trapplift skulle ställa sig avsevärt dyrare. Bidrag – ofta i kombination med bostadslån – beviljas också om åtgärden innebär att bostadsytan måste utökas genom tillbyggnad.

Styrkande av behov av anpassning

Som bostadsstyrelsen tidigare berört brister ofta läkarintygen beträffande de för handikappet nödvändiga åtgärderna. Detta gäller inte bara i samband med allergi utan alla slag av handikapp. Det är därför viktigt att läkarintygen utformas så att de kan ligga till grund för en bedömning av behovet av åtgärder.

Förslaget att en blankett för ändamålet skulle utformas kan enligt bostadsstyrelsens mening vara befogat. Utformningen måste dock nogt övervägas. Svårigheten är att få fram en blankett som kan inrymma alla erforderliga uppgifter som behövs vid bedömningen i det enskilda ärendet.

Det är i dag relativt vanligt förekommande att den handikappade har önskemål om olika åtgärder som i största allmänhet tillstyrks i läkarintyg utan att åtgärdsbehovet verifierats. En lösning vid mera omfattande åtgärdsbehov vore att läkarintyget begränsades till utlåtande om handikapets art och de funktionsnedsättningar handikappet medför. Intyget skulle i sådant fall kompletteras med ett av arbetsterapeut utarbetat åtgärdsprogram som tagits fram i samråd med den handikappade vid hembesök. Vid enklare åtgärder som inte kräver hembesök torde läkarintyg vara tillräckligt.

Återanvändning av vissa anordningar

Bostadsstyrelsen avser att i kommande anslagsframställning redovisa erfarenheterna kring denna verksamhet och bedöma förutsättningarna för en fortsatt hantering som på grund av bland annat skärpta säkerhetskrav för lyftanordningar har förändrats väsentligt. Äldre lyftplattor synes i regel inte uppfylla dessa krav.

Upplysningsvis kan nämnas att bostadsstyrelsen i besvärssammanhang numera konstaterat att endast lyftplatta som säkerhetsmässigt motsvarar egenskaperna hos typbesiktigade lyftanordningar bör komma i fråga. Tillämpningsföreskrifterna har ändrats i anslutning härtill.

Socialstyrelsen: Det är positivt att man tar upp behovet för handikappade ungdomar att få en avskild del av familjens bostad för att kunna träna sig för ett självständigt liv. Även för andra handikappade familjemedlemmar kan det finnas behov av en avskild del och en möjlighet till privatliv. Socialstyrelsen anser därför att bidrag skall kunna utgå till ett sådant arrangemang oavsett den handikappades ålder och även om det inte föreligger träning för ett självständigt liv.

Socialstyrelsen vill även understryka det angelägna i att önskemålet om bidrag till anpassning av fritidsbostäder snarast behandlas och vill här endast framhålla att rekreationsmöjligheterna för människor med vissa funktionsnedsättningar är ytterst begränsade.

Socialstyrelsen ansluter sig till förslaget

– att samhällets stöd för individuell anpassning av bostäder utvidgas till att avse även mer omfattande åtgärder som behövs för rehabilitering, sjukvård och funktionsträning i vid bemärkelse.

Vidare ansluter sig socialstyrelsen till de förslag som avser allergisivering.

Statens handikappråd: Frågan om bidrag för anpassning av fritidsbostäder har förts fram via önskemål från handikapporganisationerna och motioner i riksdagen. En motion i ärendet har överlämnats till fritidsboendekommittén, som dock inte i sitt delbetänkande Ds Bo 1981:3 berört frågan. Risken är uppenbar, att frågan som varit aktuell under de senaste åren, ytterligare förhalas. Rådet anser, att det är en brist i utredningen, att man inte berört problemet, som borde lösts i samband med översynen av bostadsanpassningsbidraget.

För allergiker har framförts att berättigade krav på bostadsanpassning inte kan tillgodoses. Rådet ansluter sig till de synpunkter, som framförts i det bifogade yttrandet från Riksförbundet mot Astma-Allergi.

Stockholms kommun: Fastighetskontoret finner det svårt att bedöma den nu föreslagna nya stödformen främst beroende på avsaknaden av förslag till författning. Kontoret vill emellertid framföra följande synpunkter.

För det första kommer det att bli svårt att avgöra vad som är att betrakta som standardhöjande åtgärder och som skall bli föremål för bostadsanpassningsbidrag i vanlig ordning. — — —

I promemorian sägs bl. a. att åtgärd, t. ex. simbassäng, som medför stora kostnader för byggande och underhåll, skall stödjas endast om den är oundgängligen nödvändig med hänsyn till handikappet och om en ekonomisk bedömning visar att samhällets kostnader, inklusive framtida reparationskostnader, blir klart lägre än kostnaderna för någon annan lösning. Denna bedömning bör ankomma på i första hand länsbostadsnämnden. Här framgår inte klart vad som menas. Sannolikt kan stödet inte bli aktuellt för personer som bor i tätorter med badanläggningar inom räckhåll för färdtjänsten.

Behovet av åtgärd skall styrkas av läkarintyg. Här kan man befara olika praxis från skilda intygsskrivare särskilt då rörande behovet av bastu, som i promemorian sägs kunna behövas för att mjuka upp lederna. Här kan man vidare vänta en stor efterfrågan på stöd som tyvärr endast kan ges till personer som redan har en bostad med utrymme härför, t. ex. villa. Utrymme för hobbyverksamhet, som också enligt förslaget skall kunna stödjas, har ungefär likartad karaktär. Kontoret är i princip inte negativt mot åtgär-

der för att hjälpa handikappade men vill framhålla att handläggare och beslutsfattare kommer att ställas inför mycket besvärliga bedömningsproblem.

Kontoret instämmer i kravet på dokumentation av diagnostiserad allergi. En sådan regel har i princip redan tillämpats i Stockholms kommun. Kontoret har inte uppfattat att det medfört besvär för någon part. Att program upprättas för en total allergisanering i den handikappades bostad uppskattar kontoret som riktigt. Att inkludera lösa inventarier, t. ex. gardiner, sängkläder och möbler, kan däremot enligt kontoret inte självklart anses höra till de åtgärder som ska stödjas med bostadsanpassningsbidrag eller lån. Sådana saker torde närmast kunna jämföras med t. ex. luftrenare. Ersättning för sådan söks hos landstinget. Skulle det inte vara möjligt att utnyttja landstingsbidrag bör det undersökas om inte den handikappersättning som lämnas av försäkringskassan kunde omfatta ersättning för nödvändigt byte av inventarier.

För de åtgärder, som är knutna till bostaden som byggnad, bör bostadsanpassningsbidrag utgå som tidigare men med belopp som motsvarar den verkliga kostnaden för arbete och standardmaterial och inte som nu med ett icke kostnadstäckande schablonbelopp.

Begränsningen till normalstor bostad är enligt kontoret i och för sig befogad. Det bör dock anges vilken måttstock som ska användas för att bestämma vad som är normalstort.

Frågan om stöd till inventarier bör enligt kontoret bli föremål för förnyad översyn.

Eskilstuna kommun: Kontoret har inget att erinra mot förslaget beträffande rehabilitering och funktionsträning som helhet. En viss risk för en ökad isolering av de handikappade finns dock.

Kontoret kräver regelmässigt redan i dag att behovet av de sökta åtgärderna när det gäller allergisanering är styrkt med någon form av test av exempelvis RAST- eller punkttyp.

Upprättandet av ett åtgärdsprogram i samband med ansökan finner vi vara ett bra förslag. Kontoret ställer sig tveksam till arbetsterapeuternas kompetens i detta avseende. En yrkesgrupp med större insikt i allergifrågor bör stå för upprättandet av dessa program.

Bostadsanpassningsbidrag bör utgå till den del av åtgärderna som berör själva huset, ytskikt etc., ej till inventarier, textilier o.dyl. Vidare ser vi positivt på att försöka begränsa stödet till en normalbostad. Avsaknaden av förslag till författningstext och definitioner på begreppet normalbostad gör det svårt att ha någon mer preciserad uppfattning.

Linköpings kommun: Vad som föreslås beträffande stödberättigande åtgärder finner vi välbetänt och har således ingenting att erinra mot.

Svenska kommunförbundet: Styrelsen anser att stödet för bostadsanpassning bör kompletteras så att stöd kan utgå för de standardhöjande åtgärder som den handikappade behöver och som exemplifieras i utredningen. — — — I detta sammanhang vill styrelsen påpeka att utredningen inte beaktat frågan om kostnaderna för att återställa en lägenhet som anpassats.

Bostadsanpassningsbidrag utgår inte för installation av s. k. trygghetslarm, men kostnaderna kan få räknas in i låneunderlaget för bostadslån.

Systemet med larmanordningar har förändrats. Numera installeras mestadels portabla larmanordningar som är kopplade till telefonen. Dessa borde enligt styrelsen kunna räknas som tekniska hjälpmedel. Styrelsen anser att gränsen mellan vad som kan räknas som tekniska hjälpmedel, som bekostas av sjukvårdshuvudmannen, och vad som kan ingå i bostadsanpassningsbidraget bör vara rörlig på så sätt att den enskilde inte drabbas.

Handikappinstitutet: — — Kartläggningen visade att många handläggare anser att det förekommer visst missbruk av bidraget när det gäller borttagning av heltäckningsmattor. Vi stöder därför i princip krav på skärpt prövning av att det verkligen föreligger ett behov samt av åtgärdsprogram. För närvarande är det dock stor brist på allergologer, och även av annan personal inom landstingen med god kunskap om allergifrågor. Till detta kommer att vissa typer av överkänslighet kan vara svår att styrka genom diagnostisk test. Enligt vår bedömning är det därför inte realistiskt att ställa krav på test eller motsvarande och på åtgärdsprogram i dagens läge. Innan sådana krav ställs bör man se till att det ute i landet finns tillräckliga resurser och tillräckliga kunskaper för att kraven ska kunna uppfyllas.

Vi anser att läkarintyg i allmänhet endast bör styrka funktionsinskränkningen. Vilka åtgärder som behövs med hänsyn till handikappet bör bedömas av arbetsterapeut eller person med motsvarande kompetens om aktuellt handikapp.

De Handikappades Riksförbund: — — Det finns handikappade som är i ständigt behov av funktionsträning för att klara den dagliga livsföringen. Att utanför institutionen få denna träning är både svårt och kostsamt. Med anledning härav tillstyrker förbundet förslaget.

— — —

Handikappförbundens Centralkommitté: Vi instämmer i att det inte behövs vidgning av tillämpningsområdet när det gäller utemiljö, gemensamma utrymmen. Därutöver bör kommunen uppmärksamma och svara för åtgärder för att förbättra tillgängligheten i bostadens närmiljö. Vi accepterar inte de föreslagna ändringarna beträffande allergisanering. HCK ansluter sig till de synpunkter som framförts i yttrande från Riksförbundet mot Astma-Allergi.

— — —

Avsnittet om styrkande av behov av anpassning är mycket viktigt. Det är här som tyngdpunkten vid handläggningen bör läggas. En riktig handläggning är den bästa garantin för att bostadsanpassningen blir bra för den sökande. Vi anser det helt felaktigt att omtanken vid handläggningen ska träda i kraft när beloppsgränsen överskrids. Då gäller omsorgen ofta att pruta på åtgärder som kanske är motiverade. Det kan behövas lika stora insatser för att åtgärderna ska bli bra oavsett om kostnaden är 5 000 eller 50 000.

Kravet på bidrag för anpassning av fritidsbostäder har framförts från HCK i många sammanhang. Frågan har nu förhållats under lång tid och vi kräver att den behandlas i samband med översynen.

Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag: SABO anser att frågan om "standardhöjande åtgärder av större omfattning" behöver belysas ytterligare.

Synskadades Riksförbund: SRF föreslår när det gäller de delar i utemiljön och gemensamma utrymmen som inte omfattas av bostadsanpassningsbidraget att kommunen tar fram planer för hur också dessa delar ska bli tillgängliga, orienterbara och användbara, samt ålägger fastighetsägaren att arbeta i denna riktning. — — —

Utvidgningen av bidraget på ovanstående punkter (rehabilitering och funktionsträning) innebär en positiv förändring. Det är viktigt att den sammanfattande beskrivningen av bidragets användningsområde som används i olika informationsmaterial omfattar alla de funktioner som stödet kan användas för. Det finns annars risk för att bidraget inte kommer att utnyttjas i den utsträckning som det borde.

Positivt är förslagen om att stödet ska kunna beviljas för standardhöjande åtgärder av större omfattning.

Riksförbundet mot Astma-Allergi: — — — Det är viktigt att begreppet "test" får en vid tolkning därför att det är ytterst få av de här aktuella överkänslighetsreaktionerna som går att mäta med hud- eller blodprovstest. — — —

Dessutom skulle vi vilja veta vilka arbetsterapeuter som har så god kännedom i allergifrågor så att de kan upprätta åtgärdsprogram?

Utredarna har såvitt vi kan förstå väldigt liten kännedom om resurserna för allergivården. De som i dag får vård är de svårast allergisjuka. Att därutöver begära att läkaren för att styrka BAB skall tillhandahålla undersökningar i form av tidsödande tester är orimligt. — — —

Sammanfattningsvis anser Riksförbundet mot Astma-Allergi att det inte skall ställas högre krav på de allergi- och astmasjuka än vad som ställs på andra handikappgrupper när det gäller bedömning av åtgärder som är stödberättigade.

— — — Vi tolkar detta så att bidrag även skall kunna ges till möbler och övriga inventarier för att nå den totala effekten av saneringsåtgärder.

4 Stödets utformning. Bidragsbelopp

Av de remissinstanser som har yttrat sig om formen för stödet till standardhöjande åtgärder av större omfattning är flertalet, däribland bostadsstyrelsen, tveksamma till det föreslagna lånet. Några remissinstanser efterlyser samordning mellan de olika finansieringsmöjligheter som finns och att reglerna för förbättringslångivningen ses över.

ETT antal remissinstanser ifrågasätter bidragsgränsen 20 000 kr.

Bostadsstyrelsen: Med hänsyn till kostnadsutvecklingen föreslår bostadsstyrelsen att maximigränsen höjs till 25 000 kr. Förslaget synes inte medföra några kostnadsökningar av betydelse för statsverket i förhållande till förutsatt tillämpning av nuvarande maximigräns. Styrelsen har även övervägt att helt slopa denna riktpunkt för bidraget men har funnit lämpligt att den bibehålls dels som riktpunkt för bidragsgivning för generell anpassning i samband med nybyggnad, dels som riktpunkt för att avgränsa de ärenden som bör decentraliseras till kommunerna. — — —

— — —

Bostadsstyrelsen anser att förslaget om att tillskapa en ny låneform kommer att medföra avsevärda svårigheter såväl med avseende på administration som tillämpningen av föreslagna bestämmelser.

Styrelsen anser således att det är omöjligt att utan mycket omfattande utredningsinsatser kunna bedöma fastighetens marknadsvärde i annat fall än vid försäljning.

När det gäller småhus finner styrelsen vidare att det inte kan anses rimligt att kvarboende anhöriga skall åsarikas kostnader när behovet av åtgärderna upphör (den handikappade avlider, tas in på långvård eller t. ex. flyttar till egen bostad). Det synes vidare uppkomma egenartade konsekvenser vid dödsfall beroende på om den handikappade varit fastighetsägare eller inte.

Även när det gäller hyres- och bostadsrättslägenheter torde några bedömningar av marknadsvärdet vara omöjliga att göra annat än i samband med försäljning. En koppling till t. ex. möjligheterna att inom ramen för bruksvärdesprincipen bedöma förutsättningarna för förräntning och amortering av den standardhöjande åtgärden torde vidare medföra merarbete för kommuner och länsbostadsnämnder.

Vad beträffar flerfamiljshus är fastighetsägaren kanske inte alltid villig att ta upp ett lån enligt föreliggande förslag. Styrelsen anser det inte möjligt att införa några tvångsmedel som att t. ex. koppla samman det tänkta lånet för anpassningen med villkor för att erhålla statligt bostadslån. För övrigt torde standardhöjande åtgärder av större omfattning i flerfamiljshus i regel rubriceras som upprustning som bör samordnas för hela fastigheten och stödjas med vanliga bostadslån.

Beträffande bostadsrättsföreningar torde svårigheter föreligga att få en förening att svara för ett lån eftersom det i praktiken endast torde vara bostadsrättshavaren som kan utnyttja värdet av den standardhöjande anpassningen vid en försäljning av lägenheten.

Slutligen uppkommer omfattande administrativa svårigheter som bevakning och uppföljning av den föreslagna låneformen. Det ligger bl. a. knappt i fastighetsägarens intresse att upplysa om den handikappades avflyttning eller frånfälle eftersom detta kan förorsaka fastighetsägaren en merkostnad genom att lånekostnaden skall börja betalas.

Bostadsstyrelsen avstyrker förslaget och föreslår att i stället bestämmelsen (§ 3) angående standardhöjande åtgärder ändras så att möjligheter öppnas till en generösare bedömning av bostadsanpassningsbidrag. Styrelsen är medveten om vad som framförts i promemorian beträffande de stora problem som begränsningen i den nuvarande bestämmelsen innebär. En möjlighet till en generösare bidragsgivning är att begreppet mindre omfattning i tillämpningen skulle kunna omfatta åtgärder upp till den lägsta kostnaden som berättigar till bostadslån, f. n. 10 000 kr. för småhus. Beloppet bör på motsvarande sätt anknytas till kostnad per lägenhet vid flerfamiljshus. Utöver detta belopp bör sedvanligt bostadslån utgå. Enligt styrelsens mening bör övervägas om inte bestämmelsen angående standardhöjande åtgärder även bör omfatta en regel om möjligheten att kombinera bidraget med bostadslån, alternativt ersätta bidraget med ett bostadslån som under viss tid är räntefritt och stående. Härigenom uppnås syftet med den föreslagna utvidgningen av stödet så att särskilt sådana åtgärder som har samband med rehabilitering, funktionsträning och sjukvård kan ges statligt stöd.

Statens handikappråd: Rådet anser att förbättringslånebestämmelserna bör ses över och eventuellt samordnas med det nya stöd, som föreslås för standardhöjande åtgärder av större omfattning. För många olika stödmöjligheter kan skapa bedömningssvårigheter för såväl sökande som handläggare.

Beträffande bidragsbeloppet är problemet idag, enligt rådet, den osäkerhet som råder hos vissa kommuner och länsbostadsnämnder om hur 20 000 kr.-gränsen skall tillämpas. Bostadsanpassningsbidraget bör ses som en social rättighet, som skall utgå om den sökande uppfyller vissa villkor. För övrigt måste ju de åtgärder, som ska finansieras med bostadsanpassningsbidraget styrkas. Gränsen skulle således inte behövas, om man utgår från att de åtgärder som krävs på grund av handikappets svårighetsgrad och bostadens utformning är nödvändiga och berättigade.

Stockholms kommun: Den stora nyheten i förslaget är det räntefria och amorteringsfria lån som kan utgå till standardhöjande åtgärder. Om detta förslag genomförs kommer väsentliga förbättringar kunna genomföras för de handikappade.

Eskestuna kommun: — — — Departementets allmänna målsättning att "statligt stöd bör dock inte kapitaliseras i överlåtelsevärden som enskilda kan tillgodogöra sig vid en försäljning" förefaller oss något irrelevant. Därtill kommer problem i samband med aktiveringen av lånet som kan leda till subjektiva värderingar, tids- och kostnadskrävande tvister etc.

Stadsbyggnadskontoret föreslår mot bakgrund av ovan sagda att nuvarande bidragssystem utökas så att även stöd till standardhöjande åtgärder kan utgå.

Linköpings kommun: Även utformningen av stödet till standardhöjande åtgärder av större omfattning i vissa fall — som ett räntefritt stående lån — finner vi ändamålsenlig.

Svenska kommunförbundet: — — — Formen för detta stöd tar styrelsen inte ställning till. Här behövs emellertid en samordning mellan de olika finansieringsmöjligheterna, dvs. bostadslån för ombyggnad, förbättringslån och bostadsanpassningsbidrag.

Handikappinstitutet: — — — Det som man skulle vilja veta är om det kan finnas personer som inte är förbättringslåneberättigade och som inte klarar av ett bostadslån. Om så är fallet anser vi att förbättringslånebestämmelserna bör ändras så att fler blir berättigade till förbättringslån.

— — —
20 000 kr.-gränsen misstolkas ofta. Vi tror att detta beror på att paragrafen och föreskrifterna är oklart formulerade. Vi anser att paragrafen och/eller föreskrifterna bör omformuleras så att det klart framgår hur gränsen skall tolkas.

De Handikappades Riksförbund: Handikappinstitutets kartläggning bekräftar den kritik som DHR bl. a. framfört till bostadsstyrelsen, nämligen att på vissa håll anser såväl de kommunala handläggarna som länsbostadsnämnderna att endast lyftanordningar kan motivera högre bidrag än 20 000 kr. medan man på andra håll gör en generösare tolkning. DHR kan inte

acceptera ett dylikt godtycke i tolkningen av bestämmelserna. Detta drabbar hårt dem som behöver mer omfattande anpassningsåtgärder. — — —

DHR föreslår att taket på 20 000 kr. slopas — vi kan inte acceptera en gräns som håller bidragen nere. Det är den enskildes behov som måste vara avgörande.

— — —

Förbundet instämmer i att det inte går att lösa dessa standardhöjande åtgärder genom en finansiering med förbättringslån eller bostadslån då det kan medföra betungande kostnader för den handikappade. Förbundet instämmer i förslaget att detta stöd utformas som ett räntefritt lån som alltså inte kostar den handikappade eller fastighetsägaren något. Till skillnad från förslaget bör lånet avskrivas omedelbart.

Handikappförbundens Centralkommitté: — — — HCK anser att förbättringslånebestämmelserna bör ses över ytterligare och eventuellt samordnas med andra stödformer.

— — —

I det informationsmaterial som framställts, både från HI och bostadsstyrelsen, har beloppsgränsen fått en framträdande plats vilket ytterligare bidragit till den felaktiga tolkningen.

Beloppsgränsen har uppenbarligen bidragit till att många handikappade inte fått stöd till bidragsberättigade åtgärder. Sannolikt har många ansökningar under 20 000 inte genomgått den särskilda prövning som civilutskottet anfört som argument för att behålla gränsen enbart på grund av att gränsen finns.

Utgångspunkten vid prövning av bostadsanpassningsbidrag måste vara att bidrag ska utgå till åtgärder som är föranledda av handikappet. Med den utgångspunkten finns det inga som helst skäl att behålla gränsen.

HCK kräver att gränsen slopas.

Sveriges Fastighetsägareförbund: I promemorian utvecklas inte närmare hur höjningen av marknadsvärdet empiriskt skall kunna bestämmas. Förbundet anser att den valda konstruktionen lätt kan komma att leda till tvister. Ett administrativt enklare system skulle vara att staten lämnar bidrag till hela åtgärden och återställningen. På detta sätt försämrar inte fastighetsägarens möjligheter att lämna säkerhet i fastigheten t. ex. vid ombyggnad av hela fastigheten med sedvanliga bostadslån.

HSB:s Riksförbund: — — — Dessa villkor torde medföra stora svårigheter för handikappade som inte äger berörd fastighet att erhålla medgivande från fastighetsägare för utförande av standardhöjande åtgärder som skall finansieras med föreslagna lån. HSB avstyrker mot denna bakgrund förslaget om ränte- och amorteringsfria lån. Det borde övervägas om inte en lämpligare metod vore att höja beloppsgränsen för anpassningsbidraget.

Svenska Byggnadsentreprenörföreningen: I promemorian konstateras att handikappåtgärder vanligtvis saknar ett ekonomiskt värde när den handikappades behov av bostaden upphört. Det framhålls att "i många fall kan åtgärderna till och med påverka fastighetens värde negativt". Mot den bakgrunden vill vi ifrågasätta rimligheten i gällande förutsättning för bidrag, nämligen föreskriften att fastighetsägaren skriftligen skall medge att sökanden "inte skall vara skyldig att återställa lägenheten i ursprungligt

skick vid avflyttning eller i annat fall'' (BOFS 1979: 31, BAB 3). I den mån en lägenhet blir föremål för sådana ändringar som försvårar fullvärdig upplåtelse på en öppen bostadsmarknad, måste fastighetsägaren kunna kräva återställande eller vara berättigad att få ersättning för återställningskostnader.

I anslutning till förslaget att utvidga statens stöd till att avse även standardhöjande åtgärder, framhålls att stödet inte bör kunna kapitaliseras i överlåtelsevärden ``som enskilda kan tillgodogöra sig vid en försäljning''. Därför föreslås att stödet i dessa fall blir utformat som ett räntefritt och stående lån, som – när den handikappade inte längre har nytta av anpassningen – skall amorteras och förräntas ``om fastigheten har ett marknadsvärde som motiverar detta''. Förslaget är alltför knapphändigt utvecklat för att konsekvenserna skall kunna bedömas. En ytterligare belysning är därför påkallad innan någon omläggning beslutas. Vi förutsätter att förslaget är avsett att tillämpas vid enskilt ägda småhus och inte för flerbostadshus, där åtgärdernas inverkan på marknadsvärdet svårligen torde kunna fastläggas.

Synskadades Riksförbund: De åtgärder som ska finansieras med bostadsanpassningsbidraget ska styrkas, då inte behovet är uppenbart eller åtgärden är av mindre omfattande art, oberoende av om beloppet understiger eller överstiger 20 000 kr. Det finns därför inget skäl att behålla denna gräns.

5 Förskott

Förslaget att obligatoriska förskott införs tillstyrks av flertalet av de remissinstanser som har yttrat sig. Några kommuner avstyrker förslaget bl. a. av administrativa skäl.

Statens handikappråd: Förslaget om obligatoriska förskott för bidrag, lån eller lånedel tillstyrks av rådet.

Stockholms kommun: På grund av de i vissa fall långa handläggningstiderna måste den boende ibland själv ligga ute med pengar för att betala entreprenören för utförda arbeten. Detta förhållande bör enligt utredningens och fastighetskontorets förslag ej bestå. Kommunerna bör därför förses med en förskottskassa av statliga medel baserad exempelvis på det årliga antalet ärenden i kommunen.

Borås kommun: Kommunen tillstyrker att förskott utbetalas obligatoriskt till förmedlingsorganet – – –.

Luleå kommun: Förslaget om obligatoriskt förskott är mycket tillfredsställande.

Eskilstuna kommun: Kontoret anser att nuvarande system fungerar utmärkt. Normalt är pengarna bidragstagaren tillhanda två veckor efter det att kommunen gjort sin besiktning. I de fall där det ej kan fungera på detta sätt uppmanas sökanden att begära förskott. Antalet förskott uppgår till ungefär 5 st/år. Införande av obligatoriskt förskott skulle medföra ökad arbetsbelastning för kommunen.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår kontoret att nuvarande system behålles oförändrat.

Linköpings kommun: Vidare vill vi särskilt stryka under värdet av att obligatoriska förskott införs.

Svenska kommunförbundet: Bidragen bör betalas ut i förskott till kommunerna i enlighet med bostadsstyrelsens förslag.

De Handikappades Riksförbund: — — — Förbundet instämmer i förslaget då det kan ta lång tid innan utbetalningen görs och sökanden får i avvaktan på utbetalningen själv lägga ut pengarna.

Synskadades Riksförbund: Positivt är förslaget om att obligatoriska förskott införs.

B Handikappinstitutets promemoria (bilaga 2) och bostadsstyrelsens utredning (bilaga 3)

6 Roll- och arbetsfördelning

Remissinstanserna har i huvudsak uttalat sig positivt om handikappinstitutets principskiss för roll- och arbetsfördelningen vid handläggningen av stödet. Kommunförbundet framhåller att kommunernas förutsättningar är olika och understryker att bostadsstyrelsen inte bör utfärda föreskrifter om handläggningen som handikappinstitutet föreslår.

Bostadsstyrelsen: Bostadsstyrelsen biträder i princip vad handikappinstitutet framhållit angående roll- och arbetsfördelning vid handläggningen av bostadsanpassningsbidraget — — —.

— — —

De framförda önskemålen om kommunens ansvar och engagemang kan enligt bostadsstyrelsens mening endast få bättre genomslagskraft i samtliga kommuner under förutsättning att en decentralisering av beslutanderätten till viss del genomförs.

— — — Bostadsstyrelsen delar handikappinstitutets uppfattning att uppföljning är en viktig del i handläggningen.

Stockholms kommun: Kontoret vill här framhålla att det i Stockholm inte föreligger några problem rörande samordningen mellan olika handläggare inom kommunen eftersom hela handläggningen sker inom en enhet som har erforderlig expertis av arbetsterapeuter och ingenjörer. Kontoret välkomnar ökade utbildningsinsatser från bostadsverkets sida. När det gäller utökade insatser för att åstadkomma en regional samordning samt uppföljning av de olika ärendena torde Stockholm få fungera mer som givande part än mottagande och då är det en resursfråga hur mycket kontoret klarar av.

Luleå kommun: Luleå kommun har även tagit del av Handikappinstitutets utredning om roll- och ansvarsfördelning vid handläggning av bostadsanpassningsbidrag. Luleå kommun har inget att invända mot utredningens förslag.

Eskilstuna kommun: I princip följes ovanstående modell för handläggning av flertalet bostadsanpassningsbidrag inom kommunen. Vid mera omfattande åtgärder upprättas dock arbetsbeskrivningar och ritningar av enskilda konsulter, som då samråder med kommunen. Konsultkostnaderna inräknas i bidragsbeloppet.

Omdömena om modellen är positiva, framförallt från de handikappades sida.

I huvudsak stöder kontoret således handikappinstitutets åsikter angående kommunernas roll i handläggningen av bostadsanpassningsbidrag.

Linköpings kommun: Vi delar uppfattningen att det nuvarande systemet med förmedlingsorgan och länsbostadsnämnd har övervägande fördelar jämfört med ett system där handläggningen förts till sjukvårdshuvudmännen.

De "generella krav" vid handläggningen av bidraget handikappinstitutet ställt upp finner vi lämpliga — detta antingen beslutsfattandet decentraliseras till kommunerna eller ej.

Även institutets "principskiss av handläggningen" kan vi i allt väsentligt instämma i. Dock ett par tveksamheter:

— Det är inte självklart att kommunen kan/bör åta sig att själv upprätta arbetsbeskrivningar och ritningar eftersom detta kostar pengar att utföra.
— Om kommunen inte själv gör detta bör man i stället medverka genom rådgivning.

— Även med tanke på att kommunen har att granska och ev. fatta beslut i ärendet kan det vara principiellt betänkligt om man själv upprättat det egentliga förslaget. — Kan kanske lösas med olika handläggare.

Svenska kommunförbundet: — — — Kommunernas förutsättningar är olika och att det därför måste bli varierande lösningar beroende på lokala förhållanden. Styrelsen vill kraftigt understryka att bostadsstyrelsen inte bör utfärda föreskrifter om handläggningen så som Handikappinstitutet föreslår. Däremot kan det vara värdefullt om man ger ut exempel på olika lösningar.

Styrelsen anser att kommunen bör ha huvudansvaret för handläggningen av bostadsanpassningsbidraget och svara för att nödvändig kompetens kopplas in där den behövs. Inom kommunen bör förmedlingsorganet svara för såväl informationen som handläggningen och besluten om bidrag. Härav följer också att förmedlingsorganet bör tillhandahålla blanketter och bistå den sökande. Den nya socialtjänstlagen markerar vikten av att stödja de äldres kvarboende. Information om bidragsmöjligheterna bör därför kunna lämnas av hemvårdsassistenterna i de olika socialdistrikten. Även landstinget har en viktig uppgift när det gäller information om och initiativ till att bostadsanpassningsbidrag söks.

Styrelsen anser vidare att landstingets primärvård bör ha huvudansvaret för att bedöma behov och lämpliga åtgärder i det enskilda fallet. Här kommer personal vid hjälpmedelsverksamheten, sjukhusen och vårdcentralerna in. Behovsbedömningarna bör göras i samråd med kommunen.

Beträffande tekniska lösningar, ritningar och arbetsbeskrivningar anser styrelsen att kommunen har ett ansvar. Arbetsuppgifterna skall dock kunna utföras av konsult. Kostnaderna bör täckas av bostadsanpassningsbidraget antingen kommunen eller konsult utför uppgifterna.

Landstingsförbundet: Utan att det föreligger någon författningsmässig eller på annat sätt reglerad skyldighet för sjukvårdshuvudmännen medverkar landstingsanställd personal, främst arbetsterapeuter, i den praktiska handläggningen med bostadsanpassningsbidrag. I vissa fall får denna medverkan ses som ett led i rehabiliteringen av patienten.

Enligt Landstingsförbundets bedömning av redovisat underlag synes vare sig formerna för eller omfattningen av denna samverkan påverkas av en eventuell decentralisering av besluten om bostadsanpassningsbidrag från länsnivå till kommunnivå.

De Handikappades Riksförbund: — — — DHR instämmer i Handikappinstitutets förslag att det bör vara *en* handläggare som håller i ett ärende genom hela handlägningsprocessen och som bl. a. fungerar som kontaktperson gentemot den sökande.

Det är nödvändigt att det skapas resurser så att den sökande får den hjälp och stöd som behövs vid ansökan. DHR vill också understryka behovet av att den sökande får en mer central roll än vad som är vanligt då det bl. a. gäller anpassningen av lägenheten. Det är alltför vanligt att de s. k. specialisterna föreslår åtgärder "över huvudet" på den berörda bostadsinnehavaren. Resultaten blir också därefter — man nödgas göra justeringar efteråt.

Handikappinstitutet understryker vikten av att kommunen i den uppsökande verksamheten arbetar för att de människor som behöver en anpassning av bostaden ska få bidrag. DHR instämmer också i HI: s uppfattning om vikten av att alla de yrkeskategorier som kommer i kontakt med boende vilka behöver bostaden anpassad bör ha kunskap om bidraget och vart man skall vända sig för att söka det.

— — — Att även funktionen efter anpassningsåtgärderna kontrolleras anser förbundet vara värdefullt då det kan vara svårt att i planeringen genomföra ett fullgott resultat. Förbundet instämmer dessutom i förslaget om uppföljning av anpassningsåtgärderna. Handikappet kan förändras och därmed möjligheterna att fungera i den egna lägenheten.

Handikappförbundens Centralkommitté: Beträffande HI: s förslag stöder vi dessa utom förslaget om decentralisering.

— — —

Ett problem som finns men inte behandlats i HI: s undersökning är de ofta bristfälliga motiveringar till beslut som gått sökanden emot. — — —

Sveriges Fastighetsägareförbund: När det gäller beslut om "lånet" och planering av eventuella arbeten, måste detta enligt förbundets mening ske i samarbete mellan fastighetsägaren, den handikappade och lånemyndigheterna. För närvarande bereds fastighetsägaren ofta inte möjlighet att kontinuerligt medverka i planeringen.

Synskadades Riksförbund: — — Vad vi särskilt vill uppmärksamma är att den enskilda personen får den hjälp som behövs, vilket inte alltid är fallet. Kommunen måste ge en bra information, ge stöd vid utredningen om vilka åtgärder som erfordras, hjälpa till med ansökningsförfarandet och inte minst vid genomförandet.

Reglerna måste utformas så att den sökande garanteras full ersättning för en eventuell projektering av individuell bostadsanpassning även i de fall då ansökan inte godkänns. Detta under förutsättning att den sökande diskuterat ärendet med den kommunala handläggaren och fått ett positivt förhandsbesked.

Riksförbundet mot Astma-Allergi: Vi instämmer helt och fullt med förslaget att "en noggrannare besiktning av utförda åtgärder vore önskvärd". I de allra flesta bostadsanpassningar för allergiker kommer det som BAB kan tänkas täcka *inte som en första åtgärd* utan som ett komplement till redan vidtagna åtgärder i övrigt — — —. En ordentlig besiktning skulle då visa en märkbar förbättring i allergikernas sjukdomsbild.

7 Decentralisering

Förslaget om decentralisering av besluten om bostadsanpassningsbidrag till kommunerna tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Många av de remissinstanser som tillstyrkt, däribland Svenska kommunförbundet och flera kommuner, ifrågasätter bostadsstyrelsens förslag att beslut i ärenden i vilka bidrag söks med högre belopp än 20 000 kr. även i fortsättningen skall fattas av länsbostadsnämnderna. Några remissinstanser är tveksamma till en decentralisering och uttrycker bl. a. farhågor för att det blir en olikartad bedömning av bidragen. Flera remissinstanser understryker behovet av utbildnings- och informationsinsatser.

Bostadsstyrelsen: Styrelsen finner inte att vad som handikappinstitutet framfört kan ändra styrelsen uppfattning om att endast beslut inom maxigränsen bör decentraliseras till kommunerna. De skäl styrelsen tidigare anfört (bilaga 3) i denna fråga och som något synes ha missuppfattats av handikappinstitutet är enligt styrelsens uppfattning tungt vägande.

Beträffande en eventuell successiv utflyttning av bidragsbesluten till kommunerna har handikappinstitutet bedömt att en sådan decentralisering skulle vara svår att genomföra och förordar att en decentralisering bör ske till samtliga kommuner vid samma tillfälle. Bostadsstyrelsen ansluter sig till institutets bedömning. En decentralisering bör ske samtidigt till samtliga kommuner för att ett enhetligt system skall uppnås. En decentralisering är som framgått tidigare av detta yttrande enligt styrelsen en förutsättning för att principerna om kommunernas ansvar och engagemang skall kunna uppfyllas.

Med hänsyn till vad som redovisats i handikappinstitutets rapport angående bristerna i den nuvarande hanteringen och till nödvändigheten av att vinna tillräckliga erfarenheter finner bostadsstyrelsen numera anledning föreslå att en decentralisering lämpligen sker först ett år efter ikraftträdandet av tilltänkta nya bestämmelser. I förhållande till styrelsens förslag 1981-06-11 i anslutning till decentraliseringsutredningen innebär detta en senareläggning med ett och ett halvt år.

— — — Bostadsstyrelsen vill här understryka vad som sagts i decentraliseringsutredningen om det olämpliga i att införa en rambegränsning av dessa bidrag med hänsyn till bidragens syfte.

— — — Bostadsstyrelsen instämmer i handikappinstitutets uttalande att för att generell sett skapa förutsättningar för en någorlunda likartad behandling av ärenden i olika kommuner krävs att former skapas för ett erfarenhetsutbyte över kommungränserna.

— — — Enligt bostadsstyrelsens uppfattning kan i länsbostadsnämndernas rådgivande roll inte ingå annat än biträde i frågor av principiell natur och i frågor som rör administrativa rutiner och dylikt.

Vad gäller handikappinstitutets förslag att regeringen bör kvarstå som besvärinstans anser styrelsen att i de ärenden som efter en decentralisering kommer att avgöras av kommunen borde det vara tillräckligt med bostadsstyrelsen som sista besvärinstans för att tillgodose behövliga rättssäkerhetskrav.

Bostadsstyrelsen delar inte av handikappinstitutet framförda synpunkter i *avsnitt 3.5* att tillämpningsföreskrifterna till 2 § kungörelsen om bostadsanpassningsbidrag i de flesta fall saknar betydelse. Styrelsen vill understryka att kommunen i vad gäller bostadsanpassningsbidrag har ett klart inflytande på bedömningen av åtgärdsbehovet i vissa fall samt visst inflytande på det tekniska utförandet (lämplig lösning). Länsbostadsnämnden kan ändra förmedlingsorganets förslag till bidrag i princip endast om det strider mot reglerna för lån- och bidragsgivningen eller kostnadsredovisningen bedöms vara oskälig.

Statens handikappråd: Mot bakgrund av § 21 i socialtjänstlagen anser rådet, att institutets förslag ligger i linje med lagstiftningen men vi vill samtidigt uttrycka våra farhågor när det gäller risken för att det blir en olikartad bedömning av bidragen beroende på bostadsort.

Erfarenheter från vissa län visar, att en del kommuner har ett för litet befolkningsunderlag för att man där skall kunna samla de kunskaper och skaffa den tekniska och ekonomiska expertis, som behövs för handläggning av bostadsanpassningsärenden.

I kommuner med ett invånarantal om 10 000—15 000 personer blir endast ett fåtal bostadsanpassningsärenden per år aktuella. Det är speciellt här som länsbostadsnämnden fyller en viktig funktion idag. Vi anser emellertid att en eventuell decentralisering av bidragsbesluten till kommunerna måste föregås av massiva informations- och utbildningsinsatser för att bl. a. förbättra kommunernas möjligheter att handlägga och besluta om bostadsanpassningsbidrag och på så sätt skapa bättre förutsättningar för likartade bedömningar.

Vi vill dock framhålla, att ett kommunalt övertagande av ansvaret för bostadsanpassningsbidraget även fortsättningsvis förutsätter en statlig finansiering.

Statens råd för byggnadsforskning: Frågan om en decentralisering av beslutsfattandet i låne- och bidragsärenden från länsbostadsnämnder till kommuner saknar rådet underlag för att ta ställning till.

Stockholms kommun: — — — Enligt kontorets uppfattning styrker handikappinstitutets utredning behovet av en delegering. Kontoret anser inte att man skall behöva invänta att samtliga kommuner skaffar sig kompetens på området innan reformen genomförs. Kontoret anser i stället att man bör förfara på sätt som gjorts på många andra områden, nämligen som en försöksverksamhet och genomföra reformen stegvis.

Malmö kommun: — — — Kommunstyrelsen förordar en decentralisering och även en förenkling av ifrågavarande bidragssystem. Vidare menar kommunstyrelsen — i likhet med vad fastighetskontoret anför — att bidragsärenden över 20 000 kr. ej fortsättningsvis skall handläggas av länsbostadsnämnden. Detta skulle medföra ökat administrativt arbete och motverka önskad effektivitet. Förordad decentralisering bedöms utan större förändring och i huvudsak med nuvarande resurser väl kunna klaras av berörda kommunala förvaltningar.

Göteborgs kommun: — — — De fördelar som följer av en mera generell decentralisering av beslutanderätten — förkortad handläggningstid, ökade möjligheter till medborgarinflytande etc. — blir därför mycket begränsade. Om en mera generell decentralisering av beslutanderätten nu inte kan genomföras, skulle dock betydande fördelar vinnas om en decentralisering kommer till stånd för i antal ärenden mätt tunga ärendegrupper såsom energilån och nybyggnad av styckebyggda småhus. Kontoret finner det därför angeläget att beslutanderätten också för dessa ärendegrupper snart decentraliseras till kommunerna.

— — —

Kontoret instämmer i att av principiella skäl bör ansökningar där kommunen står som sökande och bidragsansökningar som kombineras med ansökan om bostads- eller förbättringslån överlämnas till länsbostadsnämnden för beslut.

Främst utifrån den enskilde sökandens synpunkt kan kontoret emellertid inte finna det vara motiverat att decentraliseringen inte skulle omfatta beslut över 20 000 kr. Mer komplicerade ärenden är nämligen inte direkt beroende av bidragsbeloppets storlek utan av andra faktorer såsom ovanliga funktionsnedsättningar, byggnadstekniska problem m. m. Dessutom leder förslaget till skilda beslutsinstanser i kompletteringsansökningar där det sammanlagda bidragsbeloppet överstiger 20 000 kr. men där kommunen tidigare fattat beslut om ett mindre bidrag. Mot bakgrund av ovanstående anser kontoret att även beslut om bidrag över 20 000 kr. skall fattas av kommunerna.

Kontoret bedömer att det ökade arbetet för kommunen som följer av ett genomförande av förslagen är så marginellt att större personalresurser inte krävs och att en decentralisering av beslutanderätten kan genomföras omgående utan att föregås av informations- och utbildningsinsatser.

Borås kommun: Kommunen tillstyrker bostadsstyrelsens förslag att låta kommunalisera besluten om bostadsanpassningsbidrag med viss inskränkning. — — — Förstärkning på personalsidan är ej erforderlig för Borås kommuns förmedlingsorgan — — —.

Luleå kommun: Det förutsättes att beslut om bostadsanpassningsbidrag överförs till tjänsteman/styrelse som i dag beslutar om kommunens yttrande i dessa frågor.

Det förutsätts också att kommunerna sätter in erforderliga resurser för att klara ökade arbetsuppgifter som ett decentraliserat beslutsfattande medför.

Eskestuna kommun: Några påtagliga fördelar för den enskilde eller för kommunen med den begränsade beslutsrätten finns inte, varför kontoret anser att beslutsrätten bör ligga kvar på länsbostadsnämnderna därest beslutsrätten inte obegränsat överföres till kommunerna enligt handikappinstitutets förslag.

Linköpings kommun: Vi delar uppfattningen att övervägande skäl talar för att beslutsfattandet beträffande normala ärenden om bostadsanpassningsbidrag förs från länsbostadsnämnderna till kommunerna.

Även om Linköpings kommun i och för sig redan nu och utan egentlig resursförstärkning skulle kunna bedömas ta på sig sådana ökande beslutsbefogenheter delar vi handikappinstitutets uppfattning att detta bör genomföras vid ett och samma tillfälle för samtliga kommuner först om 2–3 år. Tiden fram till dess bör utnyttjas för informations- och utbildningsinsatser för detta, varvid länsbostadsnämnderna bör spela en aktiv roll – även för erfarenhetsutbyte m. m. sedan decentraliseringen genomförts.

Liksom handikappinstitutet finner vi det föga motiverat att – på sätt bostadsstyrelsen föreslagit – dela upp besluten så att bidrag över 20 000 kr. fortfarande skulle beslutas av länsbostadsnämnden. Vid en eventuell decentralisering bör således även beslut om bidrag över 20 000 kr. fattas av kommunerna.

Till länsbostadsnämndernas beslut bör emellertid föras:

- ärende där kommunen själv är sökande.
- kombinationsärenden och
- ärende om stöd till standardhöjande åtgärder av större omfattning med rättefritt stående lån.

Som förutsättning för decentralisering bör vidare gälla att bidragsgivningen även fortsättningsvis får ske utan rambegränsning.

I sammanhanget finner vi anledning att något tona ned betydelsen av ett ev. beslut att decentralisera beslutsfattandet från länsbostadsnämnderna till kommunerna. – En sådan förändring är nog i sig inte särskilt betydelsefull. Viktigare är att hela tiden försöka finna bästa möjliga stödjande samspel mellan länsbostadsnämnderna, kommunernas organ och övriga berörda organ, såsom personal inom landstingens hjälpmedelsverksamhet. Inom kommunerna torde det vara särskilt viktigt att utveckla samspelet mellan förmedlingsorganet och socialnämnden, som till följd av den nya socialtjänstlagen bör ha ett förstärkt förstahandsansvar för "behovsdelen". Om decentraliseringen genomförs är det vidare väsentligt att finna former för tillfredsställande förtroendemannainflytande över besluten. Detta senare är dock interna kommunala angelägenheter.

Emmaboda kommun: Kommunen tillstyrker begränsad decentralisering av beslutanderätten enligt bostadsstyrelsens förslag.

Simrishamns kommun: Fastighetskontoret anser att det ur kommunens synpunkt sett skulle vara till nackdel med en decentralisering av beslutsfattandet i låne- och bidragsärenden.

Anledningen härtill är bl. a. följande:

att det merarbete som decentraliseringen skulle medföra skulle betyda en personalförstärkning och därmed ökade kostnader för kommunen,

att om decentraliseringen genomföres enligt förslaget 1982-07-01 kommer den nuvarande personalen och den personal som kommer att nyanställas inte att kunna klara de nya arbetsuppgifterna på ett tillfredsställande sätt p. g. a. att personalen inte hinner att utbildas att sättas in i sina nya arbetsuppgifter. Ikraftträdandet av beslutet bör av denna anledning därför framflyttas ett till två år,

att länsbostadsnämnden kan genom ett större antal ansökningar göra sina bedömningar med utgångspunkt från ett bättre erfarenhetsunderlag än kommunen, vilket ger en bättre bedömning särskilt när det gäller sådana fall som är sällan återkommande och som är svårbedömda,

att en decentralisering av beslutanderätten kommer troligen att medföra att bedömningen av likartade ärenden kommer att variera från kommun till kommun betydligt kraftigare än vad som är fallet i dag bl. a. beroende på olika tolkningar av reglerna.

Skövde kommun: Kommunstyrelsens erfarenheter från verksamheten i sin nuvarande form visar att handläggningstiderna för dessa ärenden är korta och att samspelet mellan förmedlingsorganet och länsbostadsnämnden är mycket bra.

En fördel med övergång till kommunalt ansvar är att handläggningstiden kan förkortas med 1–2 veckor men denna tidsvinst får dock anses ha relativt låg prioritet jämfört med ansvaret för rättvisa beslut.

För närvarande beslutar länsbostadsnämnden i ärenden av denna art. Nämndens erfarenheter omfattar hela länets verksamhet på detta område medan en kommunal nämnd riskerar att bli underlägsen i erfarenhet.

Kommunstyrelsen anser sålunda att en överföring till kommunalt ansvar medför administrativa nackdelar samtidigt som risken för olika bedömningar i angränsande kommuner uppstår.

Karlskoga kommun: Snabbare och smidigare förfarande kan erhållas om besluten flyttas ut till kommunen. En utflyttning verkar dock endast i begränsad omfattning. Mer väsentlig är den metodik som tillämpas från konstaterandet av behovet fram till färdigpassad bostad.

I dag upprättas ansökan med tillhörande handlingar oftast av utomstående konsulter.

Karlskoga kommun undersöker nu möjligheterna för att kommunen skall helt engagera sig i upprättandet av handlingar fram t. o. m. genomförandet. Denna strävan orsakas av hitintills erhållna erfarenheter där den handikappade onödigtvis belastas dels vad avser tidsutdräkten och dels med engagemang som ofta överstiger förmåga och möjlighet.

Svenska kommunförbundet: Förbundets styrelse har uppfattningen att beslut i flertalet av de låne- och bidragsärenden som länsbostadsnämnden nu handhar skulle kunna flyttas över till kommunerna. Kommunerna utför redan nu betydande arbete med dessa ärenden (bostadsanpassningsbidrag). Genom en kommunalisering kan det nuvarande dubbelarbetet i hanteringen elimineras. Kommunerna skall givetvis kompenseras ekonomiskt för det arbete de tar över från staten.

— — — Förbundets styrelse anser att någon begränsning (ärenden upp till 20 000 kr.) inte skall göras. Kommunerna bör således få besluta om alla ärenden oavsett storlek. Beträffande s. k. kombinationsärenden, där bostadsanpassningsbidrag söks samtidigt som bostadslån eller förbättringslån, är det angeläget att åtgärdsbehovet prövas i ett sammanhang. Om beslutanderätten för dessa lån inte decentraliseras till kommunerna bör en samordning ske mellan kommunen och länsbostadsnämnden vid behandling av kombinationsärenden.

Vid en decentralisering bör bostadsanpassningsbidragen liksom nu kunna lämnas utan rambegränsning.

— — — Förbundets styrelse är medveten om att kommunen kan sägas ha partsställning i de fall där t. ex. socialnämnden står som sökande och kommunstyrelsen beslutar om bidrag i sin egenskap av förmedlingsorgan.

— — — Styrelsen anser att det inte är unikt eller i sak otillfredsställande att kommunalt organ ges befogenheter av myndighetsutövande karaktär fastän kommunen i någon mening kan hävdas ha partsställning.

Frågan om när besluten skall decentraliseras till kommunerna bör övervägas. Att det skall kunna ske redan den 1 juli 1982, som föreslagits, kan vara väl snabbt med tanke på att viss utbildning behöver genomföras.

De Handikappades Riksförbund: Bostadsanpassningsbidraget är en typ av ärenden som bygger på personlig kännedom om bidragssökanden. Länsbostadsnämnden bör därför bygga sina beslut på den kommunala bedömningen. Skall det fungera i ett förtroendefullt samarbete krävs dock att de kommunala handläggarna uppfyller kravet på god kompetens. Fungerar den kommunala handläggningen kan naturligtvis länsbostadsnämndens granskning vara ett dubbelarbete. Dessutom skulle handläggningstiden för bostadsanpassningsärendena kunna förkortas.

Även om det finns faktorer som talar för en decentralisering ställer sig DHR mycket tveksam till en sådan utveckling. Risken för olikartade bedömningar beroende på bostadsort blir ännu större än vad fallet är idag. Länsbostadsnämnden fyller en viktig kontrollerande funktion. — — — DHR kan inte heller acceptera den uppdelning av besluten som bostadsstyrelsens decentraliseringsutredning föreslår — nämligen att beslut under 20 000 kr. skulle decentraliseras till kommunerna. — — —

Handikappförbundens Centralkommitté: — — — Vi motsätter oss att bidragsbesluten decentraliseras till kommunerna på det sätt som HI föreslagit. Det finns en stor risk att de informations- och utbildningsinsatser som föreslås inte når ut till de kommuner där de bäst skulle behövas. Därtill kan vi av SCB:s rapport "Handikappad. Delaktig-jämlik?" utläsa att handikappade, i betydligt större omfattning än bland befolkningen som helhet, inte själva kan eller inte känner någon som kan hjälpa till att överklaga ett beslut. Besvärsträtten är således endast en teoretisk möjlighet till rättelse för många.

Om några kommuner börjar tillämpa en alltför generös bidragsgivning kan detta leda till att en ekonomisk rambegränsning införs. Detta skulle få högst olyckliga konsekvenser och HCK kan inte acceptera att en rambegränsning införs för bostadsanpassningsbidraget.

Det måste skapas garantier för att den enskilde får den hjälp och det stöd som behövs för att åstadkomma ett bra anpassningsresultat vid en decentralisering. För att ge en bättre garanti för att handikappade inte får avslag på bidragsberättigade åtgärder föreslår vi att alla beslut om bostadsanpassningsbidrag som går sökanden emot prövas i högre instans.

Svenska Riksbyggen: — — Vi har tidigare i yttrande över bostadsstyrelsens förenklingsutredning, BFU, tillstyrkt den där föreslagna decentraliseringen av besluten i fråga om bostadsanpassningsbidrag. Vi anser fortfarande att detta är en riktig åtgärd. Erfarenheter från senare år av handläggningen av olika låne- och bidragsärenden i kommunerna har emellertid övertygat oss om att en decentralisering av beslutanderätten i sådana ärenden kräver mycket entydiga och bindande anvisningar från bostadsstyrelsens sida för att olika kommuner skall behandla olika sökande med tillfredsställande enhetlighet.

HSB:s Riksförbund: HSB tillstyrker att beslut om bidrag decentraliseras till kommunerna upp till f. n. ett maximerat bidragsbelopp om 20 000 kr.

Svenska Byggnadsentreprenörföreningen: — — — Vi delar synsättet att s. k. kombinationsärenden — bostadsanpassningsbidrag i samband med bostadslån resp. förbättringslån — av praktiska skäl bör beredas och avgöras i ett sammanhang och tillstyrker därför förslaget i denna del.

Däremot bör handläggning och beslut i ärenden som enbart gäller bostadsanpassningsbidrag kunna anförtros kommunerna även i fall där den angivna beloppsgränsen överskrids. Vi förutsätter att kommunerna genom sina olika organ har största förutsättningen att avgöra behovet av skilda anpassningsåtgärder. Detta gäller även i ärenden där en standardhöjande åtgärd med åtföljande merkostnad kan vara det lämpligaste åtgärdsalternativet. Vi föreslår därför att samtliga bostadsanpassningsärenden utan samband med bostadslån eller förbättringslån decentraliseras till kommunerna.

Synskadades Riksförbund: När det gäller beslutanderättens decentralisering till kommunerna och ansvarsfördelningen mellan kommun och länsbostadsnämnd ställer vi oss bakom de slutsatser och förslag som presenteras i "Roll- och ansvarsfördelning m. m. vid handläggning av bostadsanpassningsbidrag", 1981-11-20, från Handikappinstitutets utredningsavdelning.

— — —

8 Information och utbildning

Remissinstanserna delar handikappinstitutets uppfattning att det finns ett stort behov av utbildning och information för såväl handläggare som andra yrkeskategorier som är involverade i bidragsgivningen och har i princip inget att erinra mot institutets förslag.

Bostadsstyrelsen: Bostadsstyrelsen biträder i princip det av handikappinstitutet framlagda förslaget om lämpliga informations- och utbildningsinsatser. Styrelsen förutsätter att den föreslagna utbildningens första steg sker genom styrelsens försorg. Styrelsen förutsätter vidare att handikappinstitutets fortsatta arbete med en mer detaljerad plan för information och utbildningsinsatser görs i samråd med styrelsen.

Styrelsen kommer i annan ordning att hemställa om att särskilda medel ställs till styrelsens förfogande för att denna utbildning skall kunna genomföras.

Som handikappinstitutet tidigare berört i avsnitt 2.2 bör en uppföljning ske av hur utförda åtgärder fungerar för den enskilde. Denna uppföljning bör också enligt vad institutet framför i *avsnitt 4.1* ses som en erfarenhetsåterföring för berörda handläggare. Även styrelsen anser en sådan uppföljning vara värdefull. Länsbostadsnämndens personal torde emellertid inte utan resurstillskott kunna delta i denna uppföljning.

Statens handikappråd: Se avsnitt 7. Decentralisering.

Linköpings kommun: Se avsnitt 7. Decentralisering.

Emmaboda kommun: Kommunen framhåller att det får anses självklart att länsbostadsnämnden ansvarar för grundlig information, utbildning och rådgivning och medverkar till erfarenhetsåterföring.

Svenska kommunförbundet: Styrelsen anser att länsbostadsnämnden i samverkan med Kommunförbundets länsavdelningar bör svara för utbildning av den personal som skall handlägga bostadsanpassningsbidraget. Staten bör stå för kostnaderna för utbildningsinsatserna.

— — —

Handikappinstitutet har funnit att det finns ett stort behov av utbildning för all den personal, inklusive hantverkare, som medverkar vid handläggningen av bostadsanpassningsfrågor. Styrelsen anser också att man bör söka finna former för fortbildning och erfarenhetsutbyte.

Landstingsförbundet: — — — Landstingsförbundet ställer sig bakom denna strävan att förstärka kunskaperna kring hanteringen av bostadsanpassningsbidraget. Redan förekommande samverkansformer mellan kommuner, landsting och statliga länsorgan bör kunna utnyttjas i detta sammanhang.

De Handikappades Riksförbund: Alltför sällan förekommer etablerade former för regionala träffar och konferenser där man utbyter kunskaper och erfarenheter vad gäller bostadsanpassning. Det är väsentligt att man genom t. ex. Handikappinstitutet skapar fasta former för information och utbildning för såväl handläggare som de yrkeskategorier som är involverade i bostadsanpassningsarbetet.

Handikappförbundens Centralkommitté: Vi vill särskilt understryka vikten av de informations- och utbildningsinsatser som föreslås. Vi förutsätter att vi får möjlighet att påverka det informationsmaterial som framställs.

Synskadades Riksförbund: Det finns ett stort behov av utbildning och information främst till handläggare av bostadsanpassningsbidraget. SRF stöder Handikappinstitutets förslag för uppläggnings- och innehåll i denna utbildning. — — —

Riksförbundet mot Astma-Allergi: Riksförbundet anser att bostadsdepartementet skall föreslå länsavdelningarna av Svenska Kommunförbundet att anordna kurser i handikappfrågor för samtliga handläggare av BAB.

9 Styrkande av skälig kostnad

Handikappinstitutets synpunkter på hur skälig kostnad skall styrkas har endast kommenterats av ett fåtal remissinstanser.

Bostadsstyrelsen: — — Styrelsen vill i detta sammanhang begränsa sig till att framhålla att styrelsen inte anser sig kunna tillstyrka att det nuvarande systemet med anbudsförfarande frångås, i vart fall inte vid mera kostnadskrävande åtgärder. Styrelsen finner det också angeläget att framhålla att kommunen bör bistå sökanden vid infordrande av erforderliga anbud.

Svenska kommunförbundet: — — Styrelsen anser att man i princip bör ha ett anbudsförfarande. Emellertid kan det vara både ekonomiskt och praktiskt att låta en hantverkare som är kunnig på anpassningsåtgärder utföra arbetet. I sådana fall kan en oberoende konsult bedöma kostnaden för arbetet. Styrelsen anser vidare att den personal som bedömt behovet bör vara med när de genomförda åtgärderna besiktigas.

Svenska Byggnadsentreprenörföreningen: SBEF har vid sitt ställningstagande i decentraliseringsfrågan utgått från att kommunerna vid beslut rörande erforderliga anpassningsåtgärder bevakar att kostnaderna kan minimeras. För mer omfattande och kostnadskrävande ändringsarbeten bör regel vara att beslutet föregås av anbudsupphandling. Vi förordar därför att kommande tillämpningsföreskrifter innehåller rekommendation till kommunerna att i möjligaste mån tillämpa anbudsförfarande och att anbudsinfordran uppställas som ett krav i de fall åtgärdskostnaderna överstiger visst belopp, förslagsvis 20 000 kr.

Innehållsförteckning

Propositionen	1	
Propositionens huvudsakliga innehåll	1	
1 Inledning	2	
2 Föredragandens överväganden	3	
2.1 Allmänt	3	
2.2 Stödtagare och stödberättigande åtgärder	5	
2.3 20 000-kronorsgränsen	9	
2.4 Stödets utformning för standardhöjande åtgärder	10	
2.5 Styrkande av skäligen kostnad	11	
2.6 Förskott	12	
2.7 Handläggningen av stödet	13	
2.8 Frågan om decentralisering av beslutanderätten	13	
2.9 Information och utbildning	16	
2.10 Ikraftträdande	16	
3 Hemställan	17	
4 Anslagsberäkning för budgetåret 1982/83	17	
5 Beslut	21	
 Bilagor		
Bilaga 1	Departementspromemorian (Ds Bo 1981:5) Översyn av reglerna om stöd för individuell anpassning av bostäder	23
Bilaga 2	Handikappinstitutets promemoria Roll- och ansvarsfördelning m.m. vid handläggning av bostadsanpassningsbidrag	52
Bilaga 3	Sammanfattning av den del av bostadsstyrelsens utredning om möjligheterna till och kostnaderna för en decentralisering som avser bostadsanpassningsbidrag	67
Bilaga 4	Sammanställning av remissyttranden	71